12 HAZİRAN 1961 SAYI: 363

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE M

FİYATI 1 LİRA

Bir gelin teni gibi taze ve pürüzsüz bir cilde sahip olmak için...

...münhasıran kremli ve iyi kaliteli bir tuvalet sabunu kullanmanız şarttır. Terkibinde krem hassaları bulunan ve aynı zamanda bir güzellik müstahzarı olan yegâne tuvalet sabunu KREMLİ PURO TUVALET SABUNUDUR.

PURO TUVALET SABUNU

KREMLİDİR

PURO

CİLDİ BESLER, YUMUŞATIR, KORUR

SİYAH BENEK VE LEKELERİN TEŞEKKÜLÜNE MANİ OLUR

CİLDİNİZİN CAZİBE VE GÜZELLİĞİNİ ARTIRIR

Yılın Üçüncü Zengin Çekilişine katılmak için tasarruflarınızı 10 Ağustos akşamına kadar Türkiye İŞ Bankasında toplayınız!

9 Milyon tutarındaki 1961 ikramiye plânının 6 Milyonu henüz talihlilerini bekliyor. Önümüzdeki çekilişte:

15 adet

Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi
Apartman Dairesi

2 adet

100.000 LİRA
100.000 LİRA

25 adet

5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA
5000 LİRA

25 adet

1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA
1000 LİRA

ve **3300 adet ÇEŞİTLİ PARA İKRAMİYELERİ**

Türkiye İş Bankasına emanet edilen tasarruflar senenin en zengin ikramiyelerini kazandırabilir... ve üstelik % 6,5'a kadar faiz getirir.

Türkiye İş Bankasındaki tasarruflarınızın, vadesiz hesaplarda her 200 lirasına, vadeli hesaplarda her 100 lirasına ayrı bir kur'a numarası verilir. Kur'a numaralarınızı keşideden 15 gün evvel hesabınızın bulunduğu şubeden öğrenebilirsiniz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

KÖYDE
ŞEHİRDE
HERYERDE HERZAMAN
ZİRAAT BANKASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: **XXI, Sayı: 363**

Yazı **İşleri**

***Rüzgârlı** Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7*

Tel:** 11 89 92 **P. K.** 582 - **Ankara

*

İdare :

Denizciler Caddesi 23/B

*Rüzgarlı **Matbaa Tel : 11 52 21***

*

Başyazar

Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü

Mübin **TOKER**

*

Yazı İşlerini fiilen İdare eden Mesul Yazıişleri Müdürü

Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER

Associated Press

Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :

Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına aymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :

8 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira

6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira

1 senelik (68 nüsha) : 40.00 lira

İlân şartları :

Santimi : 20 lira

S renkli arka kapak: 1.500 TL.

İlan işleri :

Telefon: 11 52 21

Dizildiği yer :

Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer :

Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

FİYATI: 1 LİRA

Basıldığı tarih: 11.6.1961

Kapak resmimiz

Referandum

Neticeye ilk adım

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bitirdiğimiz hafta, heyecan dolu bir hafta oldu. Hâdiseler birden bire çığ gibi büyüdü ve âdeta takibi zor hal aldı. Hava Kuvvetleri Kumandanı İrfan Tanselin görevinden alınıp Washington'a atanması haberiyle başlayan ve Cemal Madanoğlunun istifası haberiyle biten heyecan dalgası, Allahtan, AKİS'çilerin sevk içinde bulundukları bir ana tesadüf etti. Zira mecmuanın gördüğü alâka, bütün basım kaplayan kriz içinde son haftalarda dikkate sayan bir kıpırdama göstermiş ve umumi durumun aksine AKİS'e talep artmış bulunuyordu. Hadiseler de hararetlenince AKİS'çiler paçaları iyice sıvadılar ve Atillâ Bartınlıoğlu ile Şahla Tekgündüz haftanın ortalarından itibaren Yeni Meclis binasına âdeta yerleştiler. Böylece, M.B.K. içkide cereyan eden hâdiselerin en can alıcı noktaları, mümkün nisbetinde tafsilâtlı şekilleriyle tesbit olundu. Kendi aralarında bir nöbet cetveli yapan iki AKİS'çi hâdiselerle alâkalı başka çevrelere de göz kulak olmayı ihmal etmediler.

Bu hafta, YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızın başında bulacağınız "M.B.K." yazısı, haftanın son gecesi, bütün bilgiler birleştirilerek, pek geç vakit kaleme alındı. Okuyucularımız bütün Türkiyede heyecan ve endişe uyandıran hâdiselerin en doğru hikâyesini bu yazıda bulacaklardır. Ayrıca "Millet" ve "Haftanın İçinden" yazıları da aynı hâdiseye tahsis olunmuştur. Metin Tokerin başyazısı durumun anlaşılmasına büyük nisbette yardım edecektir. Bu tahlil, meselenin en doğru teşhisini ihtiva etmektedir ki başkentin bir çok çevresi eş inancı taşımaktadır.

Heyecanlı hâdiseler gözleri siyasi faaliyetin karışıklıklarından bir müddet uzaklaştırdıysa da partilerin çalışmaları ve davranışları da bu hafta YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızın geniş bir kısmını kaplamaktadır. "Referandum" başlıklı yazı, muhtemelen Temmuzun birinci yarısında yapılacak olan "bir çeşit seçim"e, partilerin, taraftarlarına nasıl direktiflerle gideceklerini ortaya koymaktadır. Referanduma ait bütün hazırlıklar ve partilerin içinde cereyan eden hâdiseler tafsilâtlı, fakat sıkmayan, cazip bir tarzda nakledilmektedir. Haftanın asıl alâka uyandırıcı siyasi faaliyeti C.H.P. içinde olmuştur. Kasım Güleğin bizzat uçurduğu balonlar ve büyütme gayretleriyle dal budak salan, fakat aslında parti içindeki mânası asla o çapta olmayan "Gülek Meselesinin gerçek mahiyeti "C.H.P." yazısında anlatılmaktadır. AKİS'çiler C.HP. Meclisinin haftanın son günü Karanfil Sokakta yaptığı toplantıdan haber sızdırmak imkânını bulmuşlar ve yazıda da görüleceği veçhile parti idarecilerinin, Güleğin bütün tevehhümünün aksine çelimsiz eski Genel Sekreterin durumuyla değil, M.B.K. içindeki gelişmelerle ilgilendiklerini tesbit etmişlerdir.

Bartınlıoglu Meclis kapısında
Bekle babam bekle **da**

Bu haftanın alâka uyandırıcı başka bir faslı, YASSIADA DURUŞMALARI kısmıdır. Muhtemelen Temmuzun ikinci yarısında sona erip hükmü tefhim olunacak bu uzun hikâyenin sonu yaklaşırken Adada cereyan edenler de dikkati daha fazla çekmeye başlamıştır. Adaya alt notlar, bir kaç haftadan beri olduğu çerçeveli yazılar aksettirilmektedir.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XXI, Sayı: 363

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

12 HAZİRAN 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

M.R.K. Üyeleri 10 Haziran toplantısından çıkıyorlar
Denizler durulmaz dalgalanmadan

Millet

Endişe bulutları

Bitirdigimiz haftanın sonlarında, Türkiye çehreleri bir defa daha endişeli çizgiler kapladı. Başkentte, M.B.K. içinde cereyan eden hâdiselerin -üstelik bin kere büyütülmüş- akisleri yurdun dört köşesine süratle ulaştı ve dudaklarda "Gene ne oluyoruz?" suali düğümlendi. Askeri komitede istifalar ve hararetli münakaşalar, karşılıklı çekişmeler devam ederken Ankara semalarında jetlerin durmamacasına uçması tarifi imkansız telaş yarattı. Ankaradan sonra İstanbul da karışmakta gecikmedi. Başkentten gelen her yeni haber bu karışıklığı arttırdı. Seçime giden yolun son pürüzlerinin de kaldırılmış olduğu hayal edilir ve milletin yüzünün nihayet güleceği ümid olunurken gelen yeni darbe, itiraf etmek lazımdır ki çok kötü, talihsiz ye telafisi zor tesirler yarattı.

Hadise, fesat şebekeleri tarafından derhal istismar edildi. Hafta biterken ağızlarda birbirinden asılsız bin tane rivayet dolaşıyor, başkentte kudret sahiplerinin birbirine girdiği ileri sürülüyor, diktatörlüğe gidildiği, seçim filan olmayacağı yolunda karamsar haberler uçuruluyordu.. Hava Kuvvetleriyle Kara Kuvvetleri arasında ihtilaf çıktığı propagandası yapılıyor, yüksek komutanların Komite içindeki hiziplerin arkasında yer aldıkları, yeni karışıklıkların beklenmesi gerektiği kulaklara fısıldanıyordu. Her halde, bitirdiğimiz haftanın sonunda memleketin manzarası iç açıcı olmaktan uzak bulunuyordu,

Tadsız hadiselerin cereyan ettiği doğru olmakla beraber ortada ümitsiz bir durum mevcut değildir. Askeri rejimlerin karakteri olan gizlilik ve bir çok şeyin kapalı kapılar arkasında dönmesi, "sır" mefhumunun mübalağa edilmesi doğan huzursuzluğ-un asıl sebepleridir., Evvela, seçimler konusunda bir değişiklik ne bahis konusudur, ne de Türk Silâhlı Kuvvetleri bunun her hangi bir kimse veya zümre tarafından bahis konusu edilmesine müsaade edecektir. 29 Ekim 1961 hududu Türk Silahlı Kuvvetlerinin her samandan çok teminatı altındadır ve M.B.K. seçimlerin üç aya kadar yapılabileceği kanaatindedir. Bu gerçek, bütün dikta hevesi rivayetlerini ortadan kaldırmaya yetmelidir. Zaten böyle bir hevesin zerresi dahi her hangi bir kimse veya zümrede yoktur. Seçimlerle beraber mutlak kudret, bir sonraki seçimlere kadar, milli iradenin tayin edeceği teşekküle kayıtsız ve şartsız teslim edilecek, 27 Mayıs hareketi şerefle sona erdirilecektir. Bitirdiğimiz hafta karışıklıklar hüküm sürerken bu, başkentte istisnasız herkesin kafi ve değişmez arzusuydu. Mücadele halinde olanlar dahi bu noktada birleştiler ve zaten mücadelelerinin

Haftanın İçinden

Bir Sistemin Cilveleri

MetinTOKER

İhtilâlin üzerinden onüç aya yakın zaman geçmiş bulunuyor. Bu onüç ay içinde çeşitli dalgalanmaların umum! efkârı ve dolayısıyla toplumu zaman zaman heyecanlandırdığı hiç kimsenin meçhulü değildir. Böyle dalgalanmalar yüzündendir ki gerçek huzurun. 1 numaralı unsuru olan istikrar gündelik hayatlarımıza gelmemiş, bir endişe ve bir emniyetsizlik dâima yüreklerde yerini muhafaza etmiştir. Vatandaşın kuvvetle hissettiği ve Kuyruğundan Komünistine, bütün fesat şebekelerinin ekmeğindeki asıl yağı teşkil eden ekonomik düzensizlik bu durunun acı, takat tabii neticesidir. Bir fasit dairenin teşekkül etmek üzere olduğunu görmemek imkânsızdır. Sıkıntılar arttıkça fesat şebekelerinin ağlarına düşenlerin adedi artmakta, onların adedi arttıkça polis tedbirleri çoğalmakta, polis tedbirleri çoğaldıkça güven hissi biraz daha azalmakta, güven hissi azaldıkça sıkıntılar ağırlaşmaktadır.

Güzel bir Anayasanın kabul edilip Referanduma gidilmekte olduğu sırada ortaya çıkan yeni meselelerin herkesi üzdüğünü belirtmek lâzımdır. Bu meseleler, sükûnete kavuşulacağı intibaının yavaş yavaş uyandığı şu günlerde umumî efkârı bir defa daha heyecanla sarsmış ve ortalığı karıştırmıştır. Meselenin izam edilecek tarafı bulunmadığı, zaten hal yoluna da süratle sokulduğu doğru olabilir. Ancak, devlet idare etme sanatında görünüşün bazen gerçekten dahi tesirli olduğu asla unutulmamalıdır. Geride kalan hareketli onüç ay içinde bunun tecrübeleri yapılmıştır. Har dalgalanmada, dalgalanmanın mahiyeti ne olursa olsun bir gerileme, hiç olmazsa duraklama kendini hissettirmiş, iktisadi hayat üzerindeki menfi tesirini yapmıştır. İş âleminin bu çekingenliğine kızmak, onun vatanseverlik duyguları hakkında hayal kırıklığına uğramak kabildir. Ne yaparsınız ki eşyanın tabiatını değiştirmek hiç kimsenin elinde değildir ve paranın, sermayenin ürkekliğini bir katı gerçek olarak kabul etmek şarttır. Piyasanın, bir toplumun kan damarı demek olduğu açıktır. O damardaki tıkanıklık, gündelik hayatında vatandaşı karamsar, huzursuz, kötü telkinlere muafiyetini kaybetmiş bir hale, biter istemez sokmaktadır. Onüç ayın sonundaki bu durum, onüç aylık dalgalanmaların şaşırtıcı sayılamayacak icabıdır. Her dalgalanmada beliren "bu artık sonuncusudur.." hayali hiç bir zaman gerçekleşmemekte, günler akıp gittikçe yeni güçlükler, taze tadsızlıklar toplum hayatımızdan eksik olmamaktadır.

Bunun sebebini hâdiselerden ziyade sistemde aramak faydalıdır. Askerî rejimlerin bütün rejimlerin en iyisi olmadığı göz önünde tutulursa, hele devlet idaresine el koyma zoruyla karşılaşmış bulunan askeri komitelerin bünye hastalıkları hatırlanırsa bizim onüç aydır bitip tükenme bilmeyen dalgalanmalarımızın gerçek teşhisi yapılmış olur. Mill birlik idaresinin övülecek ne kadar tarafı bulunursa bulunsun, Türkiye gibi bir memlekette ancak milli irade idaresinin huzur ve sükûnet getirebileceği açık hakikattir. Bundan aylarca evvel, henüz pek çok göz ortalığı toz pembe görür ve İdare ile Umumî Efkâr balayım yaşarken bir tecrübeli ağızdan çıkan "Seçimlerin bir an evvel yapılmasında sayısız millî menfaat vardır" ikazı boyla bir düşüncenin neticesidir. Aradan geçen aylar bu ikazın ne derece yerinde olduğunu göstermiştir.

Bizim Milli Birlik İdaremizin, aynı cins başka idarelerle kıyas edildiğinde pek çok üstünlüğe ve fazilete sahip bulunduğunu teslim etmemek haksızlık olur. M. B. K. bir çok arızi güçlüklerin yanında, bazı Dünyevî güçlükleri dahi yenmeye muvaffak olmuştur. Komite üyelerinin vatansever hislerine ve realist düşüncelerine Türk Silahlı Kuvvetlerinin sarsılmaz temayülü olan demokratik rejimi mutlaka gerçekleştirme azmi katılınca onüç aylık gidiş istikameti, bütün zigzaglar bir yana, sağlam ve salim istikamet olmuştur. Buna rağmen gündelik hayatımıza huzur gelememişte, askeri idarelerin tabiatı yüzündendir.

Zaten bu böyle olmasaydı, XX. yüzyılın ikinci yarısında Demokrasi bütün idare tarzlarının "en az fenamı sayılır mıydı? İhtilâlin ilk günlerinde, kötü politikacıların elinde memleketin oyuncak olmasının tabii reaksiyonu olarak çok partili sisteme, açık siyaset bav yatına karşı vaziyet alanlar şu son onüç aylık hâdiselerle şüphesiz uyanmışlardır. Her sistemin kendine mahsus kusurları bulunduğunu kabul etmemek imkansızdır. Çok partili sistem, açık siyaset hayatı da çeşitli tatsızlıkları bünyesinde, sinesinde barındırmaktadır. O tarzın öyle manzaraları, levhaları vardır ki bir iğrenme hissinin zaman zaman vatandaşa hakim olmaması beklenemez. Beşer zaaflarının alabildiğine ortaya çıktığı, menfaat hesaplarının şöhret sahibi kimselere pak yakışıksız hareketler yaptırdığı ballarda lanet olsun dememek güçtür. Ancak, bir toplumun sağlam kuvvetlerinin, vazifelerini layıkıyla yaptıkları takdirde bu hastalıkların tesirlerini asgariye indirmeleri kabildir. Halbuki, görülüyor, askeri idarelerin en iyisi, an basiretli ve faziletlisi dahi bir millete saadet getirmeye yetmiyor. Bir kuvvet mücadelesi daima davam ediyor. En mükemmel düşünce ve niyetlerle bile olsa, karşılıklı çekişmeler, tasfiyeler veya tasfiye gayretleri idareyi yıpratıyor, yıpratıyor, yıpratıyor.. .

Son hadiseler böyle geniş açıdan ele alındığı takdirde telaşa kapılmak için fazla sebep bulunmadığı, hadiselerin tabii seyrini takip ettiği görülür. Askeri idarenin Türkiye gibi bir memleket için bütün mahzurları M. B. K. tarafından da, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından da tam bir isabetle teşhis edilmiş, kabul olunmuştur. O yüzdendir ki milli birlik İdaresinin yerini milli irade idaresine bırakacağı güne süratle ilerlenmekte, koşulmaktadır. Maksud bir olduktan sonra hedefe varılmamasına imkan yoktur. Bu demek değildir ki dalgalanmalar artık bitmiştir. Bu demek değildir ki güçlüklerin hepsi geride kalmıştır. Bu demek değildir ki vatandaşı heyecanlandıracak bir başka gelişme beklememek lâzımdır.

Bu demektir ki çizilen yolda fazla oyalanmadan gitmenin lüzumu herkes tarafından görülmektedir ve Türk Silâhlı Kuvvetleri, hâdiselerin icabı omuzuna düşen yükün süratle gerçek sahibine devredilmesinde "sayısız milli menfaat" bulunduğu hususunda ittifak halindedir.

Madanoğlu ve Küçük Ankara Kumandanlığı önünde
Bir kahvenin kırk yıl hatırı olursa..

gayesinin bunu sağlamak olduğunu söylüyorlardı.

Buna rağmen, Hâdisenin tesirlerinin hemen ortadan kalkacağını sanmak hatadır. Şimdi her iyi vatandaşa düşen vazife meselenin gerçek mahiyetini anlamaya, ve anlatmaya çalışmak, bir yandan iç kuyrukların, diğer taraftan dış kuyrukların maalesef istismar edecekleri endişeleri asgariye indimeye gayretten ibarettir.

M.B.K.

Kapalı kapıların arkasında

Güneş yeni Meclis binasının arkasına düşen küçük tepelerin ardında kaybolmak üzereydi. Başkentin serin alaca karanlığı az sonra bağlıyacaktı. İki jet uçağı, Meclisi yalarcasına uçarak batıya yöneldi. Jetlerin gürültüsü yeni kesilmişti ki Ankara Kumandanlığının bulunduğu bloku siyah bir station - wagon döndü. Evvelâ ağırdan aldı. Sonra Meclisin büyük kapısına çıkan geniş merdivenlerin hizasında birden hızlandı. Otomobildeki güler yüzlü, yakası her zamanki gibi açık, saçları dağınık General, pek iyi tanıdığı genç adamları gülerek selâmladı. Yorgun bir gülüşü vardı. Yanında oturan lacivert elbiseli iriden adam, genç adamların görebildiği müddetçe, nazarlarını yorgun Generalden ayırmadı. Otomobil gözden kaybolduğu sırada jetler, gök gürültülünü andıran sesleriyle gene Meclisi yalarcasına geçtiler, tekrar dönmek üzere batı istikametir uzaklaştılar.

hâdise, geçen hafta cuma günü, saatlelerin 19'u gösterdiği sıralarda cereyan ediyordu. Yorgun Generalin adı Cemal Madanoğluydu. Ankara Kumandanlığından istifa etmiş ve istifası M.B.K. tarafından kabul edilmişti. General,Kumandanlığı terkediyordu.

Madanoğlunun Ankara Kumandanlığından ayrılmasından birkaç dakika evvel, M.B.K. nin son derece önemli okluğu tahmin edilen -toplantılar gizlidir- o günkü ikinci toplantısı sona ermişti. Meclisi ilk terkeden Fikret Kuytak oldu. Albay hafif sakallıydı. Ağır adımlarla merdivenleri inerken, gözleri boşluğa bakıyordu. Yanına yaklaşan gazetecilere hafifçe selâm verdi. Basın mensupları sordular:

"— Toplantı ne İle ilgiliydi?"

Kuytak gülümsedi. Omuzlarım silker gibi bir hareket yaptı ve:

"— Hiç.. Şey.. Bütçenin ilk altı aylık tatbikatım görüştük'" diye cevap verdi.

Albay, Bütçe Komisyonunun başkanıydı. Gülüşüldü, Kuytak kendisine sorulan bir - iki suali de savuşturdu. Sevimli Albayın konuşmak niyetinde olmadığı anlaşılıyordu. Son olarak gazeteciler bir deneme daha yaptılar. Bu defa, gazetelerde çıkan ve 51 subayın emekliyi ayrılacağına dâir bir haberin sıhhatini sordular. Kuytak: .

"— Bunları nereden duyarlar? Benim bile haberim yok" dedi ve etrafını saran çemberden süratle sıy-

Toplantıyı terkeden ikinci grupla Kuytak arasında epeyce zaman farkı oldu. Bu defa çıkanlar Ahmet Yıldız. Suphi Karaman ve Kadri Kaplandı. Yıldız her zamanki gibi pek neşeli ve papyonlu, Karaman son dersçe sakin, Kaplan ise belirli şekilde sinirliydi. Yıldız, sorulacak olanları bildiği için cevabı peşin yapıştırdı:

"— Madanoğlu, kendi isteğiyle Ankara Kumandanlığından istifa etti. Biz de kabul ettik. M.B.K. üyeliğinden de istifa etmişti. Biz de kabul etmedik. Mesele işte bu.."

Üç M.B.K. üyesi merdivenleri aceleci adımlarla indiler. Kaplanın sinirliliği burada anlaşıldı. Gazetenin biri. genç kurmay için, kalp krizi geçirdi diye yazmıştı. Halbuki' Kaplan sapasağlamdı. Buna kızmıştı. İnsan merak eder, bir sorardı! ,"

Üç M.B.K. üyesi, halk arasında, "Komite tipi" tâbir edilen hususi plâkalı otomobillerden birine doğru yürüdüler. Bu arada Yıldızın yanma basın mensuplarından biri sokuldu ve sordu:

"— Köksal da mı istifa etti? Askerlikten de ayrıldı mı?"

Yıldız, papyonunu düzeltti ve gevrek bir kahkaha attı

"— Yok canım.. Ama hepimiz yakında askerlikten ayrılacağız. Biliyorsunuz az kaldı. Şöyle, bir - iki ay" dedi.

" M.B.K. üyeleri selam vererek uzaklastılar.

Toplantı yerine tebliğ

Üçüncü grup, Meclisin büyük kapısından sıktı, Özdilek, Ulay ve diter Komite üyeleri ağır ağır merdivenleri indiler. Haydar Tunçkanat, Sezai Okan, Mücip Ataklı iki Bakanın hemen arkasındaydılar. Ataklının yüzünün şekli diğer günlerden farksızdı. Bu son derece sakin Albay, gene gülmüyordu. Gülmüyordu ama yüzünün ifadesinden birşeyler anlamak da mümkün değildi. Okana gelince, onun suratı bir hayli asıktı. Halinden pek memnun olmayan ve hareketlerinde acelecilik sezilen üye, Başbakan Yardımcısı Fahri Özdilekti. Özdilek aceleyle yanaştırılan statiön - wagon'a girip, en kenara oturdu. Onu Tunçkanat takip etti. Hemen yanlarına da Sezai Okan yerleşti. Ulay; 004 numaralı makam arabasına doğru yürüdü. Basın mensupları güleç yüzlü Generali biraz daha yumuşak bulmuş olacaklar ki, sokuldular. General bir - iki saniye durakladı. Jetlerin bu devamlı uçuşu nedendi? General güldü:

"— Neden olacak, Kumandanları tekrar yerine geldi, onu kutluyorlardır" dedi.

Sonra eliyle etraftakileri selâmlıyarak süratle uzaklaştı.

Komite toplantısını en geç terkeden, karacı pilot Suphi Gürsoytrak oldu. Yarbay Gürsoytrak, D blokunun döner kapısından kurtulur kurtulmaz kendisini basın mensuplarının ortasında» buldu. Gülüyordu. Ellerini havaya kaldırdı ve:

"— Hava pek güzel.. Havadisler de tabii.." dedi.

Gülerek otomobiline doğru yürüdü. Bir daha da konuşmadı. Genç Yarbay, söylemek, istediklerinin hepsini söylediği kanısında olsa gerekti.

Aslında, Komitenin bu pek önemli olduğu anlaşılan toplantısını o gün ilk terkeden Albay Kuytak olmadı. Saatlerin 16'yı gösterdiği sırada, ağzında yarıya kadar içilmiş sigaracıyla bir adam, Meclisin büyük merdivenlerinden ağır adımlarla indi. Gözünde güneş gözlüğü vardı. Üç düğmeli ceketinin orta düğmesini iliklemiş, kravatını itinayla bağlamıştı. Her zaman gülen Albayın yüzünde, yorgunluğun izleri açıkça okunuyordu. Başı önde, ağır adımlarla yürüdü. Sorulara cevap vermedi. Meclisten, doğruca Köşke çıktı. Bir daha da toplantıya gelmedi.

Komitenin bu pek önemli toplantısından Albay Sami Küçükle Muzaffer Yurdakulerin çıkışını bekleyenler buşuna beklediler Her iki kurmay da toplantıya iştirak etmemişti.

Bu arada M.B.K. Basın İrtibat Bürosunda yapılması mukarrer toplantıdan vazgeçilmiş, yerine M.B.K. nin son olaylarla ilgili bir tebliğinin yayınlanacağı haber verilmişti. Basın toplantısından vazgeçilmesine M. BİÇ. üyeleri son dakikada karar ver-, mişlerdi. Aksi takdirde toplantıda gazetecilerin soracakları bazı sualleri cevaplandırmak mecburiyeti hasıl olacaktı. Halbuki, söylemek istenmeyen şeyler vardı.

Havadisleri bütün Türkiyeyi bir anda yerinden oynattı. Jetlerin uçuşundan zaten tedirgin olmuş bulunan başkent halkı radyonun akşam haberleri bülteninden Madanoğluyla alâkalı açıklamayı duyduğunda bir tefsir derhal ortalığı kapladı.

Bir tâyin ve sonrası

Hikiye, bundan bir hafta önce, gazetelerde yayınlanan bir tebliğle başladı. Tebliğde, Hava Kuvvetlerinin, genç komutanı Korgeneral İrfan Tanselin Washington Türk Askeri Müşavir Heyeti Başkanlığına tâyin edildiği bildiriliyordu. Tanse'lin yerine vekaleten, (Birinci Hava Kuvvetleri Komutanı Tümgeneral Süleyman Tulgapı getirilmişti. Ani-değişiklik bütün ordu içinde, bilhassa Hava Kuvvetleri camiasında büyük tedirginlik yarattı. Yüksek Komutanlar M.B.K. üye-

Kulağa Küpe

D. D. T.

Tekel idaresi sigara paketlerinin içine Türk Büyüklerinin değer taşıyan sözlerini koyuyor ya.. Bunların arasında, tabii İnönüye ait olanlar da var. Kuyruklar hiddet içinde. Hop oturuyorlar, hop kalkıyorlar. Kuyruklu okuyucucu avındaki gazetelerden biri vecizelerin resmini koymuş. İnönünün, sayın bayları kızdıran sözü ayan beyan okunuyor:

"Mücadelenin kuvveti ilim-. den ve çalışkanlıktan ibarettir - İnönü"

Şimdi hiddetin sebebini anladınız ya..

Ağasi Şen

İyi hatıralar bırakarak...

Ali Keskiner

Hayrülhalet..

lerinden bilgi istediler. Fakat tâyin, Komitenin karan değildi. Değişiklik, Hükümet kararıydı ve Başkan Gürsel tarafından yapılmıştı. Hava Kuvvetlerindeki memnuniyetsizlik gerekli makamlara aksettirildi. Komite de, kararın iptali taraftarıydı.

Cemal Gürsel Komiteyi derhal Çankayaya, akşam yemeğine davet etti. Bu, âdeta resmi bir toplantıydı. Yemekten evvel bir başka salonda içilen kokteyller ve yapılan sohbet, bazı meselelerin aydınlanmasına ve yapılan hataların tamiri yoluna gidilmesine zemin hazırladı. Yemeğe oturulduğu vakit saat 20'ye geliyordu. General Gürsel neşeli görünüyordu. Resimlerin çekilmesi için davet edilen gazete fotoğrafçılarına -muhabirler davet edilmemişti- takıldı. U şeklindeki masanın ortasına oturmuştu. Sağında Özdilek, solunda Ulay yer aldılar. M.B.K. üyelerinden Madanoğlu hariç, diğerleri yemekte hazırdılar. O gece, bir çok mühim mesele ele alındı.

Ordunun temennileri vardı. Silâhlı Kuvvetlerin yavaş yavaş politikadan çekilmesi isteniliyordu. Bazı kimselerin, belki de arzulan hilâfına, isimleri etrafında efsaneler yaratılarak Kuvvetli Adam haline sokulması -yerli veya yersiz- endişeler uyandırıyordu. Seçimlerin yapılıp yapılmaması diye bir mesele yoktu. 29 Ekim 1961 tarihi huduttu ve bu tarih Silâhlı Kuvvetlerin her zamandan fazla teminatı altındaydı. Ama seçimden sonra ordu* hiç kimsenin elinde kalmamalı, derhal Cumhuriyetin eski sadık ve itaatli vazifelisi hâline getirilmeliydi. Halbuki bazı büyük birlik komutanlarının değiştirileceği ve İrfan Tanselin tâyinini başka tayinlerin takip edeceği söylentileri dolaşıyordu. Bir listenin hazırlandığı bile duyulmuştu. Listeye dahil olduğu iddia edilen isimler kulaktan kulağa söyleniyordu.

Cemal Madanoğlunun Ankara Kumandanı olarak durumu da ordu içinde garip karşılanıyordu. Mert asker, işin başında, başkentin emniyeti mülahazasıyla Ankara Kumandanlığı vazifesini üzerine almıştı. O sıfatıyla Milli Savunma Bakanına bağlı bulunuyordu. Halbuki, M.B.K. üyesi sıratıyla Bakanları mürakabe, hattâ ıskat hakkına malikti. Aslında, Komite üyelerinin bir çoğu da bu farklı durumun uzun zamandır aleyhindeydiler. Madanoğlu ile Köksalın fiili komutanlık yapmalarına mukabil ötekiler bir birlik başında değildiler. Üyeler arasında eşitliğin temini arzusu, Tensel meselesinin ortaya atılması vesilesiyle kuvvetle duyuruldu.

Madanoğlu uzunca bir süredir başkentten uzak bulunuyordu. Bayram dolayısıyla Ankaradan aynlmıştı. Fakat küskün olduğu söylentileri başkentte duyulmuştu. Bir kısım Komite üyelerinin dışarda vazifelendirilmiş 14'lerden bazılarının yurda dönmeleri, hattâ bunlara Senatoda -Anayasa, bu iş için ancak Devlet Başkanının kontenjanım müsait kılmaktadır- yer verilmesi arzusunu taşımaları görüş ayrılıklarına yol açmış diye biliniyordu. Gerçi, hukuki durum itibariyle ciddi imkânsızlıklar bunu önlüyordu ama fikrin taraftarları bu arzularım orada burada , gazetecilere dahi açmaktan geri kalmıyorlardı.

İrfan Tansel

Dinamit fıçısının fitili

Komite üyelerini düşündüren başka bir husus, bitmek üzere bulunan Yassıada duruşmaları sonunda idam hükümleri verilirse Komitenin ne karar alacağı idi ve o konuda da değişik telâkkilerin bulunduğu **hiç kim**senin meçhulü değildi. Silâhlı **Kuv**vetler, tümü itibariyle, Adaletin vereceği kararların Komitece aynen onaylanmasını istiyordu. Nitekim, konuşmasını biraz fazla seven bazı üyeler bu tezi çeşitli yerlerde yaptıkları hasbıhallerde üstü pek az kapak şekilde çıtlattılar. Buna mukabil, Komitede ayrı mütaleada olanlar ve memleketin yüksek menfaatlerinin başka zaviyelerden de incelenmesini isteyenler sayıca az dahi olsalar-yok değildi.

Çankayadaki yemekte, ilk iş olarak İrfan Tanselin vazifesine iadesi hususunda Başkan Gürselden dramatik şekilde söz alındı. Fakat bu, başka bir mert askerin, Gürselin İhtilalden beri başyaverliğini yapan, Başkomutanı 27 Mayısta kullandığı uçakla İzmirden alıp Ankaraya getiren ve Komite kurulduğunda **üyelik** istemeyen Kurmay Albay Ağasi Şe**nin** istif asma yol açtı. Hava Kuvvet-

Ahmet Yıldız, toplantıdan sonra basın mensuplarıyla

"Laf lafı açar" derlersede...

lerindeki değişiklikte tesiri ile sürülen Şen hem başyaverlikken, hem de ordudan ayrılma arzusunu Başkana bildirdi ve talebi kabul olundu.

Korgeneral Tanselih vazifesine iade edileceği haberi Hava Kuvvetlerinde sevinçle karşılandı. Tansel politikayla alâkası bulunmayan, mesleğine bağlı, iyi bir kumandan şöhretine sahipti. .

Komite arka arkaya bir kaç toplantı yaptı ve perşembe günü bir tebliğle Hava Kuvvetlerindeki ikinci değişiklik resmen ilan edildi. Haber, cuma günkü gazetelerde yer aldı.

Madanoğlu meselesi

Gazeteciler günün hâdiselere gebe olduğunu anladıklarından o sabah postu Çankaya Köşkünün önüne serdiler. İçerde M.B.K. nin Başkan Gürselin başkanlığında toplantı halinde bulunduğu süratle öğrenildi. Bu, merakları büsbütün tahrik etti. Cemal Madanoğlunun istifa ettiği haberi de hemen aynı anda öğrenildi.

Cemal Madanoğlunun, kendiliğinden ve bütün karşı koyma gayretlerine rağmen putlaştığı doğruydu. Halbuki mert asker, aynı zamanda babacan, ve kalender bir tabiata sahipti. Gazetecilerden,. meselâ 14'lerden bir çoğu kendilerinden bahsettirmek için vesileler icat ederken bucak bucak kaçması bu putlaşmanın sebeplerinden birini teşkil etmişti. Madanoglu, bir an evvel seçimin en hararetli taraftarıydı. İktidar milli iradenin tâyin edeceği gerçek sahibine devredildikten sonrası için de, şahsen hiç bir şey istemiyordu. Hattâ Bayramdan önce kendisiyle görüşen bir Amerikalı gazeteciye hiç bir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde bu arzusunu açıklamış, Senatoya da girmeyerek köşesine çekileceğini bildirmişti. Bu bakımdan, Madanoğluda endişe uyandıracak niyetlerin bulunması bahis konusu değildi. Ancak, Kuvvetli Adam istenmiyordu ve gene Korgenerale bulunabilecek kusur bundan ibaretti.

Çankaya Köşkündeki toplantıyı ilk terkeden grup Albay Tunçkanat, Yarbay Özgür, Albay Okan, Binbaşı Çelebi, Yarbay Özkaya ve Binbaşı Karavelioğludan müteşekkil grup oldu. Aynı otomobile binerek Meclise yöneldiler. Biraz üzgün görünüyorlardı. Arkadan Özdilek Acuner ve Gürsoytrak gözüktüler. Her iki grup beşer dakika arayla Meclise geldiler. Fazla birşey konuşmadan içeri girdiler. Komite, Madanoğlunun istifasını o sıralarda henüz kabul etmemişti, Öğleden sonra yapılacak toplantıda nihai karar verilecekti. Meclise girenlerden Özdilek 20 dakika sonra tekrar kapıda göründü. Yüzü asıktı. Sinirli gibiydi. Köşkteki toplantının mahiyetinin ne olduğunu öğrenmek isteyen bir basın mensubuna, kısaca:

"— Referandumun tarihini konuştuk" diye cevap verdi.

Madanoğlunun istifasıyla ilgili suale ise:

"— Vallahi, kendisi yorgun olduğundan bahsediyordu" dedi.

Generalin, yorgunluğu üzerinde M.P.K. üyelerinden bir çoğu belli ki müttefiktiler! Ama kesin bir karara bir türlü yaramıyorlardı.

Bu arada bir başka M.B.K. üyesi gazetecileri, pek şaşırttı. Genç Yarbay Gürsoytrak Meclise Yıldızla beraber geldi ve Madanoğlunun istifası hakkında sorulan suale biraz sertçe:

"— Ne demek?" şeklinde bir karşılık verdi. Sonra ilave etti:

"— Sapasağlam duruyor..."

Öğleden sonra toplanmak üzere yerilen karar üzerine bacı M.B.K. üyeleri yemeğe evlerine gittiler. Enfanullah Çelebi, Mucip Ataklı, Şükran Özkaya ve Kâmil Karavelioğlu Meclis lokantasında bir masada yemeklerini yediler. Pek fazla konuşmadan yemeklerini bitiren ihtilâlciler, koridindarda oyalanmadan toplantı odalarına çıktılar.

Saat 14.30'da kapılar açıldığında, Madanoğlunun Ankara Kumandanlığından istifası kabul edilmiş, yerine Korgeneral Ali Keskiner getirilmişti.

Gerçi haber gün ışığına saat 19 sıralarında çıktı ama, bir telefon muhaveresinden haberdar olanlar, Keskinerin Ankara Kumandanlığı hikâyesinin, sabahın 11'inde başladığını kolaylıkla anlıyabilirlerdi. O sabah Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay İstanbula gitti ve oradaki büyük birlik kumandanıyla, bilhassa Korgeneral Cemal Tural ve Tuğgeneral Faruk Güventürkle temaslarda bulundu, kendilerine gerekli bilgiyi verdi.

Son hâdiseler, Silahlı Kuvvetlerin; arzuladığı istikamette gelişen bu bakımdan da endişe uyandırmaması gereken hadiselerdir

Bir baloda görülenler

Buna rağmen, Cuma akşamı başkent çevrelerinde duyulan haberler, yabancı diplomatlar dahil, herkesin görülmemiş alâkasını çekti. O akşam Ordu Evinde, bir Çocuk Hastahanesi karabilmek için Dr. Bahtiyar Demirağın başkanlığında var gücüyle çalışan bir hayır derneği yararın* tertiplenmiş balo vardı. Balo için, M. B.K. üyelerinden bir çoğunun eşi yar-

Fikret Kuytak Meclisten ayrılıyor

"Erken seçimde sayısız milli menfaat vardır

dım sağlamışlar, bilet satmışlar, vazife almışlardı. O bakımdan, bütün gözlerin dikildiği Komitenin bazı üyelerinin baloya gelmesi bekleniyordu. Bundan dolayı gazeteciler, salonları tam kadroyla doldurmuşlardı.

Nitekim Albay Köksal, Albay Küçük, Albay Kuytak, Yarbay Gürsoytrak ve Yarbay Karaman geldiler. Beyaz ceketli üniforması içinde gayet şık ve yakışıklı duran Köksal hariç, diğer üyeler yeni yaptırttıkları smokinlerini giymişlerdi. M.B.K. üyeleri biç bir sır vermemek için azami gayreti sarfettiler. Albay Köksalın, kolunda Cumhurbaşkanlığı forsunu ta--ımakta devam etmesi Muhafız Alayı Komutanlığı görevinden ayrılmadığını gösteriyordu. Komiteden ayrılacağı yolundaki söylentiler ise, tamamile hayal mahsuluydu. Komite, Cemal Madanoğlunun da üyelikten istifasını kabul etmemişti. Bir an evvel normale dönüşün bu en hararetli taraftarının Komiteden ayrılmasının Komite için telâfisi pek müşkül bir zaaf teşkil edeceğini herkes müdrikti.

Gelgelelim, bunu General Madanoğluna kabul ettirmek bir hayli güç olacağa benziyordu. General açık açık konuşuyor, M.B.K. üyeliğinden istifa ettiğini beyan ediyordu. Nitekim ertesi gün, Atatürk Bulvarından elinde köpeği Cancan olduğu halde Kumandanlığa doğru yürüyerek gelen Madanoğlu kendisini karşılıyanlara:

"— Arkadaşlarımın yaptığı çok nâzik bir jest ama, kendime ait kararlan ben kendim veririm" dedi.

Bu birinci değil ki..

Kahverengi elbisenin içine spor bir gömlek giymiş olan ve bermûtad gömleğinin yakasını iliklememiş bulunan General Madanoğlu pek neşeli görünüyordu. Kumandanlığa giden yolda ağır ağır yürürken, yanma bir ihtiyar yaklaştı. Enlerini önünde kavuşturan ve Niğdeli olduğunu belirten vatandaş, Madanoğluna:

"— Paşam, bize iyiliğiniz çok.. Bizim oraların kalkınması için bir tabur asker sevketseniz pek iyi olur" dedi.

General Madanoğlu kaşlarım yukarı kaldırıp şöylece bir güldü ve:

"— Baba. ben artık ne kumandanım, ne de M.B.K. üyesi.. Bu senin dediğini yapamam" diye cevap verdi.

Bu sırada Meclise gelmekte olan M.B.K. üyesi Albay Sami Küçükü görünce seslendi:

"— Küçük, gel bir çay içelim şurada, sonra gidersin"

İki ihtilâlci el sıkıştılar. Sonra Kumandanlığın kapısında kayboldular Bir saate yakın süren sohbetin

Madanoğlu gezintide
Vazife henüz bitmedi

sonunda kapıda göründüğünde, Küçükün yüzü oldukça asıktı. Resmini çekenlere sertçe baktı ve bunun lüzumu olmadığını gene sert bir lisanla ifade etti. Az sonra görünen Madan oğlu, gazetecilere:

"— Yahu, nedir bizden istediğiniz? Biriniz benim, dün yakam bağrım açık Kumandanlığı terkettiğimi yazmış. Ben sıkıntılı adamım. Bakın, şapkam ve kravatım şuradadır" diye takıldı ve emir erinden, otomobilden torbayı getirmesini istedi. Naylon bir torba içinde Generalin şapkası ve kravatı görünüyordu. Madanoğlu, gerektiği yerde bunları takıverdiğini ifade ettikten sonra Cancanla beraber uzaklaştı.

Saat 14'e kadar otomobille Ankara civarında dolaştı. Sonra İstanbula hareket etti. Orada fazla tanınmadığına inanıyordu.

General Madanoğlunun İstifası, aslında pek yeni değildi. Ankara Kumandanı isti faşım içinde bulunduğumuz ayın altısında Başkan Gürsele göndermiş ve özür dilemişti. Nitekim bu haberi yeni tarafıyla, haftanın sonundaki cumartesi günü Başkan Mezat teyid etti.

Başbakanlıktan öğle yemeği için çıkan Gürseli, Özdilek ve Ulay merdivenlere kadar teşyie geldiler. Başkan, etrafını saran gazetecilere:

"— Madanoğlu mu ? *Yogunmu*ş... Sonra, bu onun İlk istifası değil ki.. Kaçıncı!. Bugüne kadar verdiği istifaların sayısı beşi buldu" dedi.

Doğrusu istenirse Başkan, her zamankinden farklı görünüyor, kendirle has neşesinden biraz kaybetmiş olduğu belli oluyordu. Hattâ bu arada, bir suale, mûtadı hilâfına hafifçe sinirlendi. Sual, Hava Kuvvetlerinden emekliye sevkedilen 11 subayla ilgiliydi. Gürsel:

"— Bunlar nenize lâzım?. Ne olmuşsa olmuş" diye cevap verdi.

Gürselin gidişinden hemen sonra Başbakanlığın kapısında kaybolan Özdilek kurtulmuş, buna karşılık Ulây yakalanmıştı. ' Neşeli General, kendisine tevcih edilen soruları gene kendine hâs bir şekilde cevaplandırdı. Hele:

"— Bu olaylar Referandum ve se--im-tarihlerine tesir eder mi?"'suali-ni,

"— Asla!.. Asla!." diye cevaplandırırken attığı gevrek kahkaha hakikaten görülecek şeydi.

Mert asker Madanoğlunun M.B.K. üyesi olarak kalmayı kabul edip etmeyeceği henüz bilinmemektedir. Ama kalmasında pek çok fayda olduğu açıktır. Korgeneralin orada varlığı bir büyük teminattır ve kendisinin iktifasını geri alması bir millî vazifedir. Madanoğlunu tanıyanlar, bu anda yükü sırtından atıyor durumuna düşmeyeceğini ve Komitedeki yerini en kısa zamanda alıp başlanılan işin sonuna kadar aksaksız götürülmesine çalışacağını ümit etmektedirler.

Zira gerçek şudur ki son hâdiselerin altında bütün tarafların iyi niyeti yatmaktadır ve belki de vehimden ileri gitmeyen bazı endişelere karşı yeniden ihtiyat tedbiri alınmasından başka gaye yoktur.

C.H.P.

Müdavele-i efkâr

Beyaz saçlı dinç adam otomobilden indiğinde, saatler tamı tamına 15.08'i gösteriyordu. Dinç adanı, be] renkli elbisesine son derece uyan fötr şapkasını sol eline aldı ve sağ elindeki bir ikibuçuklukla bir madeni lirayı kapının solunda bekleyen şoföre uzattı, pek neşeli bir şekilde merdivenleri çıkmağa başladı. Ayni otomobilden inen iki adam da dinç yapılı, ak saçlı adamı takip ettiler.

Hâdise, bitirdiğimiz haftanın sonundaki cumartesi günü, C.H.P. nin Karanfil sokaktaki dik Genel Merkez binası önünde cereyan ediyordu. Dinç adam İsmet İnönü'idi ve biraz sonra başlayacak olan C.H.P. Meclisi toplantısına başkanlık etmek üzere Genel Merkezin merdivenlerini çıkıyordu. İnönü ve geriden gelen İs-

mail Rüştü Aksal ile Kemal Satır ağır ağır merdivenleri tırmanırlarken, foto muhabirleri çalışmağa başlamışlardı. Bu sırada Genel Merkezin içinde bir kaynaşma oldu ve C.H.P. liler İnönüyü kapıda istikbale koştular. Sonra hep birlikte ikinci kata, oradan da toplantının yapılacağı salonun bulunduğu üçüncü kata çıkıldı.

Salonun tam orta yerine, mütevazi masalardan meydana gelen bir uzun masa bloku yerleştirilmişti. Karşı cephede, C.H.P. nin altıokunu havi bir pankart bulunuyordu. Masanın etrafına tahta sandalyalar dizilmişti. İnönü salonun kapısında görününce, dış kapıda başlayan hareket birden buraya sirayet etti. Sandalyalar hemen geriye çekildi ve ak saçlı lidere yol verildi. İnönü kendine has tebessümüyle ilerlerken ellerini yanlara sallayarak salondakileri selâmladı ve başkanlık mevkiine oturdu. Daha sonra diğer Parti Meclisi üyeleri de masanın etrafındaki yerlerini aldılar. Sıra foto muhabirlerine gelmiş olmalı ki flâşlar parlamağa başladı ve Parti Meclisinin toplantısı tespit edilmiş oldu. Bir üye ayağa kalkarak, elindeki kâğıttan yoklamayı yaptı. Gerekli ekseriyet tamam olduğu için, foto muhabirlerinin işlerini bitirmesinden sonra toplantı açıldı.

Evdeki hesap ve çarşıdaki pazar

Aslında saat 15'de başlaması kararlaştırılan C.H.P. Meclisi toplantısı, bir zühul eseri olarak sabah saat 10'da diye ilan edildiğinden, erken saatlerden itibaren Genel Merkez hummalı bir faaliyete girmişti. Evvela gazeteciler, sonra politikacılar Genel Merkeze sökün ettiler. Gelenleri C. H.P. nin davudi sesli Basın sözcüsü Coşkun Bölükbaşı karşıladı ve toplantının saat 15'de yapılacağını bildirdi. Bunun üzerine, başta İnönü olduğu halde pek çok Parti Meclisi üyesi ,Genel Merkeze kadar gelip geri dönmek zorunda kaldılar. Haftanın sonunda yapılması kararlaştırılan Parti Meclisi toplantısı mûtad toplantılardan biri olduğu halde ziyadesiyle ilgi topladı. Evvelâ, Genel Başkanın bizzat toplantıya başkanlık etmesi bunun bir sebebiydi. Sonra, toplantı gündeminde bazı meselelerin görüşüleceği haberinin çıkması merakı daha da arttırdı. Hakikatte Parti Meclisinin toplantı gündeminde Merkez İdare Kurulunun faaliyet raporunun tetkiki ve bazı iç meselelerle Referandum işi yer almış bulunuyordu. Fakat son dakikada cereyan eden beklenmedik hâdiseler gündem dışı müzakerelere de yol açtı. Bunlar, M.B.K. içindeki dalgalanmalardı.

Cep ve cip meselesi

Toplantı saat tam 16'da başladı ve ilk olarak Merkez İdare Kurulunun bir hesap verme mahiyeti arzeden raporu okundu. Rapor, doğrusu istenirse, son derece titizlikle kaleme alınmıştı ve bunun için de haklı, takdir topladı. Üyeler teker teker raporun tümü üzerinde söz aldılar ve tenkidlerini yaptılar. Üzerinde durulan mühim mesele, Partinin alt kademe kongrelerinin bir an evvel bitirilmesi meselesiydi. Bu konuda bütün üyeler hemen ayni fikri izhar ettiler. Bir ara Genel Başkan İnönü de söz alarak, mevcut şartlar içinde C.H.P. kongrelerinin daha süratli bir tempo ile bitirilmesi temennisinde bulundu. Daha sonra konuşma, Partinin mali meselelerine intikal etti. Bunu partiler "cep ve cip meselesi" olarak tavsif ettiler. Mali bakımdan Partinin kalkındırılması için üyelerin fedakarlıkta bulunmaları gerektiği tezi savunuldu. Bundan sonra Genel Sekreter Aksal, ayağa kalktı ve raporun dışında, Partisinin umumi politikası hakkında tenvir edici malûmat verdi, tenkitleri cevaplandırdı.

Fakat muhakkak ki C.HP. Meclisinin hafta sonunda yaptığı toplantının en mühim konusu son hadiseler oldu. M.B.K. içinde cereyan edenler titizlikle incelendi, değerlendirildi.

C.H.P. Meclisinin İnönü başkanlığındaki toplantısı

Olgun meyvayı düşürmek için ağacı sarsmak şarttır

Merakta bir adam

Haftanın sonundaki o gün Karanfil sokaktaki C.H.P. Genel Merkezinde bu, son derece ilgi çekici toplantı yapılırken, bir meraklı adam heyecanla neticeyi bekliyordu. Bu alâmeriken tavırlı zat ne komünist, ne faşist, sadece oportünist Gülekten başkası değildi. Sabık Genel Sekreter, işlerin, kendi zaviyesinden pek iyi -hele Tanin hikâyesinden sonra- gitmediğini görünce, bir takım kombinezonlarla ilgiyi üzerine çekmek ve hiç olmazsa mağdur durumunda görünmek hülyasına kapılmıştı. Bahçelievlerdeki evi ile Taninin Ankara bürosu arasında mekik dokuyarak, toplantıyı takip etti. Taninin bütün muhabirlerini bu işin neticesini almak için harekata geçirdi. Ne var ki gelen haberler pek iyi değildi. Zira Merkez İdare Kurulu raporunda, Gülek ismi bir defa bile geçmiyordu. Hakikaten Merkez İdare Kurulu, Gülek meselesi diye şişirilen ve sadece Son Havadisin işine gelen oyuna gelmemişti. Tabii bu, Gülekin gülen yüzünü soldurdu. Halbuki Gülek, evvelden hazırladığı ne kombinezonlara güvenmişti!.. İstanbul İl teşkilâtının bir anlık asabiyete kapılarak vazifeden istifa etmesi, fırsatçılar kralının ekmeğine yağ sürer gibi olmuşsa da, evdeki hesap çarşıya uymamış ve İl İdare Kurulu, Genel Merkezle temasa geçtikten sonra istifasını geri almakla kalmamış, basiretin sesine uyarak Gülek meselesini kapatmıştı. Ama ister istemez gözler bir defa daha bitirdiğimiz haftanın sonunda İstanbul İl teşkilâtına ve onun Ankaraya gelen üç temsilcisine yöneldi.

Pontiac'ın yolcuları

İstanbul İl teşkilâtıyla Genel Merkez arasında bir nevi irtibat vazifesi gören üç kişilik heyet Ali Sohtorik, Cafer Nuri Tüzel ve Orhan Eyuboğlundan ibaretti. Üç kişilik grup, sabahın erken saatlerinde Orhan Eyuboğlunun beyazlı siyahlı Pontiac'ına kurularak'yola revan oldu.

Siyah - Beyaz Pontiac C.H.P. nin Karanfil sokaktaki Genel Merkezi önünde park ettiği zaman saat tam 16 yı gösteriyordu ve günlerden perşembe idi. Pontiac'ın yolcuları Genel Merkeze şöyle bir selâm sarkıtarak hemen Balla Otelin yolunu tuttular. Otelde Sohtorik için yer ayrıldıktan sonra hep birlikte partiye döndüler. Tam o sırada C.H.P. Merkez, İdare Kurulu toplantı halindeydi ve konuşulan da Gençlik kollarıyla ilgili meselelerdi. Beklenen misafirlerin gelişi, Genel Merkezde memnuniyet uyandırdı ve hemen toplantının konusu değişti/Merkez İdare Kurulu gündem dışı olarak, C.H.P. nin İstanbul teşkilatındaki meseleleri görüşmeğe başladı. Ne var kî başlangıçta, ateşli İstanbul temsilcilerini ikna etmek güç oldu. Doğrusu istenirse İstanbul teşkilâtı, Genel Merkeze biraz kırılmıştı. Çok önem verdikleri bir meselenin bu güne kadar kaale alınmamış olması, teşkilâtı müteessir etmişti.

İşler ziyadesiyle alevlenince, toplantı tatil edildi Ve devamının Aksalın evinde yapılması kararlaştırıldı. Yorgun İstanbullular dinlenince herhalde mesele daha da kolay halledilebilirdi.

C.H.P. Genel Sekreterinin zevkli döşenmiş evinde yapılan ilk toplantı geç vakit başladı. Toplantılara kısa bir süre Genel Başkan İnönü de iştirak edince, aradaki buzlar süratle eridi ve anlaşma zemini yaratılmış oldu. Akşamki toplantıda CHP. İstanbul teşkilatındaki hizipçilik meselesi üzerinde hassasiyetle duruldu. İstanbullu temsilciler, Genel Merkezin en selâhiyetli, şahıslarına, bunun aslı esası olmayan bir dedikodudan İbaret bulunduğunu ifade ettiler. Hakikat te bu idi. Bir muayyen çevrenin ürettiği bu dedikoduların önünün alınması da Genel Merkezden talep edildi. Bu talebin is'afı cihetine gidileceği karar altına alındıktan sonra toplantı geç vakit dağıldı. Nitekim ertesi gün yayınlanan C.H.P. bildirisi, bir takım ağızlan kapayacak kudretteydi.

Başkentteki İstanbullular aralarına Temsilciler Meclisi üyesi Cemal Yıldırımı da alarak gerekli temaslarda bulundular ve mümkün mertebe Basından uzak durarak ellerini çabuk tuttular. Cuma sabahı Sohtorik ve arkadaşları bir kere daha Genel Merkeze uğradılar ve Parti yüksek kademeleriyle görüştüler. Sohbetin koyusu Kemal Satırın odasında cereyan etti. Sonra, üçler, yanlarında Satır, Cemal Yıldırım ve Ali İhsan Göğüş olduğu halde yemeğe gittiler. Yemekte sön bir defa daha teşkilâtla ilgili konulara temas edildi ve sonra gene siyah - beyaz Pontiac'la yola revan olundu.

Gülek balonu da böylece, Kurultaya kadar tedavülden kaldırıldı.

Osman Bölükbaşı
Evetçi

Referandum

"Evet!"

(Kapaktaki Sandık)

Bitirdiğimiz hafta boyunca Türkiye» nin pek çok yerinde pek çok eve üç kişiden müteşekkil bir ekip uğradı ve bazı sualler sordu. Kapısı çalınan evlerin sakinleri, ekiplerin Kemal Kurdaşla alakaları bulunmadığını ve yeni bir vergi dolayısıyla dolaşmadıklarını öğrenince rahat nefes aldılar. Hele çalışmanın, yaz içinde yapılacak Referandum ve onu iki ay farkla takip edecek Seçimlerin kütük işini halletme gayesi taşıdığı öğrenilince yüzlerde tebessümler belirdi. Gittikçe artan sıkıntılardan ve huzursuzluktan bunalmış millet seçimleri hasretle, iştiyakla beklediğinden herkes üç kişilik ekiplere elinden geldiği kadar yardımcı kesildi.

Ama, haftanın başından itibaren Referandumla ilgili çalışmaların en fazla olduğu yer, muhakkak ki Yargıtay binasıydı. Yüksek Seçim Kurulu, M.B.K. ile yaptığı temaslar sonucunda, Referandumun en geç Temmuz ayı ortalarında yapılmasının İstendiğini öğrenmiş ve direktifi buna göre almıştı. Gerçi, M.B.K. henüz kati'bir'gün tesbit etmiş değildi ama. Referandum için iki tarih düşünülüyordu. 16 Temmuz, temenniydi. 23 Temmuz ise, son mühlet sayılıyordu. Yüksek Seçim Kurulu. işlerini 16 - Temmuza göre tutuyordu.

Hal böyle olunca Referandumun fonunuzun 16 sına yetistirtimesi için çalışmalara hız verildi. Seçmen kütüklerinin tanzimine süratle girişildi. Bastırılan ve yurdun her taraf ma yollanan seçmen kütüklerinin doldurulması için ekipler işe koyuldular. Bir muhtar, bir öğretmen ve bir semt sakininden müteşekkil üçer kişilik binlerle heyet, kütüklerin tanzimi için su anda faaliyete geçmiş bulunmaktadır. İşin tek zorluğu, yurdun

Her tarafında üçlüye dahil edilecek öğretmenin bulunamayışıdır.

Yüksek Seçim Kurulu, kütük tanziminin bu kısmının Haziran sonlarına yetişeceği kanaatındadır. Büyük bir engel çıkmadıkça, üçlü heyetlerin mesailerini bu ayın sonunda tamamlamamaları için bir sebep yoktur. Ondan sonra yapılacak isler tamamen Yüksek Seçim Kuruluna kalmaktadır. Kurul bütün işlemleri Temmuz ortasında bitirmeyi ümit etmektedir.

Seçmen kütükleriyle ilgili çalışmalar bu safhadayken, siyasi partiler de bitirdiğimiz hafta içinde Referandumla ilgili vaziyetlerini açık şekilde aldılar. C.H.P. nin "Evet'i tavsiye edeceği hususunda kimsede bir şüphe yoktu. C.K.M.P. nin de tutumu belliydi. Geriye fodul A.P. ile Menderesin rahle-i tedrisinde yetiştiklerini her vesileyle -ve bilhassa kullandıkları metodlar bakımından- belli eden dehşetengiz liderlerin yüksek sevk-i idaresindeki çelimsiz Y.T.P. kalıyordu ki onlar da haftanın sonlarında seslerini duyurdular.

Ardıçoğlunun hiddeti

Zayıf nahif, saçları hemen hemen dökülmüş, hareketlerinden sinirli olduğu hemencecik belli olan adam, elindeki gazeteyi sallıyarak, etrafındakilere:

"— Azizim, ya bu gazeteciler yalan yazıyorlar, ya da biz teşkilata hakim değiliz" dedi.

Sonra sinirli adımlarla, bir tarafında elips şeklinde, üzeri yeşil çuha kaplı büyük bir masa bulunan, iyi döşenmiş salonda dolaşmağa başladı. Başım iki tarafa sallıyor, âtide bir diliyle "çık., çık" yapıyordu.

Hâdise, geçen haftanın ortalarında bir gün, C.K.M.P. nin Tuna caddesindeki şirin Genel Merkez binasında cereyan etmekteydi. Sinirli zatın **adı** Nurettin Ardıçogluydu. Sinirlenmekte de, galiba haklı idi. Zira, okudugu haber, hayli enteresandı. C.KM.P. nin Egedeki bir ilçe teşkilâtında, Anayasaya "Evet" demek veya dememek konusunda bir tartışma olmuştu. Teşkilât mensupları "İkinci Cumhuriyet Anayasasının -her ne kadar "Evet denilecekse de- pek muteber olmadığı" fikrini el altından yaymakla suçlandırılıyorlardı. Gerçi olay su yüzüne çıkmamıştı, resmi bir mahiyet arzetmiyordu ama, gazete doğru yazıyorsa Ardıçoğlunun cidden teşkilâta hakim olup olmama yönünden- üzülmeğe hakkı vardı. Zira C.K.M.P. Genel Merkezi, Anayasaya "Evet" denilmesini bir tamimle teşkilâtına bildirmişti.

Nitekim, C.K.M.P. Genel İdare Kurulu üyeleri de, zaman zaman yaptıkları seyahatlerde bu hususu belirtmeğe çalıştılar. C.K.M.P., Anayasaya "Evet" diyecekti. Ancak, geçen hafta

Ne menem mücadele !

Dense ki, "Türkiyede Komünizme en büyük faydayı sağlayan adam kimdir?" verilecek en doğru cevap şu olur: "Peyami Sefa ve çömezleri!" Hakikaten, Devletin mühim vazifelerinden biri olan "Komünizmle Mücadele"yi bu klik öylesine dejenere etmiştir, komünist aleyhtarlığını o kadar sevimsiz, gülünç, hattâ iğrenç duruma düşürmüştür ki adeta komünistler sevimli birer mahlûk haline gelmişler, Peyami Sefa ve çömezlerinin kendilerine düşman olduğunu söylemeyi övünme vesilesi yapmışlardır. Alilhtan ki komünizmin vatanı meselâ Brezilya değil de Rusyadır ve toplumumuzun bu mikroba karşı bünyevi bir muafiyeti mevcuttur. Yoksa, sırf Peyami Sefa ve çömezlerine inat boyunlarına komünist yaftasını aşıp seve sere ortaya çıkacakların sayısı az olmayabilirdi. Bu bakımdan, Moskova bu tan mücadelenin şampiyonlarına ne kadar dua etse azdır.

Radyo

Şimdi, komünizmle mücadelede daha gayretli olma lüzumu belirmiş bulunuyor. Bu zarureti anlamamaya imkân yoktur. İhtilâl sonrasında ortaya, çeşitli sebeplerden dolayı, komünist telkinlere son derece müsait bir vasat çıkmıştır. Bu, kuzeyden gelen rüzgârların dozunu derhal arttırmış, komünist ajanlar açıktan faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bilhassa iktisadî sıkıntı ve içtimai huzursuzluk sayesinde tesirli hale gelen komünizm çeşitli kılıklar altında aramıza sokulmuştur. Menderesçilikten dinciliğe, milliyetçilikten anarşistliğe bin tane kılık bu ajanları barındırmaya başlamıştır. Ankarada bazı Demir Perde gerisi resmi vazifeliler iyle görüşme fırsatı bulanlar onların şifahen söylediklerinin, telkin ettiklerinin tıpatıp aynını bazen yazılı halde belirli yazarların sütunlarında görerek şaşırmışlardır. Şurası muhakkaktır ki Komünizm, 1961 Türkiyesini kendisi için her zamandan elverişli bir zemin sayarak çalışma gücünü arttırmıştır. Buna karşı bizim de mücadelemizde daha gayretli olmamız şarttır.

Ancak, radyolarımızda gece gündüz komünizmden bahsetmenin, köylere bu yolda garip afişler göndermenin nasıl bir fayda sağlayacağını anlamak zordur. Bunun verebileceği tek netice umumi bir telâş ve komünistlerle sardı bulunduğumuz zehabından ibarettir. Milletlerin hayatında öyle mefhumlar vardır ki bunlardan sık sık bahsetmek en tehlikeli yoldur. Türkiyeye İhtilâl kelimesini Adnan Menderesin sokmuş olduğu asla unutulmamalıdır. Komünizmle mücadelede propaganda silâhının kullanılması lüzumunu inkâr eden yoktur. Elbette ki asıl tesirli iş, cemiyeti komünist telkinlere açık bir vasat olmaktan çıkaracak ekonomik, sosyal tedbirleri almaktır. Ama o günleri beklerken propaganda silâhım çalıştırmamak da doğru olmaz. Mesele bu silâhı başarıyla çalıştırmaktır. Zira propaganda kolaylıkla geriye tepen bir âlettir ve meharetli ellerde kullanılmadığı takdirde sahibini yaralar. Nitekim. Peyami Sefa ve çömezlerinin zararı o noktadadır. Yoksa, üstadların komünizmin ekmeğine bile bile ve isteye isteye yağ sürdükleri iddia olunamaz.

Aman dikkat edelim, devletin mücadelesi o tarza benzemesin. Darbeleri zamanında ve tesirli noktalara indirmeyi bilelim, vurduğumuz yerden ciddi ses gelmesini sağlayalım ve Allah rızası için sevimsiz klişelerden kendimizi kurtaralım.

Dolar : 13.50 !

Kemal Kurdaş

Seyahat etmek, bütün hür İnsanların olduğu gibi Türklerin de ana hakları arasında bulunduğundan dolayı dışarıya çıkmayı serbest bırakan hükümetler olmuştur. Bu hükümetler, devletin imkânlarına göre herkese eşit surette tatbik edilen bir takım kayıtlar koymuşlardır. Kayıtlar bazen eda olmuştur, bazen gevşek.. Ama, bir ana hakkı sâdece fazla zenginlere satmak ve bunu ticaret metni haline getirmek, bu uğurda da Türk parasının kıymetiyle fiilen oynamak Kemal Kurdaştan başka hiç kimsenin hatırına gelmemiştir. Doların Türk parası karşılığı, dokuz liradır. Ama Kurdaşın zenginleri, o pek sevgili Avrupalarına gitmek için açıktan dört buçuk lira ödemeyi ve asgari ikiyüz dolar almayı kabul edeceklerdir. Buna imkânı bulunmayanlar, resmi kur üzerinden gittikleri takdirde daha az dövizle nefislerini tatmine razı olanlar -yaz aylarında Avrupa yollarını ceplerinde bir kaç dolar ancak bulunan genç ve neşeli turistler doldurur- fazla zengin olmamanın bedelini dışarıya çıkamamakla ödeyeceklerdir.

Hepsi bu kadar da değil. Maliye Bakanının modern Kolomb yumurtası sayesinde, ilk önce uçak biletlerinde, dolar dokuz liradan değil, 13.50 liradan muale görmeye başlamıştır bile.. Bunun sâdece bir başlangıç olduğunu ve en kısa zamanda başka saltalarda da tatbik edileceğini kestirmek için bir mali dehaya lüzum yoktur. Bunun tecrübesi yapılmıştır. Dolar 2.80 iken karaborsası peş lira civarındaydı. Turist dövizi adı altında 5.75'lik bir kur tanınınca karaborsada dolar beş İle on lira arasında oynamaya başladı. Sonra, dokuz lira kabul edildi. Bu sefer, dolar 13 lira civarına çıktı. Şimdi yeni bir devalüasyonun fiili adımı atılmıştır

Daha Seyahat serbestliği ile alâkalı kararname çıkmadan İstanbul Emniyet Müdürlüğünde bir korkunç izdihamın başgöstermesi yabancı memleket aşıklarının sayısının kabarık bulunduğunu belli etmiştir. Bu imkân sahibi kimseler 300 dolarla asla tatmin olmayacaklarından ayrıca karaborsaya da iltifatlarını esirgemeyeceklerdir. Hele doları turiste 13.50'den satan, Kurdaş doları turistten dokuz liraya alma hevesini muhafaza ettiğinden bu fiyattan Türkiyede dolar bozdurmaya kalkışan adamın kendisini "enayi" sanmaması için sebep yoktur. Bunu ona hiç kimse hatırlatmasa, karaborsa erbabı hatırlatacaktır!

Neresinden tutulsa, neresinden bakılsa hatalı, tehlikeli, aksak bir karar. İlk zarar kendini belli etmiştir: Normal kurdan döviz alarak vazifeyle veya mecburiyet tahtında dışarıya çıkacak olanlar Kurdaşın zenginleri yüzünden yüzde elli zamlı bilet parası ödeyeceklerdir. Yarın öbür gün bir çok malın karşılığı, dolar 13.50'den hesaplanmaya başlayacaktır, Diller bu karşılığa öylesine alışacaktır ki resmi paritenin dokuz lira olduğu unutulacak ve elimizde hiç bir zaman ihtiyacımız kadar dolar bulunmadığından Kurdaşın bu hatırası resmi karşılık yerine geçecektir.

Seyahat serbestliği? Evet! Ama bunu, ticaret metar yapmaya ve kısa vadede bir menfaat sağlamak İçin uzun vadede menfaat baltalamaya hiç kimsenin hakkı bulunmamak gerekir. "Komünizmle Mücadele" diye çırpınılırken servete prim vermekte tereddüt etmek lâzımdı.

içinde yapılan geziler Referandum hududunu **biraz** aştı ve seçim gezisi halini alıverdi. Hele Genel Başkanın Ankara ilçelerinde yaptığı küçük gezi, Kudreti okuyanlarda Zaferde Men deresin bir gezisine ait haber okuyormuş intibaını uyandırdı. Bölükbâşı, Nallıhan ve civarına gitti ve boy gösterdiği kongrelerde bol bol konuştu. Şimdiye kadar sesi sedası çıkmayan irikıyım liderin, bu gezi, sıhhatine pek iyi geldi denilebilir.

Bölükbaşının Nallıhanda karşılanışı, C.K.M.P. basın bültenlerine pek şatafatlı bir tarzda geçirildi. Nallıhanlı C.K.M.P. liler' liderlerini daha iyi karşılamağa hazırlanmışlardı. Hattâ, ne olursa olsun, lideri omuzlarına almayı, adamakıllı bir gövde gösterisi yapmayı bile düşünmüşlerdi. Düşünmüşlerdi ama, sonra nedense, bu omuza alma hikâyesinden vazgeçilmişti. Herhalde, Nallıhanlı C.K.M.P. liler, pehlivan yapılı. İrikıyım lideri görünce sırt hamallığından vazgeçmişlerdi.

Bölükbaşının Nallıhan ve civarında yaptığı konuşmalar son derece iddialı oldu. Dinliyenleri hayretler içinde bıraktı. Meğer, dünyada neler vardı da, haberleri yoktu! .Meğer neler oluyordu da, kimseler duymuyordu!.. Genel Başkan torbanın ağzını açmış, kendisinden evvel buralarda konuşan C.H.P. ileri gelenlerine veryansın ediyordu. İşin garibi, C.K.M.P. lideri Referandum kelimesini ağzına pek almadı. Mamafih, Bölükbaşıyı yakından tanıyanlar, kendisinin bir halk hatibi olduğunu bildiklerinden ve Nasrettin Hocanın da Referandumla ilgili bir hikâyâsinin bulunmadığını tahmin ettiklerinden, pek hayret etmediler.

Bütün bunlara rağmen C.K.M.P. li öteki liderler, resmî ve yarı resmi toplantılarda dillerinden Referandum kelimesini düşürmediler ve bir çığ gibi büyüyen partilerinin, Anayasanın Referandumda müspet oy alması için elinden geleni yapacağını ağızlarına sakız ettiler!.

Geçtiğimiz haftanın sonunda C.K.M.P. liderlerinin tek düşüncesi, teşkilâta durumu iyice anlatabilmek ve işi idare için daha dikkatli hareket etmek gerektiğini belirtmekti. Bunun için de, paçaları sıvadılar.

Y.T.P. nin çilesi

Haftanın içinde Menekşe sokaktaki küçük bir binada ise hayli **telâş** ve faaliyet göze çarpıyordu. **Y.T.P.** nin. Hür. P. den mira kalan Genel Merkezinde -Hür. P. ruhunu oracıkta teslim etmiştir- liderler büyük bir geziye hazırlanıyorlardı. Gezide Referandumla İlgili görüşmeler yapılacak, Anayasaya "Evet," denilmesi teşkilât ileri gelenlerine -bulunabilirlerse- anlatılacak, bu yönde faali-

yetin hızlandırılması tenbih edilecekti. Ama bu arada yaklaşan seçimler kotlusunda da teşkilâtı uyarmaktan geri kalınmıyacaktı. Seçimlerle İlgili faaliyet diğer partiler üzerine teksif edilecekti. Öfkeli politikacıların yeni taktiği diğer partileri yıpratmak olacaktı?

Ancak, böyle işler serinkanlılıkla vs hiç kızmadan yapılırsa bir basarı sağlama ihtimali taşıdığı halde Y.T. P. nin Öfkeli politikacıları her adımlarının gümbürtülü fiyasko vermesi karşısında ağızlarını bozmaktan başka çıkar yol bulamadılar. Nitekim haftanın sonunda yakında partinin resmi organı olacak Öncüde -gazetenin müstakil elemanları ayrılacaklardır- bir Yalçının kaleminden çıktığı sinirliliğinden belli bir yazı bu tarz edebiyatın pek aşağılık örneğini teşkil etti. Kimselerin kendisine aldırmamasına artık tahammül edemez hale gelmiş talihsiz kalem, böyle hallerde dâima yapıldığı gibi uluorta sövüyordu. "Seviyeli Parti 'Edebiyatı' ndan kulakları paslanmış Öncü okuyucuları, bir defa daha dudaklarını bükmekten kendilerini alamadılar.

Hiddetin bir diğer sebebi de kavruk Y.T.P. nin,bütün suni ve bazen yukarlardan gelen desteğe rağmen bir türlü gelişememesi, 1957 seçimlerinde Hür. P. nin aldığı zavallı oylar kadar dahi oy toplayamayacağının anlaşılması ve A.P. derecesinde dahi alâka görmemesiydi.

Kardeşin kardeşe ettiği

Nitekim, bitirdiğimiz hafta Y.T.P. nin Referandumla ilgili gayretlerine darbe "düşman kardeş" A.P. dan geldi. A.F. nin yarı resmi organı 'Son Havadis gazetesi, mûtadı veçhile tamamile uydurma bir haber yayınladı. Haberde Y.T.P. nin Anayasaya "Evet" demiyecegi bu konuda Genel İdare Kurulunda ihtilâf olduğu belirtiliyordu. Haberden ziyadesiyle telâşa düşen, Y.T.P. nin ak saçlı lideri oldu. Alican bu konuda kendisine sual soranlara:

"— Böyle bir şeye nasıl ihtimal verebilirsiniz? Bakınız ben de, Raif de -Raif Aybar-, Cahit de -Çalışma Bakanı Cahit Talas-, Kurucu Meclis üyesiyiz. Orada beyaz oy kullandık Mânası açıktır. Demek ki İkinci Cumhuriyet Anayasasını tasvip ediyoruz. Üstelik Genel İdare Kurulunda bu konu üzerinde öyle pek durulmadı bile" diye cevap verdi.

. Aslında, doğrusunu söylemek lâzım gelirse. Alican sözlerinde samimi idi. Zira ak saçlı maliyeci, partilere düşen en büyük vazifelerden birinin, Referandumun müsbet oy alabilmesini sağlamak olduğunu daha önceden gerek resmi, gerekse gayrıresmî beyanlarıyla belirtmişti. Ne var ki, geçen bir kaç ay içinde gelişen olaylar ve yarışmada Y.T.P. hin biraz geri kalması, lider ve arkadaşlarını, tasvip etmedikleri bazı şeyleri söylenmeğe mecbur etmişti:

Bütün bunlara rağmen Y.T.P. Genel İdare Kurulu, mevcut teşkilâtına, haftanın sonuna kadar ne bir tamim, ne de bir şifahî emir yolladı. Referandum konusunda teşkilât, henüz ne şekilde hareket edeceğini bilmiyordu. Ancak Genel Merkezle temasları olan il idare heyeti yetkilileri Genel Merkezdeki havayı az çok anlamışlardı. Teşkilâtı, Referanduma "Evet" diyecek şekilde hazırlamak, ama gene de bazı hususlar üzerinde hassasiyetle durmak gerekiyordu. Alican ise önümüzdeki hafta içinde bir geziye çıkmağa hazırlanmaktadır. Gezi Doğu illerine olacaktır. Başkan bu gezisinde, teşkilâtlanma işleriyle uğraşacaktır.

Uyuyan güzel

Haftanın içinde Necatibey caddesi sakinlerini ziyadesiyle ilgilendiren üç katlı bir binada olup bitenler, diğer partilerinkinden biraz farklıydı. A.P. Genel İdare Kurulu, toplantılarında Referandumu filân bir tarafa atarak, hâlen Ankara Savcılığında bulunan tahkikat dosyalarının âkibetini görüştü. Kurula göre, bütün bunlar Y-T.P. lilerin başları altından çıkıyordu. Y.T.P, kendilerini yıpratıp, aradaki mesafeyi kapatmak gayesini güdüyordu.

Ekrem Alican
Lâf lâf lâf.

Genel İdare Kurulu, toplantılarının ikinci gününde Referandumu ele almak lüzumunu hissetti. Teşkilâta haftanın ortasında gönderilen bir tamimle, Genel İdare Kurulunun fikri açıklandı. Tamimde, sâdece "Evet" demenin kâfi olmadığı belirtiliyordu. Neden "Evet" dendiği de vatandaşa izah edilecekti. A.P. Genel İdare Kurulu bunu "yeni Anayasanın milli bir karakter taşıması için bütün siyasi partilerin 'Evet' demesi gerektiği" şeklinde formüle etti. Vatandaşa mesele bu yönden izah edilecekti.

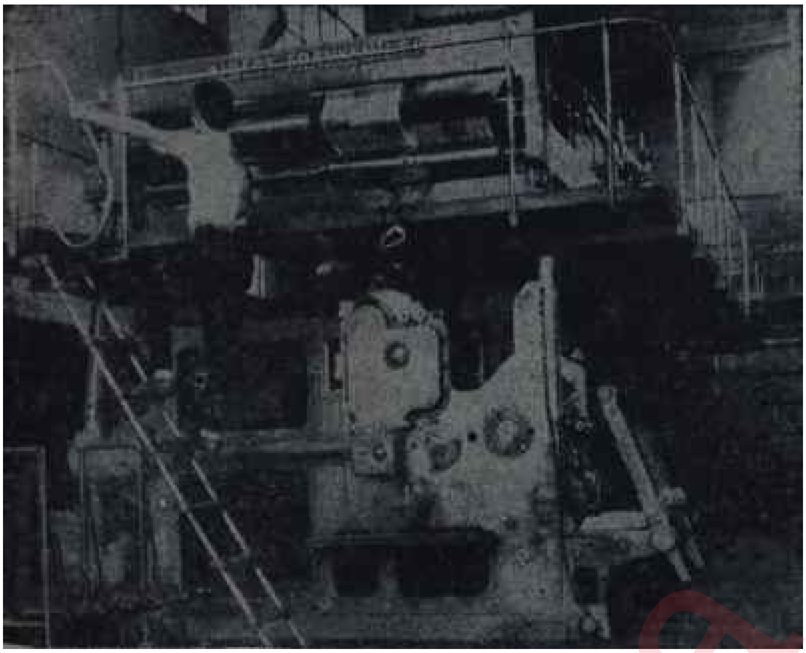
Gönderilen tamimin ikinci kısmı hayli ilgi çekiciydi Referandum çalışmaları yanında seçimlerin de yakınlaştığı belirtiliyor ve dikkat çekiliyordu. Bu bakımdan teşkilât sâdece Referandumla yetinmemeli, mali bünyesini de kuvvetlendirmeliydi. Çalışmalar -bu yönde de inkişâf ettirilmeliydi.

Haftanın ortalarında, mangalda kül bırakmamağa pak meraklı A.P. liler tarafından pek enteresan bir haber uçuruldu: Yarıdan fazlası yüksek tahsilli olan 4 bin 500 kişilik bir üye topluluğu, Referanduma "Evet" dedirtme kampanyasına çıkacaktı!.. Bu faaliyete tabiatiyle, Genel Merkezden gelecek yüksek emirle başlanacaktı. Tabii, "yüksek emir". kolaydı ama A.P. de yarıdan fazlası yüksek tahsilli 4 bin 500 üye nereden bulunacaktı ?

Mamafih, partinin kütük heyetlerine kattığını ilân ettiği müşahitlerin hikâyesini bilenler gülümsemekten kendilerini alamadılar. A.P. ye bakılırsa, kütüklerin tanziminde lakayt davranılmasın ve, C.H.P. li, C.K.M.P. li, Y.T.P. li kimselerin teşyikiyle mahallelerde A.P. liler atlanmasın diye üçlü ekiplerin yanına bir dördüncü A.P. müşahidi katılmıştı. Hattâ parti, bir ilçede 451 müşahidin çalıştığını cakayla ilân etti.

Ne var ki. seçmen kütüklerinin tanzimiyle uğraşanlar, bu haberi duyduklarında bıyık altından gülmekten kendilerini alamadılar. Zira bir haftaya yakın bir zamandır dolaştıkları mahallerde, yanlarına müşahide benzer tek bir canlı kulun yaklaşmadığını görmüşlerdi. A.P. ileri gelenlerinin bahis konusu ettikleri müşahitler, herhalde görünmeyi pek arzulamıyorlardı! Anlaşılan, A.P. liler görünmeyen Adam filmi çevirmeyi ziyadesiyle seviyorlardı!..

B A S I N

Havadisin **meşhur rotatifi**
Basın hizmetinde

Gazeteler

Satılık isim

Geçen haftanın içinde bir gün İstanbulda, Cağaloğlunda,, Havadis gazetesinin önünden geçenler, kapının üzerindeki ilanla pek ilgilendiler. Zira, İstanbul Dördüncü İcra Dairesi taralından oraya asılmış bulunan ilan, Havadis tesislerinin açık arttırma ile satışa çıkarıldığını bildiriyordu. İlânı son satırına kadar okuyan meraklılar, bir zamanların pek haşmetli tesisine 5 milyon 700 bin'lira muhammen bedel biçilmiş olduğunu gördüler.

İhale 13 Haziran 1961 günü yapılacak ve eğer müşteri çıkmazsa açık arttırma üç gün sonra, yani 16 Haziranda tekrarlanacaktı. İhale ilânının Havadis gazetesinin kapısına asılmasıyla çok evvelden küllenen bir ateş yeniden alevlenmeğe başladı. Fakat Havadis gazetesinin idarecileri bulunan Güneş Matbaacılık T.A.O. nın naip Müdürler Kurulu hemen faaliyete geçti. İlk yükselen vaveyla:

"— Ne yapıyorsunuz? İcra yoluyla ihaleye çıkardığınız, devlet malıdır!" oldu.

Bu ikaz Maliye bakanlığı tarafından da desteklenince, iş tavsadı. Ancak mesele, Bâbıâlide bir dedikodu konusu olmakta devam etti. "Meraklılar" iki koldan harekete geçtiler. Bir grubun gözü, tesislerdeydi. Parayı verenin düdüğü çalabileceği zehabı içinde hazırlandılar, fakat Devletin, gerçek bir Basın Hürriyetinin teminatı arasında sayılan böyle bir tesisi elden çıkarma niyetinde olmadığım görünce fazla ısrar etmediler. Üstelik, 5 milyon 700 bin lirada, su kriz devresinde kolay toplanır para değildi.

İkinci kolu, hiç beklenilmedik bir teklifin sahipleri teşkil etti. Havadis, iki kısımdan müteşekkildi. Bir tesis vardı, bir de gazete. Gazete, D.P. nin İstanbuldaki sözcüsü olarak kurulmuş, o günden İhtilâle kadar da sadece zarar etmişti. İhtilâlden sonra ekip bir süre aynı müessesede yeni manevralar çevirmeye başlamış, o sırada tirajda kıpırdanma olmuş, ancak o ekip tasfiye olununca gazeteyi ele alanlar hiç bir başarı gösterememişler, Havadis Allahlık bir gazete olarak sallanmaya başlamıştı. Hele son günlerde gazetenin işleri hiç yolunda gitmiyordu. Tiraj mütemadiyen düşüyor ve temin edilen resmi ilânla ancak kadronun masrafı karşılanabiliyordu. Devr-i sabıkta yapılan borçların yekûnu ise hayli kabarıktı. Alacaklıların başında, takriben 3,5 milyon lira ile İş Bankası geliyordu. Diğer bankalara ve firmalara evvelden yapılan borçla, Güneş Matbaacılık Şirketinin borçlar yekûnu 10,5 milyon Arayı buluyordu. 27 Mayıstan sonra antipatik Havadisin etrafı hemen borçlular tarafından sarıldığı için Maliye bakanlığı işe vaziyet etmek ve tesislere el koymak zorunda kaldı, gazetenin idaresini de bir Müdürler Kuruluna bıraktı. Fakat bu tedbir, alacaklıların birer aslan keşi-, lerek Havadis tesislerinde hak iddia etmelerinin önüne geçemedi. Nitekim gazetelerde, Havadis tesislerinin İcra yoluyla satışa çıkarıldığı şeklinde pek çok ilân boy gösterdi, İdareyi ele alan Müdürler Kurulunun ilk işi, Havadis tesisleri içinde çöreklenmiş gericileri ayıklamak oldu. Sonra da borçları ağır aksak ödemek niyetiyle' tesisler fayrap edildi ve gerek Ankara, gerekse İstanbuldaki makine'ler Basının emrine verildi. Tesisler, Havadisten başka AKİS ve Kim mecmualarıyla, Öncü, Akşam, Yeni Gün Şehir ve Hür Vatan gazetelerini basmağa başladı. Böylece Güneş Matbaacılık T.A.O., işletmecilikten 100 bin liralık net kâr sağlama yolunu tuttu.

Borçların ödenme çâresi bulunmuştu. Fakat büyük alacaklı İş Ban-, kası, bu işe pek itibar etmedi. İş Bankasının iddiasına göre, borcun tamaminin ödenmesi epey zamana mütevakkıftı. Bu sebeple, yeni bir formül bulunması gerekiyordu. Bu formül ancak şöyle olabilirdi: İş Bankası küçük banka ve firmaların borçlarını tekeffül edecek, fakat sermaye tezayüdü yoluyla şirkete ortak olacaktı. Fikir, Müdürler Kurulu tarafından pek iltifat görmedi ve mesele tekrar Maliye bakanlığına intikal etti. Geride bıraktığımız haftanın sonunda bakanlık, bu işi tetkike henüz fırsat bulmuş değildi.

Ölünün talipleri

İşte, perişan Havadise talip olan ikinci grup bu sırada ortaya çıktı. Grup, Havadisin imtiyazını, yâni adını satın almak istiyordu. Resmi İlan memesi süt vermekte devam ettiğinden eski gazete adı satın almanın faydası yok değildi. Zira, gazeteyle beraber Resmi İlân kontenjanı da yeni sahiplere aktarılıyordu. Meselâ Tercüman ve Son Havadis gazeteleri böyle satılmıştı. Ama Havadisin taliplerinin başka bir niyetleri daha vardı.

Talep, bundan üç ay evvel Müdürler Kurulundan Semih Tuğrula yapıldı. Gazeteyi, Teni Sabahın fikir işçileri satın almak istiyorlardı! Ortada, temsilcileri olarak Hakkı Devlim ile Nezihe Araz vardı. Hakkı Devrim Tuğrula giderek, gazetenin imtiyazını Yenisabahin fikir işçileri adına satın almak istediğini bildirdi ve isteğini de kendince kuvvetli bir gerekçeye bağladı: Devrim ve arkadaşları, kısacası, mahut "Dokuzlar" hareketinde evvela kendilerini tehdit eden, sonra da ortaklık sözü veren Kılıçlıoğluna rakip olmak istiyorlardı. Böylece intikam alınmış olacaktı! Üstelik kendilerini, dolgun bir kese olan Mazhar Apa da destekliyordu.

Tuğrul, becerikli Devrimi dinledi ve sonra:

"— Yahu, siz delirdiniz mi? Havadisin işleri zaten iyi gitmiyor. İsmi lekelendi. Biz, ortadan kaldırmayı düşünüyoruz. Siz ne yapacaksınız?" dedi.

Devrim, kalın camlı gözlükleriyle oynıyarak, o kendine has mâdeni sesiyle:

"— Son Havadise karşı kullanacağız" cevabım verdi.

Sonra da fikrini izah etti: Kendisi ve arkadaşları, kuyruklara hitap edecekler, ve çok sayıda okuyucu toplıyarak Son Havadisi batıracaklardı! Üstelik gazete fikir işçilerinin gazetesi olacaktı.

Devrim ve arkadaşlarının cesareti karsısında Öncü misalini hatırlayan Tuğrul, suyun başında Maliye bakanlığının bulunduğunu, son sözün

Havadis binası

Yağma Hasanın böreği

onda olduğunu ifade etti ve ateşli meslekdaşına öğüt verdi. Bundan sonra Devrimin müracaatları aralıksız sürüp gitti. Bazan bu müracaatlara Rakım Çalapala ve Mazhar Apa da katılıyordu. Hattâ bir ara Devrim, tesislerde ve kadro içinde incelemeler yapacak .kadar işi benimsedi...İncelemeleri geliştikçe, ileri sürdüğü rakamlar da tombullaşıtı. Anlaşılan, yağlı bir kuyruk yakaladığına inanıyordu. Eğer Havadis, çalışanların haklarını üzerine alırsa, Devrim ve ortakları 40-50 bin lirayı ödemeğe, almazsa, yâni işsiz kalacakların tazminatını Güneş Matbaacılık öderse, o zaman da 140 - 150 bin lirayı hemen saymağa hazırdılar.

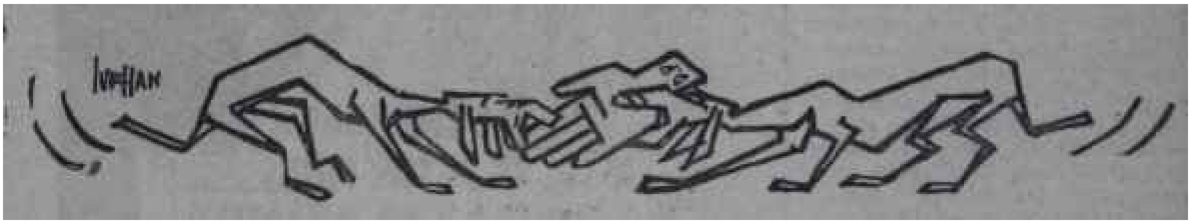
Teklif, borçlu müesseseye cazip geldi ve hemen tetkikler başladı. İlk iş olarak .Maliye bakanlığı, Müdürler Kuruluna bir yazı yazarak, Havadisin modern tesislerinin son durumunun kontrolünü ve gazetenin imtiyazının satılıp satılamıyacağının mufassal bir rapor halinde gönderilmesini istedi. Müdürler Kurulu hemen meseleyi tetkik etti Ye evvelâ, ilk suali cevaplandırarak tesislerin durumunu bildirdi. Gazetenin imtiyazının satılıp satılamıyacağı konusunu ise, bir bilirkişinin tetkikine bırakmağı uygun buldu. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti ve Sendikası İdare Kurullarından müteşekkil bir bilirkişi, halen bu meseleyi tetkik etmekle meşguldür. Netice alınınca rapor, Müdürler Kuruluna sunulacak ve Havadisin kaderi tâyin edilecektir.

Kayrak yağı

Eğer Havadis, Devrim - Araz ikilisinin elinde kalırsa ortaya çok eğlenceli bir vaziyet çıkacaktır. Havadisten atılan Evliya - Tezkan ikilisi Cemil Sait Barlasın Son Havadisini satın alarak isim benzerliğinden faydalanıp Havadisin okuyucularını kapmışlar, sonra' da Kuyruk Edebiyatına son sürati verip yüksekçe bir tiraj sağlamışlardır. Bunu gören Sefa Kılıçlıoğlu tirajın o yoldan arttırılabileceği zehabı içinde Yeni Sabaha aynı istikameti vermiş ve Devrim - Araz ikilisini o işte kullanmaya başlayarak kuyruklu okuyucuyu kendi tarafına çekmeye çabalamıştır. Ama, Bâbıâlideki feci kriz neticesi tirajları pek düşmüş bir kaç gazete daha C.H.P. aleyhinde bir havayı mizanpajlarına, vererek badireyi atlatmak sevdasına kapılınca mahdut kuyruklu okuyucu çok yere dağılmış ve sıfıra sıfır, elde gene sıfırdan başka şey kalmamıştır. Nitekim bugün İstanbul gazeteleri içinde sâdece Hürriyet, Milliyet ve Cumhuriyet yüksek tiraj sağlamaktadırlar. Hem de, sun'i kuyrukçuluğa lüzum hissetmeden. Zira, rağbetin sırrının Kuyruk Edebiyatı olduğu bir zehaptan ibarettir ve bunun delili de Hürriyet, Milliyet ve Cumhuriyetin Kuyruk Edebiyatı yapan bütün gazetelerden tam 7 misli fazla satmalarıdır. Şimdi, Devrin' - Araz ikilisi Havadisle Son Havadisin okuyucularını alacaklardır.

Böylece, siyaset hayatında Y.T.P. ile A.P. ve C.K.M.P. nin kendi aralarında girdikleri kuyruk avı yarışı Bâbıâliye de intikal etmiş bulunmaktadır.

PARTİLER D.P. OYUNU PAYLAŞMAĞA ÇALIŞIYORLAR

"KESİK, ELİN ESRARI"

YASSIADA DURUŞMALARI

Duruşmalar

Sorgu ve cevap

Kısa boylu, hayli çökmüş kadın, önünde oturan mikrofona biraz-daha yaklaştı ve âdeta fısıltı halinden konuşmağa başladı:

" — Mecliste devamlı huzursuzluk vardı. Devamlı münakaşalar çıkıyordu."

Kadının tam karşısındaki yüksek kürsüde oturan adam, kadının sözünü keserek, mûtehakkim bir eda ile:

"— Niçin huzursuzluk vardı, sebebi neydi?" diye sordu ve cevap gelmediğini görünce ayni suali bir kaç kere tekrarladı.

. Mikrofon başındaki çökmüş kadından cevap çıkmıyordu. Bu sırada salonu inleten bir ses duyuldu:

"— Eşkiyalık!"

Bütün gözler bir anda sesin geldiği tarafa yöneldi. Sesin sahibi, fazla heyecanlı genç bir adamdı. Ayni sözü tekrarlamakta beis görmüyor olmalı ki tekrar etti:

"— Eşkiyalık!"

Salondakiler, başlarını bir kere daha genç adama çevirdiklerinde, vazifeli subaylar kendisini dışarıya çıkarıyorlardı. Mahkeme Başkam, asabi fakat yumuşak bir sesle:

"— Bunun yeri burası değil! "dedi

Hâdise, geçen haftanın sonlarında birgün Yassıadanın meşhur ve tarihi duruşma salonunda cereyan etti. Mikrofonun başındaki çökmüş kadın, düşük D.P. milletvekillerinden Ayşe Güneldi -Emin . Kalafatın kardeşi-. O gün, düşük milletvekillerinin sorgularına devam edilmekteydi. Sorgu Birasında sabrı taşan heyecanlı bir dinleyicinin "Eşkiyalık!" diye bağırması, duruşmaların sakin havasını birden harekete getirdi. Sanık sandalyalarını dolduran düşük milletvekilleri yerlerinde rahatsızlık hissettiler. En fazla heyecanlananlar, ön sıralardaki baş sanıklardı. Menderes sol eliyle iç cebinden beyaz bir mendil çıkardı ve terleyen alnım sildi, dinleyicilerin bulunduğu tarafa yan gözle şöyle bir baktı ve sonra pür dikkat, Başkan Başolu dinlemeğe koyuldu. Bayar ise, bîr süre dilini ayurtları arasında döndürdükten sonra sağ avurdunu kemirmeğe başladı. Anlaşılan, "Eşkiyalık!" lâfı komitecinin pek hoşuna gitmemişti.

Başkan Başol salonun havasını eski haline getirdi ve sorgulara devam etti. D.P. hin kadın milletvekillerinden Ayşe Günelin sorgusu bittikten sonra diğerlerine geçildi. Sıra Faruk Gürtuncaya gelmişti. İstanbulun şair milletvekili ağır - aksak mikrofon başına geldi ve kendini savundu. Şahsen bir fenalığı olmayan milletvekillerindendi. Diğer bazı arkadaşları gibi meşhur ve malûm Komisyonu techiz eden Selâhiyet Kanununa rey vermemişti. Fakat kendisi bir diktatörlük durumu hâsıl olduğuna inanmıyordu. Bunun için müsterihti. Gürtunca, bundan sonra kendisinden başka kimsenin bilmediği bir tasavvurundan bahsetti:

— İki parti liderinin, bugün iki dünya liderinin yaptığı gibi karşı karşıya gelip konuşmaları, anlaşmaları lâzımdı. Ben bunu hazırlıyordum" dedi.

Başkan Başol biraz hayretle sordu:

"— Nasıl olacaktı bu?"

"— Talebem Metin Toker bunu sağlıyacaktı. 27 Mayıs veya 28 Mayısta İnönü ile buluşacaktım. Fakat

İhtilâl çıktı" sözleriyle tasavvurlarını özetleri

Sözlerin iki doğru, bir yanlış tarafı vardı. Faruk Gürtunca Metin Tokerin Galatasaray lisesinin İlk kısmında hocası olmuştu. Bu, doğruydu. Faruk Gürtunca İhtilâlin hemen arefesinde İnönüden bir randevu ricasını Metin Tokere bildirmişti. Bu da doğruydu. Ama, iki liderin buluşması asla bahis konusu olmamıştı. O yanlıştı. Gürtunca İnönüye saygı duyduğunu söylemek istiyor ve D.P. nin gidişini tasvip etmediğinden şahsî durumuyla alâkalı olarak nasıl' davranması gerektiği hususunda akıl sormayı arzuluyordu. Bunun dışındaki tasavvurları Metin Tokerin de, İnönünün de meçhulüydü.

Yassıadaya yetişen davetiye

O gün Yassıadadaki, jimnastikhaneden bozma duruşma salonunda son derece ilgi çekici bir tarzda başlayan sorgular, Ayşe Günelin ani olarak fenalaşmasıyla tekrar trajik' havasına büründü. Tam Mehmet'Faruk Gürtuncanın sorgusu sırasında birden sandalyası üzerine yığılan talihsiz Ayşe Günel, subayların yardımıyla salondan çıkarıldı ve kapıda bekleyen ambülansa konularak hastahaneye kaldırıldı. Fakat Yassıadada sorgusu yapılan tek kadın milletvekili Ayşe Günel değildi. D.P. nin kadın kozları Başolun karşısında sıra sıra boy gösterdiler ve sorulan suallere dilleri döndüğü kadar cevap vermeğe çabaladılar. Hele bunlardan biri, dinleyiciler tarafından ilgiyle takip edildi. Üstelik bir aradan sonra dinleyiciler daha da ferahlamış olduklarından mikrofonun başındaki bu sert tavırlı hanım pek dikkati çekti. İstanbulun erkek tavırlı milletvekili Nazlı Tlabar, Divan kâtibi, ismini okumadan önce yerinden kalktı, sert adımlarla sanık mahalline doğru yürüdü ve başını hafifçe kaldırarak konuşmağa başladı. Doğrusu istenirse, Yassıadada geçen günler bu erkek sesli kadına pek yaramamıştı. Üzerinde koyu renk bir tayyör vardı. Tlabar, sözlerine:

"— 1950 de milletvekili seçildim" diyerek başladı ve on yıllık, mesaisinin hesabını vermeğe çalıştı. Gerçi bir takım dikkatsizlikleri, hataları vardı, onları inkâr etmiyordu, fakat D.P. iktidarının diktaya gittiğine dâir asla ve kat'a bir şeyler sezmemişti! Sezse, mutlaka harekete geçerdi!

Bundan sonra sıra, gene mahut Komisyona ve ona hareket serbestisi veren Selâhiyet Kanununa geldi. Bu konuya gelince, Tlabar, malûm rolüne tekrar başladı. Erkek bir kadın olduğunu ima ederek söze girdi ve:

"— Kanunun Anayasaya uygun olmadığını iddia edemem. Zira böyle bir iddiada bulunmam için kanaatimi mutlaka tespit etmem gerekirdi" dedikten sonra, bir kısım arkadaşlarının Yassıadada Divan huzuruna çıktıktan sonra kanunun Anayasaya uygun olmadığını ifade ettiklerini, halbuki Mecliste aleyhte tek kelime konuşmadıklarını açıkladı. Netice olarak ta:

"— İnsafsız bir muhalefete karşı basiretini kaybetmiş bir iktidar vardı" dedi.

Bundan sonra Tlabarın kendisini ilgilendiren bazı meselelere temas zarureti hasıl oldu, Tlabar dış seyahatleri ile şöhret bulduğu için, Başkan bu hususta biraz malûmat istiyordu. Nazlı milletvekili soruyu bası yere eğik dinledi, solgun dudaklarım ıslattı ve:

"— Sayın Başkanım, Yassıadada iken bile hariçten davetiye almış bulunmaktayım" dedi ve bütün dış seyahatlere davet üzerine icabet ettiğini bildirdi.

Hatıra Defterciler

Koral tan: On yıl boyunca Bayarla Menderesin en sadık uşağı olmuş bulunan eski Meclis Başkanının Bayarla Menderes hakkında -bilhassa Bayar- hatıra defterine yazdığı satırlar yılın en büyük sürprizidir. İngilizler "Hiç kimse uşağı için büyük adam değildir" derler. Bu sözün doğruluğuna Koraltanın defteri şahittir.

Ergin: Sâdece hatıra defterinin başına oturduğunda herkes gibi düşünen ve hakikatleri gören Şem'i Ergin "zayıf karakter" tipinin âdeta klâsik örneğidir. Menderesin Londra uçak kazasında aklını kaçırmış bulunduğunu dahi defterine yazan Ergin aynı Menderes "Gel, Kabineme gir!" deyince dört nal seğirtmiştir.

Menderes: İki Menderesten Ethemi, on yıllık D. P. iktidarı boyunca soyadaşına bir tek itirazı duyulmamış, gel denilince gelmiş, git denilince gitmiş, hangi koltuk gösterilirse oraya oturmuş, kalk denilince kalkmış, bir sar dık bende olarak tanınmıştır. Tek meziyeti, yakasını hırsızlık salgınından korumuş olmak bulunan Ethem Menderesin defteri sanki bir AKİS koleksiyonudur.

Ağaoğlu: Fahri Ağaoğlu, hatıra defftercilerin sonuncusudur. Ancak o» nun yazdıkları henüz bilinmemektedir. Zira bir celsede ayağa kalkmış ve "Benim de hatıra defterim var, onu okutun!" demiştir. Grup zabıtlarında sn aşırı sözleri bulunan Fahri Ağaoğlunun hatıra defterinden Menderesin bir alçak olduğu yazılı çıkarsa hiç kimse şaşmayacaktır.

Ortakçıoğlubile...

Kılıçlıoğlu

Sarol

Bir iktidarın on yıl içinde kendi kendini nasıl götürüp te bir adaya tıktırtığının hikâyesi, Yassıada duruşmalarının zabıtlarını okuyanların gözleri önüne mutlaka serilecektir. Feci âkibetin numaralı sebebinin, demokratik yoldan seçilen Adnan Menderesin zamanla kendisini bir yeni Neron sanması olduğu artık açık surette belli olmuştur. Gerçi Menderes, Neron kadar dahi erkekçe davranmayı başaramamış, zenne karakterinin icabı olarak, kudreti elinden kaçılınca iki para etmez hale gelmiştir. Ama sırtında Başbakanlık hırkası varken hiç bir fütur tanımaması, kendini her şeye kadir, hiç kimseye hesap vermez sanması ve bu İnançla en olmayacak şeyleri yapması bütün D.P yi kısa zamanda bir menfaat şebekesi haline sokmuştur. Bir zamanlar en iyi niyetler taşıyarak suiistimaller, suistimalciler ile uğraşmaya kalkanlar Menderesin takındığı tavrı görünce şebekenin en ilerisine fırlayıp orada kalmayı mücadeleye tercih etmişlerdir. Tâ, meşhur Yetkilerin meşhur Tahkikat Komisyonuna verilmesi için meşhur takriri hazırlayan Hüseyin Ortakçıoğluya kadar.

Boğazına ilmik takılı olarak bugün sanık mikrofonu başında konuşan bu adamın anlattıklarında bir hazin taraf bulunduğuna kabul etme mek imkânsızda?. Menderesin gemi azıya aldığı yıllar.. Zaman zaman akıl hocalığı da eden bir takım ideal arkadaşları var. Bunların çoğu, görmemiş kimseler. Bir Başbakanın yanında yaşayabilecekleri ömürleri boyunca hatır ve hayallerinden dahi geçmediği için ne oldum delisi hale gelmişler. Tahsilleri, kültürleri hep e âyâr. Tabii, işin anormal olan tarafı Menderes gibi süfli karakteri bugün tamamile ortaya çıkmış bir adamın Başbakanlık makamına geçebilmesi.. Yoksa, öyle bir tipin ideal arkadaşı olarak seçtiği kimseler de, tabii kendini bilen bir Başbakanın birlikte görünmeyi kabul edeceği kimseler olmayacak. Bu ideal arkadaşları, sırtlarını Menderese dayamanın şımarıklığı içinde, ortalığı haraca kesiyorlar.

O yıllarda, otomobil ithali işi bir mesele. Hem de, dedikodulu bir mesele. İki kişiye, Menderesin emriyle hususi müsaade verildiği kulak» tan kulağa söyleniyor. Bunlardan biri bir Opel, öteki cakalı bir Lincoln. Hele Licoln'a alt müsaade bir baştan ötekine yolsuzluk numunesi. Talep yapılmış, o sıralarda Ticaret bakanlığı müsteşarı olan namuslu Cihat İren tarafından şiddetle reddedilmiş. Ama adam, "Etraftan olduğu için Menderes vasıtasıyla daha yükseklere baskı yaptırmış ve gösterişli arabasına kavuşmuş. -Gerçi sonra, korkusundan pek binememiştir ya. Ortakçuğlunun bile bu hal ağırına gidiyor. İşi, D.P. Grubuna getiriyor. Ama e ne? Menderes çıkıyor ve Ortakçıoğlunun gözlerinin içine baka baka "Ben getirttirdim, ne olacakmış!." diyor. Grupta tıss yok. Aynı Menderes, bir kaç sene sonra aynı Gruba "Haydi, dağılın! Tatile !" diyor ve Grup, süt dökmüş kedi gibi, pılısını pırtısını toplayıp gidiyor.' Gidiş, o gidiş!

Araba sevdalıları mı kim? Mükerrem Sarol ve Sefa Kılıçlıoğlu! İşte, bugün hesap veren D.P. bu D.P. dir.

" Bu sözler, salonda gülüşmelere sebep oldu. Tlabarın da başka söyleyecek sözü kalmamıştı. Başol onu da yerine gönderdi. Sıra, D.P. nin şöhretli milletvekillerine gelmişti. İlk çağrılan, Tahsin Yazıcı oldu. Yazıcı mikrofona geldiğinde hayli heyecanlıydı. Fakat biraz sonra heyecanı geçti ve suallere rahatlıkla cevap vermeğe başladı. O da, hiç bir zaman diktaya gidilmediği iddiasındaydı,

"— Çok ağır şartlar ve mahrumiyetler altında, milletin varlık ve mukaddesatının 44 yıl bekçiliğini papan bir kimse sıfatıyla arzetmek isterim ki, menfaatler için bir ferdin arkasından sürüklenecek bir insan değilim" deyince, Başkan Başol müdahale etti:

"— Menderesin prestiji tamamen sarsılmış olduğu halde niçin seyahate iştirak etmiştiniz?"

Bu sual, rahatlıkla cevap veren Yazıcıyı birden kapkara bir ümitsizliğe düşürdü. Bir an durakladıktan sonra;

"— Ne Adnan beyle, ne de Celâl beyle bir samimiyetim vardı" dedi.

Fakat bu, Başolun sualinin cevabı değildi. Nitekim Başol ısrarla sordu:

"— Seyahate niçin gittiniz?"

Yazıcı terlemeğe başlamıştı. Kendini toplamağa çalışarak:

"— Efendim, Grup Riyasetinden bu seyahate katılmam bildirildi. Ben o güne kadar hiç bir seyahate gitmemiştim. Bu seyahate, ayrıca, halkta mevcut fikirleri öğrenmek niyetiyle katıldım" dedi.

Gene istenilen esvap alınmamıştı, Başkan Başol:

"— Bu kritik anda katılmama manidar oluyor.." diye devam edince, Yazıcı:

"— Seyahatte en ufak bir kastim yoktu" karşılığını verdi.

Yazıcının da hesabı böylece görülmüş oluyordu.

Böylece bitirdiğimiz hafta. Anayasanın ihlaliyle ilgili davanın sanık milletvekillerinin sorgusu yarıyı geçmiş oldu. Tahminlere göre sorgular önümüzdeki haftanın sonlarında bitirilecektir. Ondan sonraki hafta tanıklar -Tahkikat Komisyonunun tevkif ettiği veya ifadesini aldığı kimseler- dinlenecek, tahkikatın genişlemesine dair talepler sorulup neticelendirilecek ve bunların içinde kabule şayan görülenler dikkate alınacaktır. Haziranın sonunda da savunmalar başlayacak, karar Temmuzun ikinci yarısında tefhim olunacaktır.

Teşekküller

Ültimatomun fazileti

27 Mayısın. birinci yıldönümüne takaddüm eden salı günü, T.M.T.F. nun C.H.P. nden müdevver haşmetli binasında çift sözcülü bir basın toplantısı yapıldı.

İkinci katta, hangarvâri toplantı salonundaki uzun masanın baş köşesine yanyana kurulmuş biri **iri** cüsseli ve bıyıklı, diğeri minyon yapılı ve bıyıksız kumral iki delikanlı, muhabirler vasıtasıyla **Türk** Yüksek Tahsil Gençliğine ve efkârı umumiyeye şu teminatı verdiler:

"T.M.T.F. ve M.T.T.B. temsilcileri, 27 Mayısı takip edecek azami üç veya dört gün içinde müzakereye başlıyacaklardır. Tek teşekkülün temeli, üç veya dört ay sonunda atılacaktır."

Çifte sözcülerden İri cüsseli ve bıyıklısı, misafir durumunda olan M.T.T.B. Genel Başkanı Faruk Narin, **minyon** yapılı ve bıyıksızı da T.M.T.F. İkinci Başkanı Yalçın Gürseldi -Devlet ve Hükümet Başkanı ile hiçbir İlgisi yoktur-. Azim ve katiyetle ifade edilen "tek teşekkül"den murat, T.M.T.F. ile M.T.T.B. nin, Türk Yüksek Tahsil Gençliğinin gerçek temsilcisi hüviyetiyle birleşmesiydi.

Ancak gerek Gürsel, gerekse Narin, fazileti aşikâr fikrin ilk ortaya atıldığı oniki senedenberi yer alan beş birleştirme teşebbüsü sırasında T. M.T.F. ve M.T.T.B. idarecilerinin yaptıklarını tekrarlamışlar ve sözlerini tutamamışlardır. Geçen haftanın sonunda -yâni, hâdiseden üç veya dört gün değil, tam iki hafta sonra- her ikisinin de ileri sürdüğü mazeret, o mahut salı günkü çift sözcülü basın toplantısı sırasında bir türlü akıllarına getiremedikleri bir noktaydı:

"İmtihanlar be birader-. Hayat memat meselesi. İki kere iki dört, birleşme mutlaka olacak."

Aslında hem T.M.T.F., hem de M.T.T.B. ayrı ayrı ön çalışmalar yapmamış değillerdir. Ama ön çalışmalar, daha ziyade, Genel kongrelerinin verdiği kesin talimat karşısında zevahiri kurtarmak maksadıyla göze alınmıştır. T.M.T.F., Genel Kongresinin vermiş olduğu mehilin hitamından ancak iki hafta sonra bir Birleştirme Komitesi kurmuştur. Ne var ki Birleştirme Komitesi üç ayda sâdece iki toplantı yapabilmiş ve daha önceki beş teşebbüs sırasında hazırlanmış protokoller incelenmiştir. M.T.T.B. her zamanki gibi T.M.T.F. ndan geri kalmış, sâdece, o da hiçbir toplantı aktedemiyen beş kişilik süs bir Birleştirme Komitesi teşkiliyle yetinmiştir. Daha da garibi, aynı görevle yüklü her iki Birleştirme Komitesinin de, müzâkerelere başlanması için birbirini ikaz veya daveti hatırına getirmemiş olmasıdır.

Faruk Narin
"İmtihanın şiddetinden...."

T.M.T.F., hasıraltı ediliveren müşterek parlak vaadin ileri sürüldüğü 27 Mayısa takaddüm eden o mahut salı gününden sonra gene kendi bünyesinde iki çalışma daha yapmış, fakat çuvaldız boyu ilerliyememiştir. Eksik kadroyla bir araya gelen Birleştirme Komitesi, tek teşekkül üzerinde daha önce kafa yormuş ve emek vermiş eski federasyoncu ve birlikçileri de yardıma çağırmış, 'Birleştirme alt kademeden mi, yoksa üst kademeden mi başlamalı?" münakaşası üzerinde torbalar dolusu lâf sarfedilmiş ve zaman öldürülmüştür. Neticede, birleştirme dosyası tekrar rafa atılarak tozlanmağa terkedilmiştir.

Yalçın Gürsel
Bugün git, yarın gel

En büyük teminat

Gene eğer, çift sözcülü basın toplantısından sâdece iki gün önce, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi kantininde, gazetelerde hayli itibar gören bir başka basın toplantısı düzenlenmemiş olsaydı, mazilerinin büyük bir kısmını birbirlerinin ayağına çelme takmakla geçirmiş T.M.T.F. ile M.T.T.B. nin iki yüksek başım yânyana görebilmek biraz rüya sayılacaktı. Türk Yüksek Tahsil Gençliğinin bellibaşlı iki teşekkülü T.M.T.F. ile M.T.T.B. nin alt kademelerini işgal eden İstanbuldaki Üniversite ve yüksek okullara bağlı cemiyet ve dernek yöneticileriyle üyeleri, bir de çağrı yayınlamışlardı. Çağrıya, altına imzalarını koyarak katılanların adedi, iki günde 5 bini bulmuştu. Çağrıda, T.M.T.F. ile M.T.T.B. nin son Genel Kongrelerinde Türk Yüksek Tahsil Gençliğinin tek teşekkül tarafından temsil edilmesine ittifakla karar verildiği halde, iki tarafın lakaydi içindeki idarecilerinin meseleyi müzakere için halâ masaya oturamadıklarından şekvacı olunmuştu. Halbuki, milli birlik ruhunun hüküm sürdüğü bir devirde Türk Yüksek Tahsil Gençliğinin iki ayrı teşekkülle temsil edilmesi kadar acı bir hakikat olamazdı. Politikacılar, iki tevekkülü zaman zaman birbirleri aleyhine muvazene unsuru olarak kullanmışlardı. Arzu edilen, böyle bir istismara tarafsız bir rejim sırasında son verilmesiydi. Ciddi çalışmalara koyulamamış olan T.M.T.F. ve M.T.T.B. yüksek idarecileri protesto ediliyorlar ye derhal mesele üzerine hassasiyetle eğilmeğe davet olunuyorlardı. Şayet T.M.T.F. ve M.T.T.B. idarecileri Eylül ayı sonuna kadar Türk Yüksek Tahsil Gençliğini tek çatı altında toplıyarak yeni teşekkülü kınamazlarsa, alt kademeler olan dernek ve teşekküller kendi aralarında birleşeceklerdi.

Çift sözcülü basın toplantısı, birleşmeyi benimsemiş alt kademelerin tazyiki karşısında T.M.T.F. ve M.T.T.B. yüksek idarecilerinin kırılan mukavemetlerinin bir neticesiydi.

Asıl tazyik

İmtihanlar paravanasıyla tekrar uyutulan tek teşekkül meselesi, Üniversite ve yüksek okulların yaz tatiline girmeleriyle gene geriye kalacaktır. Üniversite ve yüksek okullar Kasım ayında açıldığı zaman, T.M.T.F. ve M.T.T.B. idarecileri ihtimal bu sefer, "yeni arkadaşlarla tanışmak" gerekçesiyle alt kademeleri avutmağa çalışacaklar ve daha sonra da Şubat tatili gelip çatacaktır. Böylece altıncı birleşme teşebbüsü de tavsayıp gidecektir. Ancak, alt kademeleri işgal eden Üniversite ve yüksek okullara bağlı dernek ve cemiyet yöneticileriyle üyelerin hareketi, bir saman alevi, bir geçici heyecan olmaktan uzaktır.

En hassas cihet, tek teşekkülün kanun garantisi altına alınmasıdır. Gerçekleşmesinden sonra bir takım maceraperestlerin veya yarın başa gelecek siyasi partilerin tek teşekkülün karşısına kukla bir rakip çıkarmaları yolunu tıkamak lazımdır. Mamafih birçok esaslı hükümler vazeden böyle bir. kanun tasarısı hazırdır. Meselâ bir Fakültede veya yüksek okulda birden fazla talebe teşekkülü kurulamıyacaktır. Öğrenciliği meslek naline getirenler ve siyasi partilerde vazife almış olanlar, talebe teşekküllerine almamıyacaktır. Türk Yüksek Tahsil Gençliğini temsil ettiği iddiasıyla ikinci bir talebe teşekkülünün zuhurunu önliyecek ve birleşmeye taraftar M.B.K. nce hazırlanan kanun tasarısı, Üniversite Senatolarına incelenmesi isteğiyle sunulmuştur. Üniversite Senatoları da, bazı ehemmiyetsiz tâdiller yaparak kanun tasarısını M.B.K. ne iade etmişlerdir.

Arzulanan tek teşekkülün gerçekleşmesi, post endişesindeki T.M.T.F. ve M.T.T.B. idarecilerinden ziyade, da vaya inanmış aşağı kademelerin tazyikinin ve basiretinin devamına bağlıdır. Zira T.M.T,F. ve M.T.T.B. idarecilerinin, müzâkere masasına oturmaları halinde bile, 'Tek teşekkülün adı ne olacak? Genel Başkanlığa kim getirilecek?" tartışmalarıyla gene çıkmaza saplanmaları ve daha öncekilerden çok daha kudretli altıncı teşebbüsü de akamete uğratmaları ihtimalleri her zaman mevcuttur.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Doğu - Batı

Viyanadan sonra

Başkan Kennedy'nin Viyanada Sovyet Rusya Başbakanı Krutçef ile iki gün **süren** görüşmelerinden **sonra** yayınlanan resmi tebliğde açıkça anlaşılan tek bir nokta yardır: iki "K" kavga etmemişler, soğukkanlılıkla konuşmuşlardır.

Tebliğin,gerisi ağır bir.sükûttan ibarettir. Silahsızlanmada, Almanya ye Berlin işinde ve bunlara bağlı diğer meselelerde anlaşma olmadığı bu ağır sükûttan hissedilmektedir. Yalnız Laos bahsinde, "K" ların bu mem leketin tarafsız hale gelmesini temenni ettiklerine dair bir kayıt göze çarpmaktadır. Bu kayıt, Cenevrede **Laos** ile ilgili olarak sürüklenen 14 lü konferansı harekete getirecektir ve bu suretle belki Güney - Doğu Asyada bir dereceye kadar normal bir hava sağlanacaktır.

Dien Bien Fu II

Laos konferansı, 1954 de Hindiçiniyi tasfiye eden konferansı andırmaktadır. O tarihte Vietnam'lı komünistler ağır basmışlar ve Dien Bien Fu'da Fransızlara son ve kati darbeyi vurmuşlardı. Şimdi de Laoslu komunistler Sovyet Rusya ve komünist Çinden aldıkları yardımla bu defa Amerikalıların destekledikleri Laos kraliyet hükümetinin kuvvetlerini hırpalamaktadırlar. Laosta birbirleriyle hısım akraba olan prensler, generaller, yüzbaşılar ve başbakanlar, hızlı hızlı bir kaç defa söylense insanı kekeme edebilecek kadar kakafonik isimler ve son derece karışık ve karanlık temayüllerle birbirlerine girmişlerdir. Ama bütün bu kaosun içinde belirli bir vakıa vardır: Laos komünizme; gitmektedir!..

Bu hakikat, Amerikalıları, Laosun tarafsızlığı ile yetinmeye zorladı. Cenevre konferansı bunu temin için, toplandı. Fakat evvelâ ateş mi kesilsin, yoksa siyasî durumun müzakeresine mi geçilsin diye tartışıladursun, çarşamba günü Laosta Padong'un. hükümet kuvvetleri elinde bulunan eri önemli müstahkem mevkiin komünistlerin eline geçtiği haberi geldi. Bu suretle ikinci Dien Bien Fu, yedi sene sonra gelip çatmıştı. O gün Cenevrede konferans toplanmadı. Batılılar bunun vahim bir olay olduğunu söylediler. Hakikaten vahimdi: "Kennedy - Krutçef" tebliğinin tek aydınlık noktası iki gün geçmeden sönmüştü.

Bir vaftiz babası

Viyana mülâkatinden sonra Başkan Kennedy, müttefiklere malûmat versinler diye Dışişleri Bakanı Rusk'ı Parise, yardımcısı Kohler'i ise Bonn'a gönderdi. Kendisi, de Londraya gitti. Ama resmî ziyaret için değil, Bayan Kennedy'nin yeğeninin vaftizinde bulunmak için...

Londrada prenses baldızın evinde kalındı, vaftiz babalığı edildi ve bu arada İngiltere Başbakanı ile sâdece "hususi" bir görüşmede bulunuldu. Kraliçenin. yemeği ise âdeta "giderayak" oldu. O kadar ki, Başkan Kennedy, kendisini Amerikaya götürecek olan uçağa bindiği zaman sırtında smokini vardı. İngiltereye "fakir akraba" muamelesi yapılıyordu. Fransanın çeşitli meselelerinin tasası içinde Parise gelen Başkan Kennedy'nin o azametli De Gaulle ile görüştükten sonra Fransız Cumhurbaşkanına karşı katıksız bir hayranlık ifade etmesi ve "O kadar iyi anlaştık ki, anlaşmazlıklarımız teferruat kabilinden kaldı" demesi, buna mukabil Mac Millan ile yaptığı "hususi" görüşmede artık İngilizlerin de saklamaya hacet görmedikleri soğuk bir havanın esmiş olması, şimdi Kennedy'nin, siyasetine daha çok kıta üzerinden geçen bir istikamet vermeye başladığım düşündürmüştür. Gerçekten, İngilterenin bir türlü Avrupalı olamayışı -Müşterek Pazara giremeyişi- Almanya, Berlin, silâhsızlanma, savunma ve bunlara bağlı meselelerdeki mütereddit tavrı, bu yeni ışık altında büsbütün bariz olarak ortaya çıkmıştır. Salı günü, Avam kamarasında Mac Millan'ın, Başkan Kennedy ile konuşmalarına dâir. sorulan ısrarlı suallerin hiç birine cevap vermemesi de bu sıkıntılı durumu aksettirmektedir.

Bayan Krutçef Kennedy ile
Sosyetik diplomasi

Bayan Kennedy Krutçef ile
Armudun iyisi, ayının irisi

Başkanın açıklaması

Başkan Kennedy memleketine döndüğü gün vatandaşlarına hitap ederek Viyana mülâkatini anlattı. Bu konuşmanın başlıca noktaları şunlardır:

1 — **Krutçef** ile yapılan görüşmelerde ihtilafların halli mümkün olmamıştır. Bu görüşmeler daha ziyade şahsi temas halinde kalmış, ilerisi için yeni bir buluşma **da tâyin** edilmemiştir.

2 — Nükleer denemeleri durdur ma ve silâhsızlanma bahsinde Amerikanın ümitleri Viyana mülâkati sonunda büyük ölçüde zayıflamıştır.

3 — Berlin müdafaa edilecektir. Viyana konuşmalarında Berlin ve Almanya meseleleri en çetin bahisleri teşkil etmiştir.

4 — Komünizm, yıkıcı faaliyetlerle ve dünya yüzünde sefalet ve perişanlığı istismar yolu ile hakimiyetini yaymak niyetindedir. Batı, geri kalmış memleketlere yardım suretile bunun önüne geçmelidir.

Bütün, gazeteler ve kongre, Başkanın tutumunu ve düşüncesini tasvip ettiler. Viyanada hiç bir şey halledilmemiş olmakla beraber, metanet ve cesaretin bir muvazene yarattığına hükmediliyordu. Krutçefin, tutumunu değiştirmemekle beraber, ihtilaflı meselelerden hiç birini bir buhran halinde ortaya atmak niyetinde olmadığına inanılmıştı.

Krutçefin muhtıraları

Evvelâ, Batı Almanyada çıkan "Allgemeine Zeitung" gazetesi çarşamba günü haberi patlattı: Krutçef Viyanada Başkan Kennedy'ye iki muhtara vermişti. Bunlardan biri Almanya ve Berlin meselesine, diğeri de nükleer denemelerin durdurulması müzakerelerine dâirdi. O gün Başkan Kennedy'nin basın sözcüsü Salinger, onu takiben- Batı Almanya hükümet sözcüsü Felix von Eckard haberi doğruladılar. Krutçef en geç bu yıl sonuna kadar Almanya meselesini halletmek kararında olduğunu bildiriyordu. Bu nasıl olacaktı? Sovyet Rusyanın, Doğu Almanya ile ayrı sulh imzalaması suretile... Bu takdirde Batı Berlin meselesi otomatik olarak bir buhran haline gelecektir.

Diğer taraftan Sovyet Rusya nükleer denemeleri durdurma müzakerelerinde Batılı tezini topyekûn reddetmektedir. O halde ? Çok kısa bir zaman içinde Kennedy için:

1 — Berlinin savunulacağı hakkındaki kararın tatbikatım göze almak,

2 — Müzakerelerin neticesine intizaren üç seneden beri durdurulmuş bulunan nükleer denemelere tekrar başlayıp başlamamak kararını almak gerekecektir.

Fransa- Cezayir

Evian konuşmaları

Geçen ayın 20 sinde Fransızlarla geçici Cezayir hükümeti temsilcileri arasında Evian'da başlayan müzakerelerin, geride bıraktığımla hafta sonlarında yeni bir safhaya girdiği söyleniyordu.

General De Gaulle'ün Cezayir halkına kendi mukadderatını bizzat tayin etmek hakkının tanınacağını ilân etmesinden sonra başlayan gelişmenin bir neticesi olarak açılan bu müzakerelerde bu hakkın kullanılmasının şekil ve şartları ile garantileri incelenmektedir. Fransızlar müzakerelere başlarken bir seri tedbir almışlardır. Bunlar içinde tek taraflı "ateş kes" karan da vardır. Bu tedbir, Fransızların Cezayirde her şeyden evvel karşılıklı olarak ateş kesilmesi ve müzakereye ancak bundan sonra başlanılması şeklinde ileri sürdükleri ve uzun zaman savunduktan sonra, Evian müzakerelerinin başlaması ile zımnen terkettikleri mukaddem şarttan mülhem olmaktadır.

Cezayirliler Fransanın bu tek taraflı kararma kulak asmadılar. Hattâ bunu samimiyet ile telifi mümkün olmayan bir propaganda jesti de saydılar. Cezayirde milliyetçilerin faaliyeti durmadı. Cezayirli müfrit Fransızların tethiş hareketleri de buna inzimam edince, ortalık büsbütün karıştı ve Evian müzakerelerine silâh sesleri hakim oldu.

Büyük Çöl (Sahrayı kebir)

Evian müzakerelerinin yürümediği aşikârdır. Bunun muhtelif sebepleri vardır. Fakat geçen hafta işi çıkmaza götüren meseleler arasında bilhassa ikisini göstermek mümkündür: Büyük Çöl ve camiaların bir arada yaşamaları meselesi.

Fransızlar, Büyük Çölün Cezayirden ayrı olduğuna iddia ediyorlar. Cezayirliler ise, aksi iddiadadırlar. Bu iddiaya göre otodeterminasyon yalnız Cezayir topraklarına değil, bir bütün olarak Cezayir ve Büyük Çöle teşmil edilmelidir.

Burada işi karıştıran nokta, mazide Fransanın bir takım idarî kolaylıklar için bazan Büyük Çölü Cezayire bağlamış, sonra da petrol mülâhazaları ile iki bölgeyi ayırmış olmasıdır. Nitekim Fransızlar Büyük Çölde petrolü 1956 da buldular ve anlaşılması kolay sebeplerden ötürü 1957 de Büyük Çölün Cezayirle İlgisi olmadığını göstermek için bir ayıran yaptılar.

Cezayir delegasyonu etnik, kültürel ve tarihi delillerle Büyük Çölün Cezayirin bir parçası olduğunu isbata çalışıyor. Fakat bu da yüzdeyüz haklı bir iddia değildir. Büyük Çöl yalnız Fransa ile Cezayiri ilgilendirmez. Bu ummanın etrafında çepeçevre memleketler vardır ve bunların da Çölde hissesi bulunmak gerekir. Herhalde bu meseleye Afrika ölçüsünde bir hal tarzı bulmak gerekecektir.

Camialar meselesi

Cezayirliler, gelecekleri hakkında karar verirken Fransaya bağlı kalıp kalmıyacaklarını da tâyin edeceklerdir. Müessir bir bağlılık tahakkuk etmediği takdirde, Cezayirdeki Fransızlar ve diğer Avrupalı asıllılar ne olacaktır? General De Gaulle'ün İlk konuşmalarında bu bahse dâir bir "yeniden gruplandırma" tâbiri vardır ki, ayrılık halinde Fransanın Cezayirde bir taksimi düşündüğünü göstermektedir. Bugün de Evian'da Fransız murahhasları Cezayirdeki Fransızlar İçin bir nevi çifte tabiyet statüsü istiyorlar. Bunların camia halinde bazı haklardan ve garantilerden faydalanmaları gerektiğini ileri sürüyorlar, ki bu da yine taksim fikrinden mülhem olmaktadır. Cezayirliler ise ancak ferdi garanti verebileceklerini söyleyerek manevrayı önlemeye çalışıyorlar. İşin sonunda Büyük Çöl de, camialar meselesi de, ayrı ölçüler de bir taksim fikrinin çekişilmesidir ve Evlan müzakereleri bu yüzden çıkmaza girer gibi olmuştur.

K A D I N

İstanbul

Poker yerine

30 Mayıs 1961 günü İstanbul Sergi Sarayında Türk Rekreasyon Cemiyetinin pavyonunu gezen erkeklerin çoğu, eslerine karsı bir hayli mahcup duruma düştüler; Birçoklarına göre eşlerinin cemiyetlerde kaybedecek bos vakitleri yoktu ama, doğrusu kısa zamanda elde edilen neticeleri gördükten sonra fikirleri değişmişti. Hanımlar hakiki birer sanatkâr olup çıkıvermişler, hem de boş zamanlarını değerlendirip, evlerine bir kat daha faydalı olmuşlardı. Hakikaten son iki sene içinde İstanbulda birçok hanım yeni heveslere kapılmıştı. Artık eskisi gibi pokere veya dedikoduya rağbet edilmiyordu. Komşu ziyaretleri de eski kıymetini kaybetmişti. Buna mukabil hanımlar sık sık toplanıyor, ormanlarda pikniğe gidiyor ve akşamlan evlerine topraklı ağaç kökleri veya kocaman kütüklerle dönüyorlardı. Bunları taşımak bazan mesele oluyordu. Bazan da komşular, bu evlerde devamlı tâmirat varmış gibi sesler duyuyorlardı. Bir müddet sonra bu topraklı kökler şekil değiştiriyor, güzel işlenmiş bir masa, bir bar, mangal, abajur, çanak çömlek veya , ziynet eşyası oluveriyor, bir sanat parçası halinde evdeki yerini alıyordu. Hanımlar yalnız ağaçla uğraşmıyorlardı. Birçokları da sanat sanat içindir diyerek resim üzerinde çalışıyorlardı. İçlerinde paçavralardan tarihi kıyafetli bebekler yapanlar, seramik ve tahta işi sanatını aydınlatmada kullanarak çok cazip dekoratif abajurlar meydana getirenler de vardı..

Türk Rekreasyon Cemiyeti

Türk Rekreasyon Cemiyeti faaliyete Beyoğlunda, Abdullah sokaktaki 2 numarada, Lerzan Bengisunun atölyesinde başlamıştır. Cemiyetin Türkiyedeki kurucusu Lerzan Bengisudur. Sonradan Kültürel Geliştirme Derneği şeklinde ismi değiştirilen cemiyet, milletlerarası bir cemiyettir. İlkin Amerikada kurulmuştur Gayesi, insanların boş vakitlerini faydalı bir şekilde doldurmaların sağlamak, güzel sanatları ve küçük sanatları yaymak, aynı zamanda za rarlı meşgalelerle mücadele etmek tir. Türk Rekreasyon Cemiyetinin faal kolları Resim, Ağaç. Skülptürü Dekoratif Aydınlatma, Bebek ve De korasyondur. Seneye bir müzik koli da açılacak ve faaliyet genişletilecektir. Cemiyetin faaliyeti İstanbul Belediyesi tarafından da desteklenmiş ve Sergi Sarayındaki Darülaceze pavyonunun bir kısmı kendilerine verilmiştir. Böylece cemiyet burada devamlı bir atölyeye sahip olacak ve isterse bir satış yeri de bulundurabilecektir. Resim Kolunun öğretmeni Ercüment Kalmuktur. Ağaç Skülptürü Lerzan Bengisunun idaresindedir. Bu sanatkâr, bu sabada getirdiği yeniliği memlekete yayarak muhakkak ki bir iyiniyet örneği vermiştir. Günseli Aru, Dekoratif Aydınlatmanın, Nimet Demirbağ Türk Bebeklerinin ve Faruk Sırmalı ise, Dekorasyon kolunun öğretmenleridirler.

Sanat başka nöbet başka

Lacivert elbiseli, bir hanım, sergideki basın toplantısında yeşil tayyörlü, kumral bir hanımı yakaladı ve kimseye duyurmadan:

"— Nükhet hanım, siz galiba nöbet defterine kaydolmamışsınız.." dedi.

Nükhet Aksoy birden kıpkırmızı kesildi. Kendisi Ercüment Kalmukun öğrencisiydi. Sergideki suluboya Yıldız Parkı tablosu ve güzel peyzajları ile ilgi toplamıştı. Niyeti elbette ki nöbetten kaçmak değildi ama, liste yapılırken orada bulunmamıştı. Uslu bir çocuk gibi başını Önüne eğdi ve üç ay müddetle, haftanın muayyen bir günü sergide nöbet beklemeyi taahhüt etti. Öğrenci hanımlardan birçoğu da aynı durumdaydı. Gerçi hiçi kimse nöbetten kaçmak fikrinde değildi ama, doğrusu, sanat başka şeydi, nöbet başka.. Hanımlardan çoğu nöbet cetvelleri hazırlayıp, birbirlerine nöbet devretmeye çalışırlarken gazeteciler bu iç açıcı sergiyi geziyorlardı. Pariste acılan sergisinin başında bulunan Lerzan Bengisunun öğrencileri, öğretmenlerini mahcup etmediler. Çok güzel tabakların ve çanakların yânında Gönül Akersonun sütunu, Asuman Andurunun aynalı tuvalet masası, Zekiye Narinin kus seklinde oyulmuş kökü, Fatma Adakanın barı bilhassa ilgi topladı. Kadrünnisa Aydemir, büyük bir kökü o-yarak şişeler yerleştirmişti ve musluklardan akan da hakiki içki idi.

Lerzan Bengisu çalışıyor

Eli işe yaraşan kadın

Hanımlar köklerden hakikaten güzel kahve masaları yapmışlardı. Silva Sahakyanın tahta kolyesi ise bu sanatın alabildiğine işlenebileceğini gösteriyordu. Tahta skülptürde iki tane de erkek öğrenci vardı: Kemal Güner ve Necdet İzgi.. Erkek öğrenciler de kadınlar kadar ilgi topladılar.

Zekiye Yaltkayanın bebekleri, bilhassa Elâzığın Çayda Çıra dansını temsil eden köylü çifti çok ilgi çekti. Zekiye Yaltkaya bebeklerine o mıntıkanın elbiselerini giydirmiş ve onlarda Elazığ tipini canlandırmaya çalışmıştı. Dekoratif Aydınlatma, sanatla buluşu ve pratik faydalanmayı birleştirmişti. Çuvaldan, kâğıttan, ipten güzel eserler meydana getirilmişti ama, en hoşu galiba Selma Arıpekin fare kapanından yaptığı tavan abajuru idi.

Gazeteciler sergiyi gezdikten sonra büfede serinlerlerken, hanımlar hâlâ nöbet işlerini halledememişlerdi. Mavi tayyörlü genç bir sarışın kadın, üzgün bir sesle arkadaşına:

"— Muhakkak nöbetini almak isterdim ama, biliyorsun bebeğim var, beşte evde olmalıyım" diyordu.

Mavi tayyörlü sarışın hanım, mavi tabloları ile sükse yapan Ayten Doğancalı idi. Bilhassa muhtelif memleketlerin kızlarım bir araya getiren tablosu çok ilği çekmişti. Resim öğrencileri geç vakitlere kadar öğretmenleri Ercüment Kalmuku beklediler. Yaz çalışmaları için direktif alacaklardı. Ama öğretmenleri bir türlü görünmüyordu.

Moda

Tutunan biçimler

Mevsim ilerledikçe kadınlar modayı mecmualardan değil, sokaktan takip ederler. Bu senenin tutunan elbiseleri şunlardır:

1 — Köy ve bahçe için kalça üzerinden hafifçe büzgülü, tam kolsuz, kapalıca, kayık yakalı' basmalar.

2 — Şehir için düz veya pileli etekre bunların üzerine düşürülerek giyilen düz hatlı bol bluzlar.

3 — Her yere giymek için gevşek bir kuşakla hafifçe bağlanmış düz çizgili veya diyagonal çizgili çuval biçimi, tam kolsuz elbiseler.

4 — Gece dans için arkası çok açık, dümdüz keten elbiseler. Bunların biricik süsü ekseri biyeleridir. Tam kolsuzdurlar, belleri oturmamıştır fakat eteğe doğru hafifçe genişliyecek şekilde biçilmişlerdir. Bazıları tek omuzu gösterecek şekilde açıktır.

5 — Giyimli elbise olarak, şifondan veya emprimeden yapılmış büzgülü, hafif bol etekle bu eteğin üzerine düşürülmüş flû korsajlardan meydana gelmiş çok basit biçimli uçucu, tatsız elbiseler.

Genç Kalmanın Sırrı

Jale CANDAN

Krutçef bu sırla çok yakından ilgili. Genç Kennedy'nin şimdilik pek ihyacı yoksa da, Amerikanın meşhur prestiji bakımından o da ilgili.. Atomu, roketi, fezada seyahati bir yana bırakalım, bence, genç kalmanın sırrını keşfedecek olan millet dünyaya hâkim olacaktır. Genç kalmak istemiyen tek insan var mıdır? Genç kalmak için insan oğlu neler vermez? Hattâ katiyetle söyliyebilirim ki erkekler buna kadınlardan da fazla önem verirler.

Şimdi size yeni bir ilâçtan bahsedeceğim. Çok ciddi bir adı var: 53-II-C. Bu ilâç Amerikada keşfedilmiş. Buna devam eden yaşlılar birkaç gün içinde kendilerini gayet dinç hissediyorlarmış. Ciğerler çok daha iyi çalışıyor ve kan deveranı şaşılacak şekilde düzeliyormuş. İlaca istikbalin ümidi gözü ile bakılıyor. Görülüyor ki bu ilâç yüzdeki kırışddüdarı bir anda yok eden gençlik aşılarından bir hayli değişik. İnsanın dış görünüşünden ziyade içi ile meşgul. İç uzuvların tam randımanla çalışmasını sağladıktan sonra dış görünüşü estetiğe terketmek muhakkak ki çok daha isabetlidir. Fakat 53-II-C yi tatbik etmeden, ameliyat masasına yatıp cildi serdirmeden de hayatta genç kalmayı başaran pek çok tasan vardır. Bunlara hepimiz muhitimizde zaman zaman rastlamışladır. Dünyaca meşhur olanları da hepimizce bilinmektedir.

Dikkat edecek olursak genç kalmak sırrına ermiş insanlar aynı zamanda mesut olmasını bilen ihsanlardır. Bu bakımdan durumları ayrıca önem kazanır. Çünkü bunlar hayatta hiçbir darbe yememiş kimseler değil, darbeleri yenmesini, hayata daima taze, genç bir ruhla bağlanmasını bilen kimselerdir. Bunlar vurdumduymaz da değildirler, Kötü günleri, iç mücadeleleri olmuş fakat kötümser düşünceleri daima yeni, dinamik bir felsefe takip etmiştir. Bu ruhu genç tasanlar dış görünüşlerine de aynı şekilde önem verdikleri takdirde işte o bir türlü ihtiyarlamıyan yaşsız, mesut tasanlar olarak zaman zaman şu çevrede veya bu çevrede görülüverirler. Bunlardan biri muhakkak ki Amerikan televizyon ve beyaz perde artisti Loretta Young'tır. Hattâ bu kadın bugüne kadar yaşlanmamakla şöhret yapmış birçok büyükanne artisti de gölgede bırakmıştır. Loretta Young'ın itiraf ettiği yaş kırksekizdir. Fakat çok büyük bir rahatlıkla yirmi yaşındaki genç kız rolüne çıkar ve hiçbir şekilde yadırganmaz. Sanılmasın ki sanatkâr gençlik iddiasındadır, her role çıkar, hepsinde aynı şekilde başarı kazanır. Amerikan televizyonunda Loretta Young'a Theatre isimli bir program ayrılmıştır ve kendisinin hemen her gün ya rolü Vardır ya da bu programın tatbiki ve takdimi ile meşguldür. Fakat önemli olan bu değil, önemli olan bu ellilik genç kadının her dem taze olusudur ve Amerikan efkârı umumiyesini en çok meşgul eden husus budur. Genç kalmanın sırrına ermiş olan bu kadını gazeteciler bir türlü rahat bırakmazlar. Onun ise verdiği cevap hep aynıdır: "Olduğundan fazla genç görünmek marifet değildir. Yaş insana kaybettirmez, kazandırır. Mesele, insanların yaş hakkında yanlış bir fikre sahip olmalarından ileri gelmektedir. İnsan elli yaşında ihtiyar değildir ve daima dinamik kalmasını bildikçe, kafayı ye ruhu daima yeni bilgilere, iyi hislere açık tuttukça, hep yarın için çalıştıkça, hayata İnandıkça* zannedildiğinden çok daha yavaş ihtiyarlar. Tabii ince kalmaya gayret etmek, sıhhî bir hayat yaşamak, sağlık kaidelerine güzellik reçeteleri kadar önem vermek te şarttır.. Güzellik reçetelerine gelince, birçokları iyidir, fakat sihirli bir kuvvete sahip bir krem veya insanı beş dakikada gençleştirecek bir kuvvet şurubu tahayyül etmek pek çocukça olur"

Sanatkârın bu sözleri sihirli güzellik ve gençlik reçeteleri keşfetmeye meraklı kimseleri pek çok hayal kırıklığına uğratmaktadır. Loretta Young'ın birçokları gibi güzellik enstitülerine gittiği muhakkaktır. Saçlarım daima değişik tarar, hergün değişik kıyafetlerle görünür, bir genç kız kadar incedir. Kimbilir belki estetik bir ameliyatla yüzünü de gerdirmiştir. Ama aynı şeyleri yapan daha binlerce kadın, binlerce artist vardır Ve bunların bir çoğu Loretta Young'ın yaşında oldukları halde onun yanında annesi gibi dururlar ve Amerikanın en tanınmış güzellik enstitüleri bu insanları yaş çöküntüsünden kurtaramamıştır.. Mesele herhalde artistin söylediği gibi genç ruhlu olabilmekte.. İnsan, ilk ak saçla veya ilk kırışıkla ihtiyarlamaz. İnsan, komşudan gelen gürültüye, filâncanın sözüne falancanın hareketine lüzumundan fazla önem verip fikr-i sabitler yaratmaya ve hayatın güzel taraflarını unutmaya başlayınca ihtiyarlar.

KİTAPLAR

İbret

(Abdülhamide verilen jurnaller ve jurnalciler)

(Yazan Asaf Tugay. Okat Yayınevi, Türkiye Ticaret Postan Matbaası, İstanbul 1961, 836 sayfa, 10 lira)

İngiltereden gelen kibrit kutularının kapakları kan rengini andırdığı ve markası da kılınç şeklinde olduğu gibi, ittifak manasına gelen fransızca (Union) .kelimesi de muharrer bulunduğu cihetle bunun bir fikr-i mahsusa müstenit bulunduğu.."

Yukarki satırların yazan ne Peyami Safadır, ne de onun ayarında bir başkası. Bu satırlar, olsa olsa Peyami Sefanın hocası olabilecek birisinin, Müstecabi zade İsmet Beyin, bundan yarım asır önce, Abdülhamide verdiği bir jurnalden alınmıştır.

Emekli Süvari Binbaşısı Asaf Tugay -yaşının sekseni geçtiği gene kendisi tarafından belirtilmiştir-, 1906 yılında Meşrutiyetin ilânından sonra ortaya çıkarılan jurnaller ve jurnalcilerin nanelerini "İbret" adlı bir kitapta toplamış. Kitaba gerçekten "İbref'ten başka verilecek bir ad bulmak son derece zor. Zor ama bu ibret kelimesinin bile ne kadar faydasız olduğunu bizzat kitabın yazarı bakın ne güzel anlatıyor:

"Ben bu yazılanları, bazı genç ve cidden kıymetli ve bazı olgun, görgülü, vatanperver arkadaşlarınım ısrar ve teşvikleri ile yazmaya başladım. Bir kaç defa yazmaktan vaz geçecek oldum, sebebi; bu yazılanlardan bir fayda olmayacağı mülahazası idi. Şimdiye kadar neler söylenmiş, neler yazılmışdı da faydası olmuştu ki ? Alem yine ol âlem değil mi ? Koskoca tarih ortada dururken, bundan ibret almıyor mu ?"

Asaf Tugay, bu inançsızlığına rağmen Abdülhamide verilmiş olan jurnalleri bir kitapta toplamış. Kitaba da "İbret" adını vermiş. Pek de iyi etmiş. İnsan daha kitabın kapağını açar açmaz, bir iğrenç kokuyla karşılaşıyor ki dayanılır gibi değil. Şu memlekette kimler gelmiş, kimler geçmiş ve ne rezaletler işlemişler!.. dünkü, bugünkü 'e yarınki Türkiyeyi tanımak, öğrenmek için bu kitabı mutlaka okumak lâzım. Düşünmek lâzım ki, bundan yarım asır önce de, adamın biri çıkıyor ve memlekete ithal edilen -memlekette yapılamadığı için- kibrit kutularının üstündeki resim ve yazılarda, sonradan Kızıl Sultan diye adlandırılacak' bir zalime karşı tertipler arıyor. Hem nasıl bir adam! Müstecabi zade İsmet Bey... Gününe göre okumuş yazmış, ilim irfan sahibi, eli kalem tutar, ağzı lâf yapar bir insan.

Müstecabi zade İsmet Beyin jurnali, İbretteki yüzlerce jurnalden, binlerce jurnalden sâdece biri. Daha bunun gibi neler var, neler!.. Nüzul inmiş babasını jurnal edenler mi, kendisini elinden tutup yükseltenleri arkadan hançerleyenler mi, arkadaşlarını satanlar mı, adam kiralayanlar ve kiralananlar mı... Ne isterseniz, hepsini Abdülhamit devri jurnallerinde bulmak mümkün. İnsan, Asaf Tugayın kitabını ve orada yer alan vesikaları okurken ister istemez, 27 Mayısı takip eden günlerde Adnan Menderesin kasasından çıkan mektupları hatırlıyor. Bir otomobil almak için gününün Kızıl Sultanına yüzsuyu döküp mektup yazan devr-i demokrasi fikir adamı ile, yaptırdığı köşkün cam kâğıtlarının parasını elde edebilmek için "Cam kâğıtlarının itmamı için komisyoncu, çâkerlerini tazyik etmekte olmasından, fart-ı hicap ile arz-ı hale cesaret eylerim efendim. Evvelki fiyat 187 buçuk İngiliz lirası, Muahharen ferman-ı hümayun hazret-i veli nimetleri üzerine yüzde oniki komisyon tenzil 'edildikten sonra meblâğ-ı mütebaki 152 İngiliz lirası ve bir çeyrek lira" diye yazan ve "Abd-i Sâdıkları" diye imza atan Mutlakıyet ve Meşrutiyet devri fikir adamı Ebüzziya Tevfik arasında ne fark var? İkisi de ayni soyun ve ayni suyun çocukları..

1908 de Meşrutiyetin ilânım takip eden günlerde, Yıldız Sarayında, daha önceki yıllarda Abdülhamide verilen jurnaller ele geçmiş. O günlerde bu jurnaller bir komisyona havale edilip tek tek elenmiş. Bir kısmı basına intikal etmiş. Namık Kemal gibi hürriyet kahramanları da dahil, pek çok kimsenin ipliği bu arada pazara çıkmış. Ama sonradan Ittihad - Terakkinin ileri gelenleri bakmışlar ki memlekette Abdülhamide jurnal vermeyen adam kalmamış gibi birsey. Bütün bir Türk tefekkür hayatının yaratıcıları jurnalci. Hattâ o kadar ki, kendi takımlarından öz arkadaşları bile bir zamanlar Kızıl Sultana jurnaller vermişler.. Jurnalleri tetkik eden komisyona emir verilmiş, basma verilen jurnal örnekleri dışında kalanlar yaktırılmış. Böylece de, nasıl olsa bir ibret dersi olmayacak olan bu müzahrefat yok edilmek istenmiş. Bu sayede de bir takım adamlar Meşrutiyet devrinde de, eski devirdeki melanetleri piyasaya çıkmadan ortada sere serpe dolaşmışlar ve tıpkı 27 Mayıstan soma ortaya çıkan bazı adamlar gibi en ön saflarda yer tutmuşlar.

Asaf Tugay, o zamanlar genç bir subay. İstanbul Merkez Komutan Muavini ve jurnalleri tetkik komisyonunun da başkan yardımcısı. İttihad - Terakki erkânına hiç hissettirmeden, o zamanlar elden getirdikleri jurnallerin ve jurnalcilerin listelerini çıkarmış. Jurnallerin yakılma emri geldiği zaman da, bunların bir kısmını saklamağa muvaffak olmuş. Şimdi aradan elli küsur yıl geçtikten sonra bunları yayınlamış.

Kitabının önsözünde "Kimseye iftira ve kimseyi de medih ve sena niyetinde değilim. Sağ olsaydılar, karşı karşıya gelirdik. Maksadını kimseyi teşhir etmek de değildir; zaten bunun ne faydası olur ki?" diyen Asaf Tugay, gene bu önsözünde, geçip giden gençliği için de balon nasıl üzgün, dünün olmadığı gibi, bugünün de, yarının da ders almayacak ola» politikacılarına nasıl ders veriyor; "Gençliği düşünüyorum, o ne mücadeleci, yorgunluk bilmez bir varlık. Fakat bu kudret ve kabiliyetin, bir takım politika bezirganlarının hud'alanyla hırpalanması ne fecidir. Genç kapılır, uyar, atılgandır... Sırtı, yanağı okşanırsa, kurnaz siyaset tilkilerinin elinde oyuncak olur.. Beyhude hırpalanır.."

Yalan çağ tarihini, kendi tarihini pek az bilen, hatta bilmeyen gençlerimiz için bir Ahmet İhsan, bir Emrullah efendi, bir Tunalı Hilmi bir Kiraz Hamdi -Ahmet Hamdi Paşa-, Müstecabi zade İsmet Bey, Ebüzziya Tevfik. Müşir Zeki Paşa, Serasker Rıza Paşa, Altıncı Ordu Kumandanı Ali Muhsin Pasa. Müşir Abdullah Paşa, Şehzade Yusuf İzzettin Efendi, Abdülhak Hamit, Süleyman Nazif, Emanuel Karasu, Zülüflü İsmail Paşa, Asır Gazetesi sahibi Necip Fazlı, Sabah gazetesi sahibi Mihran, İstiklâl Savaşı başlarında dahi adı ortalarda dolaşan Muhiddin Paşa, Keçeci zade İzzet Fuat Paşa, Şükrü Paşa, İsmail Kemal Bey, Doktor Abdullah Cevdet, muharrir Ahmet Samim, gazeteci Ali Kemal, ismi belki bugün şöylece dahi hatırlanması, bilinmesi güç isimler arasındadır. Ama bunlar bir devrin, hattâ ne bir devrin, yirminci asrın başından tâ günümüze kadar adlan uzanmış insanlardır ve bunların bir kısmının adı bu memlekette kahraman olarak, vatansever olarak, hürriyetperver olarak bilinmiştir. Bunların pek çoğunun âdi birer jurnalci- oldukları, ölümlerinden sonra bile söylenememiştir. İşte Asaf Tugayın İbret adlı kitabında bunların ve daha bunlar gibi yüzlerce kişinin nasıl âdi menfaatler uğruna jurnalcilik yaptıklarının vesikalarını. bulmak mümkündür.

SANATÇI ve DÜNYASI

USMANBAŞLAR

M. Sunullah ARISOY

"Sayın Bayan Atifet Usmanbaş,
Dün gece Bayan Ayhan Aydanın birden bire rahatsızlanmasıla tehlikeye giren temsili, ancak büyük bit sanat sevgisi ve tiyatroya bağlılıkla vasıflandırılacak fedakârlıkla hemen Manan rolünü ilk defa oynıyarak, devam ettirdiğiniz için size teşekkürü borç bilirim.
Tiyatro Müdürü
Yukardaki müdürlüğün teşekkürüne, kırkbeş sene sahneye hizmet etmiş Ertuğrul Muhsinin tebriklerini ve teşekkürlerini de ilâve etmenizi ayrıca rica ederim.
Sevgilerle
Muhsin Ertuğrul"

Bu mektup, 22.11.1954 tarihini taşıyor.

Usmanbaşların, daha ilk adımınızı atar atmaz, düzeniyle, herşeyin yeril yerindeliğiyle, sessizliği, sevimliliğiyle kişiyi hemen dinlendiriveren evinde bir Od saat söyleştik. Sıcak bir Ankara gecesiydi. Atıfet Usmanbaşa, sanat hayatındaki şaşırtıcı olayları sormuştum. 1954 - 55 tiyatro mevsiminde Manon Lescaut Operası oynanıyor. Manon rolünü Ayhan Aydanla Atıfet Usmanbaş almış. Nöbetleşe çıkacaklar bu role. İlkin Ayhan Aydan oynayacak. Atıfet Usmanbaş da sahne arkasından, kendisinin de oynıyacağı rolü seyre gelmiş. Daha yeterince hazırlığı yok. Çalışıyor. İkinci perde kapanır kapanmaz, Ayhan Aydan birden bire rahatsızlanır. Oyunu sürdürmesine imkân yok. Ortalığı bir telâştır alır. Salonda seyirci üçüncü perdenin açılmasını beklerken, perde arkası birden karışmıştır. Şimdi ne olacak? Bütün gözler Atıfet Usmanbaşta toplanır. "Hadi" derler, "hadi sen çıkıver." Çıkmalı arşa, nasıl? Çıkılacak oyun bir operadır. Orkestrayla uyuşmak işi var, oyunu ortalık yerinden sürdürmek var, oyuna çıkmak için gerekli hazırlıkları tamamlamak var... Salonda seyirci beklemektedir ve Manon Lescout Operasının oynanması gereken daha üç perdesi var! İşin çetinliğini kavramak pek güç değil. Önemli olan, oyunun yarıda kalmamasıdır. Bu, bir sanat tutkusu işidir. Atıfet Usmanbaş, füze hızım aşan bir çabuklukla hazırlanır. Bir yandan saçını derleyip toplarken, bir yandan da terziler, Ayhan Aydana göre yapılmış elbiseyi kendisine uydurmaya çalışırlar. Işıklar söner, perde açılır, Atıfet Usmanbaş sahneye çıkar. Sahne kilisede dua ile başlamaktadır. Usmanbaşın heyecanı da son kertesinde. "Gerçekten dua ettim" diyor Atıfet Usmanbaş. "Rolümü yerine getirmek için değil.." Ve oyun aksamadan biter.

Hikâyenin buraya kadar olan kısmı, kişinin Atıfet Usmanbaşa saygısını çoğaltmak için yetiyor. Muhsin Ertuğrulun mektubu da bunun sağlam bir belgesi. Ama iş bu kadarla kalmıyor ki. Atıfet Usmanbaş, bir heyecan kasırgasından kurtulup da eve kucaklar dolusu çiçekle geldikten az sonra hastalanır. Doktorun dediği şudur: "Bu gecenin heyecanı, yıpratıcılığı sizin hayatinizin kaç yılına mal olmuştur, biliyor musunuz?"

Burada, soylu sanatçıların sınır, engel bilmiyen, sade kişileri çok zaman şaşırtan sanat tutkuları karşımıza çıkıyor. Atıfet Usmanbaşda. İşte o soylu sanatçılara has sanat Kaygısıyla tutkusu var.

Bakıyorsunuz, karşınızda bütün süslerden, gösterişden uzak, ince, cici, konuksever, güleç bir genç kadın oturuyor. Arada bir gözlerinde tükenmiyen bir sevgi ışığı parlıyor. Sol yanımda oturan İlhan Usmanbaşla gözgöze geldikleri zaman bu parıltıyı, ışımayı daha iyi görüyorum. 1948 de evlenmişler. O yıldan bu yana birbirlerine belli ki, köklenmiş, güçlenmiş, iyice büyümüş bir sevgiyle bağlılar. Evin içi, buna tanıklık ediyor bir kere! İmrenmemek elde değil.

"Ben" diyor Atıfet Usmanbaş, "hangi rolü alsam, büyüğüne küçüğüne bakmadan, büyük bir yükün altına girmiş sayarım kendimi. Aynı özenle, dikkatle, titizlikle çalışmaya koyulurum." Bir opera sanatçısının çalışmasındaki güçlük de, anlatılır gibi değil. "önce hecelerim" diyor, "bir bir hecelerim, seslerle bir yakınlık kurarım.." İşin bir evde çalışma, bir operada çalışma yönü var. Tek çalışmalar, toplu

çalışmalar, piyanoyla, orkestrayla çalışmalar, sonra sahneye koyucunun yorumuna uygun biçimde oynıyarak çalışmalar, kostümlü kostümsüz çalışmalar.. Atıfet Usmanbaş, "işte böylece opera hazırlanmış olur, sonra da perde açılır" deyince, üzerime bir yorgunluktur çöktü. Gerçekten, kişiyi sahneye, müziğe bağlayan güçlü bağlar olmasa, bu iş dayanılır işlerden değil. Atıfet Usmanbaş Üsküdarlı. Hemşehri do çıktık. Bizim sokaktaki Köprülü Konak Kız Ortaokulunu bitirmiş. Sonra İstanbul Konservatuvarına girmiş, iki yıl sonra Devlet Konservatuvarına geçmiş, 1948 de Azra Gün, Selim Ünokur gibi sanatçılarla birlikte Konservatuvan bitirmiş. Onüç yılda 21 operada oynamış. Manon Lescaut, Turandot, Telefon operalarındaki rolleri en çok sevdiği roller.

Küçükken, daha ilkokul sıralarındayken "Tanrım" dermiş, "Tanrım bir müzik öğreten okul yok mu ki acaba? Bir müzik, tiyatro okulu.. Oraya gitsem ban.." Ortaokuldayken bir resim öğretmeni, dualarla bezediği dileğinin gerçekleşme yolunu gösterivermiş: "Konservatuvara gideceksin!" demiş. Konservatuvar adını ilkin o resim öğretmeninden duymuş.

Opera gibi, ülkemizde çok kısa bir geçmişi olan bir sanatın kuruluş taşlarını koyanlar arasında elbette Atıfet Usmanbaş da var. Bir gün bu ülkede de yüzlerce opera kurulursa, Türk Operasının bu ilk öncülerinin değeri daha iyi anlaşılacak tabii.. Ama nasıl ulaşabiliriz bu mutlu amaca? Bilmem bir kere daha söylemenin bir yararı olur mu? Tezelden bir kültür ve sanat seferberliğine girişmeksizin gerçek mânada Batılı olmak bizim için, olsa olsa süslü bir söylev cümlesinden öteye geçmiyecektir! Yaptıklarım söylemekten çekinik duran İlhan Usmanbaş konuşmaya başlayıp da son Tokyo gezisi izlenimlerini, iki yüzyıl Batı uygarlığına kapılarını bilerek, isteyerek kapamış bir ülkenin bugününü anlatınca, bir kere daha inandım bu gerçeğe. İlhan Usmanbaş Japonyayı anlatırken, daha birkaç gün önce Karamandaki DO Bayramı dolayısıyla kasabaya gelen Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının karşılanışını düşündüm! Yağımız, şekerimiz, unumuz var inanın, hem de en hasından. iş, bunları karıp da ağız tadıyla yenecek helva yapmaya kalıyor. Nerde o helvacı? Helvacı dediğim, şu sevgili ülkeyi bir uçtan bir uca ısıtacak sanat seferberliğinin öncüsü! Bütün övme duygularının ötesinde, yalnız yalın bir gerçeği belirtebilmek için söyliyelim: Batı müziğiyle ilişkisi pek yakın bir geçmişe bağlı Türkiye gibi bir ülkede, bu kadar kısa bir süre içinde Ahmed Adnan Saygunun, Necil Kasım Aksesin, Ulvi Cemal Erkinin, İlhan Usmanbaşın, Bülent Arelin, Nevit Kodailuun yetişmiş olması, gerçekden önemlidir. Ama işin acı olan yanı, bu değerleri kendimizden çak, Batının bilmesidir. Konservatuvarda ders verip, evinde sessiz sedasız çalışan, alçak gönüllü bir İlhan Usmanbaşın yaşadığını, bu ülkenin bir önemli bestecisi olarak yaşadığını bilmemek, konserlerde, radyolarımızda eserlerini dinleyememek, onu gereği gibi değerlendirememek, bizim için ancak yüz kızartıcı olur!

İlhan Usmanbaş, 1921 de İstanbulda doğmuş, Ayvalıkta büyümüş, liseyi Galatasarayda okumuş. Bu arada İstanbul Konservatuvarına devam etmiş. 1941 - 1942 de Devlet Konservatuvarına girmiş. Atıfet Usmanbaşla İstanbul Konservatuvarında tanışmışlar, Devlet Konservatuvarına aynı yıllarda girmişler, dostlukları gelişmiş, 1948 de birlikte bitirmişler. O günden bu güne İlhan Usmanbaş Konservatuvarda öğretmen. Galatasarayda okurken, bir ara mühendis obuayı da düşünmüş. Matematik öğretmeni olan bir Fransız, "Yok" demiş, "herkes mühendis olur. Sen müzisyen ol." Dili dert görmesin o Fransız öğretmenin! Onun da desteğiyle İlhan Usmanbaş yönünü, iyiden iyiye müziğe çevirmiş de, şimdi yüzümüzü ağartıyor. Bugüne değin yaptığı bestelerin sayısı kırkı buluyor. Bir defterini gördüm Usmanbaşın. Bir takım grafik benzeri çizgiler. İnişli çıkışlı. Kompozisyonunu önce böyle grafiklerle bir düzene sokuyor, sonra bunları seslendiriyor. İlhan Usmanbaş modern müzik denilen 12 ses çalışmaları yapıyor. Yâni Batı müziğinin klâsik yapısını kıran bir çalışmaya yönelmiş. Sonat ve tonaliteden kurtulmak yolunu tutmuş. Müziği uluslararası ortak bir dil olarak kabul ediyor. Doğru bir inanç.

"Yapmağa çalıştığımız müzik, bir' piyano sesiyle değerlendirilebilecek müzik değil" diyor. Onun için de, çalışırken piyanodan hiç yarar» lanmazmış. Odasına kapanır, sayısı pek de belli olnuyan sigara içmeler, dolaşmalar arasında, önceden grafiklerle düzenlediği kompozisyonunu notalarla seslendirmeğe durumuş. Bu iş öyle bir iki günde bitiveren işlerden değil. "İlham"sız bir sanatçı olduğundan, ancak bir iki yılda bitirebiliyor bir eseri! Ama bitirince de, bu işlerden anlayan çevrelerde değerleniyor. 1947 de yazdığı "Yaylı Sazlar Kuartet'i, 1954 de Fromm Armağanım kazanmış. "Şiir ve Müzik" eseri de 1958 de 'Koussevitzky Armağanı"nı almış. 1953 - 1956 arasında yazdığı "Keman ve Piyano için 5 Etüd" adlı eserini bu yıl Suna Kan İstanbul Festivalinde çalmış. İlhan Mimaroğlu, bu konserden söz açan yazısında, konseri elli kadar kişinin dinlediğini, bu güzelim eserin tadına varamadıkları için de homurtular duyulduğunu yazıyordu. İlhan Usmanbaş, kıskıs gülüyor! 1952 de bestelediği "3 Müzikli Şiir" eseri 1958 de Amerikada çalınmış, İtalyada basılmış. Şiirler Ertuğrul Oğuz Fıratın. Atıfet Usmanbaşın sesinden' teype alınmış olanını dinletmek inceliğinde bulundular. Sizlerin de dinlemenizi ne kadar isterdim! İki kere Amerikaya giden Usmanbaşlar, ikinci gidişlerinde bir yıl kalmışlar. İlhan Usmanbaşın eserleri çalınırken, Atıfet Usmanbaş da sekiz konser vermiş.

Bütün bu sıraladığımız cümleler, biliyorum, ne İlhan Usmanbaşı ne de Atıfet Usmanbaşı gereği gibi anlatmaya yetti. Ama Ur noktayı, birlikte, açık yürekle gözden ırak etmiyelim: İçimizden çıkmış, bize ancak övünç, yüzakı sağlayan sanatçlarımızdan ikisi de Usmanbaşlardır.

Bakalım, bizim öz değerlerimizi bizden çok, bizden önce değerlendiren Batıya, şu meyhane müziğinin sarhoşluğundan ne zaman ayılacak da, ulaşabileceğiz!

MUSİKİ

Besteciler

Arelin başarısı

Bülent Arelin fotoğrafı, 7 Mayıs tarihli New York Times ve New York Herald Tribune gazetelerinin pazar ilâvesi musiki sayfasındaydı. Aynı. gazetelerin 10 Mayıs çarşamba günkü sayılarındaki musiki tenkidlerinde Bülent Arel adı sık sık geçiyordu. Columbia Spectator gazetesinin 12 Mayıs sayısındaki musiki tenkidinde bir şaheserden söz ediliyordu ve söz konusu şaheser Bülent Arelin bir eseriydi. Musikinin en ileri çeşidinde, elektronik musikide, bir Türk bestecisi sâdece ileri bir cereyana ayak uydurabildiğini isbat etmekle kalmamış, bu ileri çeşit içinde verdiği bir eserle de o cereyanın kalburüstü temsilcilerinden biri olma durumuna yükselmiştir.

Gazetelerin bahsettikleri olay, 9 Mayıs günü Columbia Üniversitesinin McMillin Tiyatrosunda verilen elektronik musiki konseridir. Aynı konser ertesi gün aynı yerde tekrar edilmiştir. Konserde, elektronik musiki sahasında çalışan birçok bestecinin eşerjeri, yer almıştır. Bunların arasında, manyetofon ile ve elektronik âletlerden yararlanarak hazırlanan musikinin Amerikadaki başlıca iki temsilcisi olan Vladimir Ussaohevsky ile Otto Luening'in eserleri de vardır. Luening ile Ussaohevsky, Columbia Üniversitesinin musiki bölümünde profesördürler. Hem de aynı üniversitenin elektronik laboratuarının kurucusu ve idarecileridirler. Princeton Üniversitesiyle işbirliği halinde çalışan ve "Columbia-Princeton Electronic Music Center" adıyla anılan bu laboratuara Bülent Arel, bundan iki yıl kadar önce Rockefeller Vakfının verdiği bir burs ile katılmış, bir yıl sonra burs sona ermiş, fakat Arelin çalışmalarından ve elektronik musiki sahasında hem bir sanatçı, hem de bir elektronik uzmanı olarak gösterdiği üstün başarıdan son derece memnun kalan üniversite onun araştırma asistanı, olarak bir yıl daha New York'ta ve üniversitede kalmasını sağlamıştır. Arelin Türkiyede elektronik musiki sahasındaki tek çalışması, derme çatma, kırık dökük bir ton jeneratörü ile hazırladığı "Yaylı Kuartet ve Ton Jeneratörü için Musiki" dir. Fakat manyetofon üzerinde ve manyetofon musikisinin metodlarına göre hazırlanmamış olduğu için bu esere elektronik musiki de denemez manyetofon musikisi de "musicue conerete" de...

Arel, gerçek elektronik musiki üzerinde çalışma imkânını Columbia Üniversitesi laboratuarında buldu. Bu laboratuar, Parisin Radiodiffusion Française stüdyosu, Kolonyanın Elekronik Musiki Stüdyosu ve Milanonun Studio di Fonologla'sı ile birlikte, dünyanın en başta gelen elektronik musiki stüdyosudur. Arel. bu stüdyonun bol malzemesinden ve ileri aletlerinden faydalanarak ilk elektronik eserlerini vermiye başladı. Bunlardan biri -Kafka'nın "Duruşma" adlı eserinden mülhem olarak J. F. Mathews'un yazdığı ve bu mevsim New York'ta oynanan "The Scapegoat" adlı piyesin fon" musikisi- Arel adını laboratuar çevresi dışına, halka duyurdu, Arel bir yandan da, elektronik musikinin öncüsü ve en büyük ustası Edgar Varese'in eserlerinin hazırlanmasında da yardımcı olarak çalışıyordu.

Büyük gün

Derken Columbia-Princeton elektronik musiki merkezi, laboratuarla teması olan bestecilerin eserlerini sunmak için iki konser tertipledi. Bülent Arel de bu konser için, "Stereo Electronic Music No. 1" adlı eserini hazırladı. Programda Arelin ve Luening- ile Ussachevsky'nin eserlerinden başka, iki Amerikalının, Milton Babbitt ile Charles Wuorinen'in eserleri, bir Arjantinli bestecinin, Mario Davidovsky'nin Elektronik Çalışma" -sı, bir de Mısırlı bestecinin, Halim El-Dabh'ın Leyla ile Mecnundan mülhem olarak hazırladığı "Leyla ve Şair" adlı elektronik eseri vardı. Bunların arasında Bülent Arelin eseri dinleyicilere olsun, tenkidcilere olsun en büyük tesiri yapan ve en parlak övgülere ulaşan musiki oldu. New York Times ve Herald Tribune tenkidcileri gazetelerine yazı yetiştirmek için konseri yarıda bırakmışlardı ve Arelin eseri de ne yazık ki konserin ikinci yarısındaydı. Fakat bu iki tenkidci de en azından Arelin musikisinin mahiyeti hakkında ve programdaki öbür besteler arasındaki durumu üzerinde bilgiye yazılarında yer verdiler.

Eserin, New York'un görmüş geçirmiş musiki çevrelerinde ne yolda karşılandığının bir örneği asıl, Columbia Spectator'daki tenkid yazısı oldu. Bu' yazıda tenkidci Jonathan Cott, Arelin eserini programdaki bütün öbür bestelerden kat kat üstün tutmakta ve "Türk bestecisi Bülent Aralin Stereo Electronic Music No. 1, bir şaheser intibaını veriyor" dedikten sonra yazışına şöyle devam etmektedir:

"Eserde muhayyile açıklığı-ve tazeliği var. Bu türlü eserlerde rastlanan çiğ dehşet ve şiddet ifadesine bu eserde de rastlanıyor ama, eserin sonunda anlatılan hüzün duygusu, pek az modern eserde rastlanır derecede dokunaklı. Stockhausen'in küresel uzay fikrini takip etmekle birlikte üstün bir şahsiyet açıklıyan bu beste, dinleyiciyi büyüleyen ifadesiyle büyük tesir kudreti kazanıyor. Konserin başında Dekan Jacques Barzun'ün yaptığı konuşmada sözü edilen bekleyiş ve tamamlanış duygusu, programdaki bütün eserler içinde ancak bu eserde vardı. Yalnız elektronik ses kaynaklarından faydalanarak hazırlanan bu eser, musiki özü bakımından önemlidir ve yeni vücut bul-

Bülent Arel çalışıyor
Hiç kimse kendi köyünde peygamber olamaz

mıya başlıyan bir ses dünyasının mücevheri olarak tanınmalıdır.

Tenkitçi Jonathan Cott, programdaki öbür eserler arasında ancak Charles Wuorinen'in salgılar ve elektronik vasat iğin hazırladığı "Sinfonia Sacra"yı -Arelin eseri kadar değilse bile- biraz övmekte, öbür eserleri, bu ara Arelin profesörleri Luening ve Ussachevsky'nin eserlerini kötülemektedir.

Tahmin edilebileceği gibi, Arelin musikisi elektronik musiki çevrelerinde beklenen tesiri yaptı. Kolonya Elektronik Musiki Stüdyosu temsilcileri, Arelin, eserini hazırlarken ne türlü teknik metodlara ve yollara başvurmuş olduğunu öğrenmek maksadiyle, onunla teknik meseleleri inceden inceye eleyen bir mülakat yaptılar. Konsere katılan bütün besteciler arasında yalnız Bülent Arel, konser için hazırlanmış stereofonik sistemden, sahneye ve salona -dinleyicileri çepeçevre sarmış olarak- yerleştirilmiş oparlörlerden ve çok kanallı ses yayma sisteminden tam manasiyle faydalanmıştır.

Arel bugünlerde Türkiyeye dönmek üzeredir. Dönüşü şüphe yok ki hem kendisi için, hem de Türk besteciliği için büyük bir kayıp olacaktır. Nasıl olmasın ki? Bülent Arel beraberinde, bir elektronik musiki hazırlama stüdyosunu da getirmediği takdirde burada, elektronik musiki çalışmalarım devam ettirmiye imkan bulamıyacaktır. Böyle bir stüdyoyu da beraberinde getirmesi, Arel bir milyoner olmadığına göre, imkânsızdır. Nitekim batı memleketlerinde elektronik musiki bestecileri kendi stüdyolarında değil, ya devletin, ya da üniversitelerin' kurduğu stüdyolarda çalışmaktadırlar. Öyleyse Arel gene "eski yolda", çalgı musikisi eserleri vererek besteciliğini sürdürecektir. Amerikaya gitmeden önce yaptığı gibi... Ne var ki, Türk bestecisinin kendi yurdunda gördüğü büyük ilgisizlik yüzünden "eski yolda" yapacağı çalışmalar da, çekmelerde ve raflarda tozlanıp kalacaktır.

Festivaller

Düzensiz şenlik

İstanbul Sanat Festivalinin düzenleyicileri, bugüne kadarki organizasyon günahlarına geçen hafta bir yenisini eklediler: Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının konserine son dakikada bir solist daha ilâve etmek ve konserde kullanılacak piyonoyu akord ettirmemek... Dünyanın her yerinde festival programları bir yıl öncesinden en küçük teferruatına kadar hazırlanır, dünyaya bildirilir ve değiştirilmemesi için elde olan herşey yapılır. Halbuki İstanbul Sanat Festivalinin orjinal organizatörleri, onbeş gün hazırladıkları bir programı konserden iki gün önce değiştirmişler ve bu değişikliği afişle olsun, ilânla olsun, konserde dağıtılan program kâğıdına yapılacak bir eklemeyle olsun, bildirmek lüzumunu duymamışlardır.

Cumhurbaşkanlığı Orkestrası konserinde yapılan değişiklik, konserden iki gün kadar önce ele geçen piyanist Gülseren Sadakı programa dahil et- m,ek oldu. Fakat organizatörler, piyanoyu akord ettirmek gibi bir ihtiyaç hissetmediklerinden Mozart'ın do minör konsertosu, piyano ile orkestra arasında yarım ton kadar bir farkla çalındı. Orkestra ile arasındaki tonalite uyuşmazlığı yüzünden olacak, piyanist Sadak da partisini tam bir şaşkınlık içinde çaldı.

Konserin geri kalan kısımlarında Bruno Bogo idaresindeki orkestra, Rossini'nin Semiramide uvertürünü, Çaykovski'nin Patetik senfonisini, Cumhurbaşkanlığı orkestrasının ayırttı hususiyeti haline gelmiş derbeder, muvazenesiz ve duygusuz icralarla sundu. Organizatörler bu ara gene işin içine girdiler. İcralar sırasında gürültü olmaması için hiçbir tedbir almamış olduklarından, Çaykovski senfonisi sırasında kapıların ve Şan Sineması müstahdeminin gürültüleri öylesine arttı ki şef Bogo icrayı durdurmak ve gürültülerin kesilmesini beklemek zorunda kaldı. Konserin öbür solisti, viyolonselci Nusret Kayar, Çaykovski'nin Rokoko Varyasyonlarını, yeterliksiz bir teknikle çalmakla birlikte, çok alkışlandı.

Festivalin çok daha ilgi çekici bir orkestra konserini, Cemal Reşit Rey idaresindeki Şehir ' Orkestrası, dört solistin iştirakiyle verdi. Konserin zirvesi, arpçı Uğurtan Akselin çaldığı Debussy'nin "Kutsal ve Dindışı Danslarıydı. Bu eserde arpçı Akselin duygulu icrası, Debussy uzmanı Cemal Reşit Reyin idaresindeki yaylı orkestranın idaresiyle birleşince ortaya İstanbul konser salonlarında seyrek rastlanan seçkinlikte ' bir icra çıktı. Konserin ikinci solisti piyanist Ayşegül Sarıca, Saint-Saens'ın piyano konsertosunu, her zamanki güvenli tekniğiyle ve sağlam eğitiminin delili musiki şuuruyla çaldı. Bununla birlikte Saint-Saens'ın dördüncü konsertosu gibi sathi bir eser, Ayşegül Sarıcanın yorumcu vasıflarını açıklayabilecek bir vasat değildi. Konserin üçüncü solisti soprano Selma Berk, Puccini'nin Tosca ve Madam Butterfiy'ından, ve Boito'nun Mefistofele'sinden birer aryada, İtalyada gördüğü eğitim sonucunda bir takım gelenekler edinmiş olduğunu, bununla birlikte ses gücünün henüz kifayetsiz olduğunu ortaya koydu. Dördüncü solist Hilmi Girginkoç, Mozart aryalarına, ses bakımından olsun, yorum bakımından olsun, hiçbir seçkinlik katmadı. Üstelik, Figaro'nun Düğününden söylediği bir aryanın kadın-erkek münasebetleriyle alâkalı sözlerini desteklemek için, parmaklarıyla basının üstünde boynu işareti yapması, değil bir ciddi konser salonuna, Ses operetine bile yakışmıyan bir hareketti.

Resitaller

Festival oragnizatörü İstanbul Belediyesinin çevreye gerektiği gibi duyuramaması yüzünden pek az dinleyici resitaller arasında gerek porgramı, gerekse icra kalitesi bakımından önemli durumda olanlardan biri, piyanist Ergican Saydamın resitali oldu. Saydam, Bach'ın İtalyan Konserto-Bundan, Beethoven'in Waldstein sonatından, Bartok'un Op. 14 süitinden, bir de Chopin'in 24 prelüdünden kurulmuş, ağırbaşlı ve güç bir program hazırlamıştı. Piyanist bilhassa Bartok'un'süitinde başarılı bir icra çıkardı. Öte yanda Chopin'in 24 prelüdünü ardarda ve hepsini birden çalmak, pek az piyanistin göze alabileceği zorlu bir iştir. Saydama gerçi Ghopin piyanisti denemezdi ama bu işi pek önemsiz hafıza ve teknik sürçmeleriyle, hem de mükizal mâna dolu icralarla başarması Övgüye lâyıktır.

Bir başka resitalde kemancı Fethi "Kopuz, Mozart, Beethoven ve Franck sanatlarından burulmuş bir program sundu. Kemana Kopuz, alaturkacı geçmişinin yerleştirdiği geleneklerden kurtulmak söyle dursun, bilerek ya da bilmiyerek, bunlara gitgide saplanıyor. Böyle bir anlayışla sunulan bir sanat resitalinden zevk almanın, piyanist Verda Ünün üslûp doğruluğu içindeki icrasına rağmen, imkânsız olduğu asikardır.

SİNEMA

Yıldızlar

Acı son

Pencerenin kenarına çekili eski bir koltukta soluna yaslanarak oturmuş buruşuk yüzlü ve çok zayıf ihtiyar adam, olanı biteni saklamaya çalışan sahte bir gülümsemeyle:

"— Artık yaşlandım" dedi. "Tek dostum Hardy'den sonra felç benim de sol tarafına harap etti. Şimdi gördüğünüz gibi bu koltuğa çakılı olarak günlerimi pencere kenarında geçiriyorum."

Kupkuru, ihtiyar ve felçli adamın adı Stan Laurel'di ve savaştan önceki Hollywood sinemasında şişman arkadaşı Oliver Hardy ile birlikte en büyük komik çiftini teşkil ediyordu. Daha çok Laurel-Hardy adıyla tanınan bu komik çift, yıllar yılı bütün dünya seyircilerini güldürmüş, fakat savaşın sonlarına doğru alışık olmadıkları bir çalışma düzeniyle karşı karşıya gelmeleri, filmlerinin eski tadını da beraberinde götürüvermiştir. Sevimli ve zayıf Stanley'in dalma başının belâsı olduğunu bütün film boyunca bıkıp usanmadan tekrarlayan şişman Oliver Hardy'nin 1957 yılı Ağustos başlarında uğradığı bir felç sonunda ani ölümü otuz yıllık ortaklığı bozduğu gibi, Stan'i yapayalnız bırakmıştır. Filmlerinde yaşattıkları tiplere gerçek hayatlarında da pek benzeyen bu komik çiftten zayıfın dayanağı şişmanın ölümü, hem bir ortaklığın son bulmasına sebep olmuş, hem de Stan'in tekil güçsüzlüğünü ortaya koymuştur.

Gerçekten de, bir başına kalan Stan Laurel, otuz yılı aşkın bir sinemacılık hayatından ve ikiyüz şu kadar filmden sonra beş parasız, sefil bir duruma düştü. Yıldızları sönenlere karşı daima ilgisiz gazete ve dergiler, Oliver Hardy'nin ölümünden bir kaç satırla söz edip geçtiler. Stan Laurel'i ise, görmezliğe geldiler. Bu görmezlik, temelim sonradan olma ve uydurma efsanevi kahramanlar üzerine bina etmiş Hollywood'un da işine geliyordu. Her iki eski oyuncunun acıklı durumları, bir vakitlerin onların sırtından milyonlar kazanmış stüdyolarınca seyircilerden saklanmış, adları etrafında yapılacak herhangi bir hareket, reklam büroları tarafından şiddetle önlenmiştir. Geride bıraktığımız hafta içinde Bostonlu bir ilkokul öğrencisi kızın, Stan Laurel'in durumunu öğrenip biriktirdiği tek bir dolarını göndermesiyle, olay, gazetelere ve dedikodu dergilerine aksetti ve Stan Laurel, eski saltanat günlerinde olduğu gibi yine günün konusu oldu.

İki çağın yıldızları

İkinci Dünya Savaşından sonraki nesillerin tanımak fırsatını pek bulamadıkları bu ünlü komik çift, işe, sessiz sinemanın son yılında başlamış ve "Jail Birds-Laurel Hardy Kodeste "yi çevirmiştir. "Kodeste", Çiftin ilk usun metrajlı filmidir. Daha sonraki filmlerinde ortaya birbirini tamamlayan fakat birbirine tamamen zıt iki ayrı tip çıkarmışlar ve ortaklığın Hardy'nin ölümüyle bozulmasına kadar da bu iki tipi filmlerinde sürdürmüşlerdir. Oliver Hardy alabildiğine şişman, sümük bıyıklı ve iyi yürekli bir kişiyi canlandırmıştır. Zayıfı Stan Laurel ise, Hardy'nin bir çeşit emir kuludur. Bütün işleri şişman düzenlemekte, Laurel de bu işlerin bozulmasında ve bir türlü gerçekleşmemesinde üzerine düşeni yapmaktadır.

Sessiz sinemada bir süre oyunculuk ettikten sonra Hal Roach stüdyolarında rejisörlüğe başlayan Stan Laurel, kendine göre bir espri sahibiydi. Bir ara, şişman Oliver Hardy'nin başrolünü oynayacağı bir filmin rejisörlüğünü yapması istendi ve Stan filmine başladı. Fakat aksi bir tesadüf, Hardy kolundan bir kaza eseri yaralanıp filmi yarıda bırakınca, yatırımın selâmeti uğruna Stan, kameranın arkasından önüne geçti ve filmin geri kalanını hem rejisör, hem de oyuncu olarak tamamladı. Biri şişman öbürü zayıf, ama her halleriyle birbirlerini bütünleyen bu iki komiğin bir filmde gözükmeleri, seyirci ile birlikte prodüktörünün de yalan ilgisini çekti ve yıllar boyu devam edecek olan ortaklığın temeli böylece atılmış Oldu. Stan Laurel ile Oliver Hardy bu ilk filmlerinden sonra bir daha-tâ şişmana bir felç gelip de ölene kadar-hiç ayrılmadılar ve hep ortaklaşa çalıştılar.

Bugün tam 71 yaşında olan Stan Laurel, gerçekte İngiliz asıllı bir sahne oyuncusudur ve çeşitli müzik hollerde çalıştıktan sonra girdiği Karno Sketch Company ile çıktığı bir Amerika turnesinde geri dönmeyip yerleşmiş ve oyunculuğunu bu yeni dünya ülkesinde sürdürmüştür. Tiyatroya da ilgi duyan Hollywood sinemasının Stan Laurel'i kendisine çektiği yıl 1917 dir. Stan, ilk filmi "Mud And Sand"den sonra Hal Roach'a geçmiş ve bu stüdyoda oyunculuğu bırakarak rejisörlüğe başlamıştır.

Stan'den iki yas daha küçük şişman Hardy ise, doğma büyüme Amerikalıdır. Çocukluktan beri tek istediği askeri okula girmekti ama, şişmanlığı yüzünden seçmeleri kaybetti. Hukuk okumak ve avukat olmak da fena sayılmaz dedi ya, onu da beceremedi ve önce askeri okul, sonra hukuk derken ansızın şarkıcılığı seçiverdi ve ezeli ortağı Stan gibi o da bir tesadüf sonucu sinemaya geçti.

Laurel-Hardy filmlerinde, dikkat edilirse, kendilerine özgü bir espri anlayışları olduğu görülecektir. Yazılı bir senaryo yerine daha çok doğma bir espri ve oyun üzerine kurdukları filmlerinde her zaman bağımsız olarak çalışmışlardır. Yerine ve sırasına göre bütün bir dünyanın yalandan ilgilendiği ana konuları hicvetmişlerdir. "Jail Birds-Laurel Hardy Kodeste"de suçlu insanlarla hapishaneleri, "Babes in Toyland-Laurel Hardy Periler Diyarında"da çocuklar için uydurulmuş yapma masal dünyasını, "A Chump at Oxford-Laurel Hardy Mektepte"de yürütülen eğitim sistemini, "Great Guns-Laurel Hardy Gönüllü"de savaşı ve "Air Raid Wardens-Laurel Hardy Pasif Korunma Memuru"nda ise savaş korkusunu hem işlemiş hem de bir güzel alaya almışlardır.

Gözden düşenler

Yıllar yık dünyayı güldüren bu komik çiftin yıldızlarının sönmesi, kendilerine tanınmış olan bağımsız çalışmanın kaldırılması ve yerine sıkı kayıtlamaların konmasıyla başlamıştır. Prodüktör Hal Roach'un M. G. M. den ayrılması, Stan Laurel-Oliver Hardy çiftinin kötü sonunu getirmiştir. Her iki komik de eski stüdyolarında yeni filmler çevirmişlerdir ama, onları iyiye götürecek bağımsız çalışma artık ortadan kalkmıştır. Yazılı senaryonun dar sınırları içinde anlayıştan uzak rejisörlerle çalışan komikler, ne diledikleri Oyunları çıkarabilmişler ve ne eski esprilerinin seviyesine erişebilmişlerdir. Ayrıca, kendilerinden sonra daha başka komikler de türemiştir. Bunların arasında çiftler(Cohens ve Kellys, Abbot ve Costello'lu "İki Açıkgözler!"), Üçlüler (Marx Kardeşler) "Üç Ahpap Çavuşlar" ve sevimsiz "Üç-Palavracılar"), fekler (Bob Hope, Danny Kaye, Red Skelton) ve daha başkaları da vardı. Bu komik çiftlerin, üçlülerin ve teklerin her biri ayrıca yeni bir komedi anlayışı getiriyorlardı. Bu kadar çok yeni anlayış arasında Laurel Hardy komiği biraz eski kalıyor ve bağımsız çalışma imkânının ellerinden alınmasıyla da günden güne yıpranıp

eskiyorlardı. Son defa şanslarını denemeye Kalktıkları televizyon da kendileri için kurtarıcı olamadı. Şayet yine eski çalışma kolaylığına kavuşsalardı o eski komik güçlerine erişebilecekler miydi? Çağın hızlı ilerleyişi ve birbirini takip eden çeşitli gelişmeler kargısında, bilineni ne pahasına olursa olsun devam ettirmek biraz güçtür. İki komik televizyonda da pek rağbet bulmamışlardır. Bu yüzden, çıktıkları bir Avrupa turnesi dolayısıyla bir film çevirme teklifini hemen kabulde tereddüt etmediler. Turne başarılıydı ama, Fransız esprisiyle örülmüş "Attoll K. -Laurel Hardy Vergi Düşmanı" bekleneni vermedi. Bu başarısızlıkta imkanın ve alışmamışlığın da büyük payı vardı. Dönüş, yeni bir Avrupa turnesi ve arkasından Oliver Hardy'yi apansızın bastıran felç ve ölüm, ortaklığı bir daha birleşmemek üzere dağıtıverdi.

Yoksulluk içinde kıvranan ve küçük bir kız hayranının biriktirip gönderdiği bir tek doları postacıdan alırken ağlayarak:

"— Bu, benim için sanat hayatımda kazandığım mükâfatların en büyüğü oldu" diyen, bir zamanların en ünlü komik çiftinden Stan Laurel'in -ve dolayısıyla komik çiftin- bugüne kadar getirdiği traji-komik sinema serüveni bu kadardı!...

Festivaller

Berlinde bir Türk filmi

Cannes, Venedik **ve** Moskova ile birlikte A sınıfı festivallerden **sayılan Birlin Film Festivalinin XL si,** içinde bulunduğumuz **Haziran ayının** 23 nde başlayacak ve Temmuz başlarında son bulacaktır. Kırkbeş ülkenin kısalı uzunlu filmleriyle katıldığı 1961 Berlin Film Festivalinin bu yılki bir başka özelliği de, 1949 yılında prodüktör Selznick tarafından kurulmuş olan "Selznick Armağanı"nın bu yıl ikinci defa olarak -birincisi 1064 yılına rastlamaktadır- yine Berlin Festivalinde verilmesidir. "Selznick Armağanı"nı günümüze kadar Alexander Korda, Michael Balcon, Vittorio De Sica, Laurence Olivier, Rene Clair ve Satyajit Ray kazanmışlardır. 1960 yılı filmleri arasında A.B. D. nde "Selznick Armağanı"na aday gösterilenler: "Hiroshima, Mon Amour", "Le 400 Coups", "Orfeu Negro" -Fransa-, "Leylekler Geçerken" -S. S. C. B.-, "Smultronstallet" -İsveç- ve "İkiru" -Japonya-dır. "Selznick Armağanı"nın bir başka yanı da, A. B. D. filmlerinin dışında kalan yabana filmlere verilmesidir.

Talihsiz ikinci Türk Filmleri Yarışmasının çoğunluğu sinema dışı jürisi tarafından üç ayrı armağanla taltif edilen Mehduh Ünün "Kırık Çanaklar"ı «yarışmada en başarılı rejisör, kadın oyuncu ve yardımcı oyuncu armağanları kazanmıştır- bu yıl ilk olarak yabana bir ülkenin-üstelik A sınıfı -film festivalinde Türkiyeyi temsil edecektir. Başlangıcından bu yana dar ve imkan tanımayan bir iç pazara sıkışıp kalmış Türk sinemasından herhangi bir filmin birinci sınıf bir festivalde bir derece tutturup tutturmaması -umut yokluğundan- şimdilik büyük bir önem taşımamaktadır. Asıl önemli olan, Türk sinemasının sınır dışına da çıkabilmesi seklidir. Orta kuşak rejisörleri içinde ilk denemeyi Osman F. Seden kendi filmi "Kanlarıyla ödediler"le Cannes festivalinde yapmış fakat filmi sadizm hammallığı yüzünden geri çevrilmiştir. İkinci deneme, yine or**ta kuşak rejisörlerinden Memduh Üne ve filmi "Üç Arkadaş"a aittir ve D. P. nin işgüzar Basın-Yayın memleketimizi temsil edemeyeceği kaydı ile filmin yurtdışına çıkmasına izin vermemiştir.**

Memduh Ünün, tiyatro yazan Edmond Morris'in "Tahta Çanaklarından Lale Oraloğlu ve Halit Refig ikilisinin sinemaya uyguladıkları senaryoya dayanarak çevirdiği "Kırık Çanaklar", dilenen ve istenen nitelikte bir Türk filmi değildir ama yine de bu yıl içinde çevrilenler arasında en elle tutulur olanıdır. Yanlış yorumlamalara ve ters orantılara düşülen "Kırık Çanaklar", bugünkü Türkiyede yaşayan küçük insanların kendi özel yaşama serüvenlerinden bir dilimi hikâye etmektedir. Bu hikaye ediş, zaman zaman o küçük insanların dünyasını bilmezlikten ve yabancı etkilere sürekli olarak açık vermekten doğan yanlışlarla gerçeğe aykırı düşmesine karşılık, temizce bir sinema anlatımına sahiptir.

"Kırık Çanaklar"ın Berlin Film Festivalinde ne derece alacağı hakkında şimdiden kesin bir yargıya- varılamaz. Çokluk açıkgöz prodüktörlerin bir film pazarı haline getirdikleri festivallerden biri olan Berlinde "Kırık Çanaklar" -derece tutturması bir yana- dışarıya satılma imkânına kavuşursa, bu oluş, gelecek yılın Türk sinemasına ayrı bir hava getireceği gibi -belki de- yön değiştirmesine de sebep olacaktır. Dış pazara herhangi bir film satmak demek maliyeti aşağı yukarı kurtarmak demektir ki, bu yoldan giderek sinemamız, iç pazar bakısından kendisini kurtarabilecek ve rahat bir solak alacaktır. Yıllar yılı beklenen de, olması istenen de zaten budur.

S P O R

Güreş

Öfkeyle kalkan..

Gözleri yarı nemliydi. Uzun uzun düşündü:

"— Ben ne söyliyeyim? Tam yirmibeş yıl Türk güresi için çalıştım. Güreştim, hocalık yaptım. Ama hiç sorgusuz sualsiz bir kenara atıldım" dedi.

Üzüntülüydü. Devam etti:

"— Ben sizler gibi düşünmüyorum. Olan oldu. Yarım düşünüyorum. Biz bu elemanla, bu kuvvetle her zaman şampiyon oluruz. Yeter ki, güreşçilerimiz iyi ellere bırakılsın, yeter ki iyi çalışalım."

Celâl Atik yarın için konuşuyordu, yarından ümitliydi. Daha doğrusu kara günü hatırlamak istemiyordu. Yokohamadaki Dünya güreş şampiyonaları güreşçilerimiz için tam bir hezimet olmuştu.

Bütün bu başarısızlıklar, Roma Olimpiyat oyunlarından sonra başladı, idarecilerin birbirlerine düşmeleri, bu arada ortaya bir Celâl Atik olayının çıkması, bize Dünya Şampiyonalarını unutturdu.

Romada yapılan 1960 Olimpiyat oyunları sırasında üzücü bir olay cereyan etmişti. Antrenör Celâl Atik ile idareci -Hasan Bozbey arasındaki olayın yankıları günlerce sürdü. Mahkemeye kadar intikal eden olay yüzünden Merkez Ceza Kurulu, Celâl Atike bir yıl boykot cezası verdi. Bu ceza birçok kişinin işine yaramıştı. Çünkü idarecilerin bir kısmı, Celâl Atike her istediklerini yaptıramıyorlardı. Celâl Atik kuvvetli olduğu için değiştirilmesi de güçtü. Böyle bir ceza ortaya çıkınca derhal faaliyete geçildi ve Celâl Atikin görevine son verildi. Kimi, Celâl Atikin bu görevi başaramadığını ileri sürdü, kimi "Celâl disiplin kuramıyor" dedi. Hattâ bu arada, "Celâl güreşi bilmiyor" diyenler bile oldu. Celâl Atikin cezası kısa bir süre sonra affa uğramasına rağmen, milli güreş takımımızın antrenörlüğüne Gazanfer Bilge tâyin edildi. Halbuki Celâl Atik, serbest milli güreş takımımızın değişmez antrenörüydü. Roma Olimpiyat oyunlarının şampiyon takımının hocası Celâl Atikti. Aynı boca bundan önceki şampiyonalarda da takımımızın antrenörlüğünü yapmıştı. Bütün dünyanın beğendiği, birçok milistin teklifte bulunduğu bir antrenörü bir anda ortadan silmek cesaretini- gösteren idareciler, Yokohamada böyle bir, hezimete uğrayacaklarım ummuyorlardı.,

İkilik sona ermeli

üreşimizin 'eski yüceliğine erişebilmesi için, anlaşmazlıkların sona ermesi gerekmektedir. Çünkü, bugün güreş âlemimizde ikilik, hattâ üçlük vardır. Meselâ, bir grup Vehbi Emreye inanmaktadır. İkinci başkan Fethi Gürsoytrak ise bir grup teşkil ederek Vehbi Emreye 'rakip olmak istemektedir. Ayrıca, güreşçilerin çoğu da Celâl Atiki tutmaktadır. Bu durum Dünya şampiyonası hazırlıklarından önce de ortaya çıkmış, Fethi Gürsoytrak, Federasyon Başkanı Vehbi Emrenin Türk güreşine faydalı olmadığım ileri sürmüş, gazetelere hergün bu yolda beyanat vermiştir. Aynı şahıs, Celâl Atikin Türk güreşine faydalı olamıyacağı iddiasında da bulunmuştur. Vehbi Emre ise, Fethi Gürsoytrakın açtığı bu mücadeleye doğrudan doğruya girmemiş, kendisini tutanlar, Gürsoytraka cevap vermişlerdir. Bu şekilde, günler tartışmalarla, iddialarla geçmiş ve bu ikilik, çalışmaları aksatmıştır.

Kısacası, Türk güreşinin başarıya ulaşması iyi idarecilere bağlıdır. Bu anlaşmazlıkları giderecek, otorite kuracak ve anlaşabilecek idarecilere teslim edildiği takdirde, güreşçilerimiz yine şampiyon olacaklardır.

Komadan Yokohamaya..

Yokohamada Rus bayrağı 7, İran bayrağı 5, B. Almanya, B.A.C., Romanya ve Macaristan bayrakları birer defa şeref direğine çekildi. 16 altın madalyadan yedisini Ruslar, besini İranlılar, birer tanesini de Almanya, B.A.C., Romen ve Macarlar kazandı. Yokohamada bayrağımızı şeref direğinde dalgalandıracak, yurda bir altın madalya ile dönebilecek tek güreşçimiz dahi çıkmadı. Türk güreşi bugüne kadar böyle -bir duruma düşmemiştir. Roma Olimpiyat oyunlarındaki büyük başarıdan sonra, Yokohamadaki büyük başarısızlık bizden çok, dünya güreş alemini şaşırttı.

Bugün güreşle ilgisi olan - olmayan herkes, güreşçilerimizin başarısızlığına sebep arıyor. Halbuki sebep ortadadır ve sayısızdır. AKİS okuyucuları hatırlıyacaklardır, Dünya şampiyonaları için çalışmalarımız yeni başladığı sıralarda disiplinsizlikten, çalışmaların iyi. başlamadığından ve her zamankinden çok çalışmamız gerektiğinden bahsetmiştik. Bugün bunların hepsi, başarısızlığımıza bir sebep olarak ortaya çıkmıştır. Takımımız dünya şampiyonasına iyi hazırlanamamıştır. Günkü, güreşçilerin çoğu kampa getirilememiş, kampa gelenler de diledikleri zaman kamptan ayrılmışlar ve bu şekilde çalışmalar verimli olamamıştır. Disiplinsizlik ise, çok' önemlidir. Güreş idarecileri, Mustafa Dağıstanlıyı güreştirecek, İsmet Atlıyı kampa alacak, Hasan Güngör ve Ahmet Bileki zamanında kampa getirecek otoriteyi kuramamışlardır. . Antrenör yardımcılığına getirilen Mustafa Dağıstanlı, günlerin yarısını, Ankarada geçirmiş, kamp çalışmaları yerine at yarışlarını takip etmeyi tercih etmiştir. Olimpiyat şampiyonu güreşçimiz ısrarında da başarıya ulaşıp, 67 kiloda güreşmemiştir. Aynı şekilde İsmet Atlı bütün ısrarlara rağmen kampa gelmemiş, Mustafa Dağıstanlı gibi kendisinin de antrenör yardımcısı yapılmasını şart koşmuştur. Disiplinsizlik, kamp çalışmaları sırasında da devam etmiştir. Meselâ kilo atma sıkıntısına katlanamayan İsmail Ogan ve Hasan Güngör bir üst kiloda güreşmişler, bu şekilde iki güreşçimiz de Yokohamada iyi sonuçlar alamamışlardır.

1961' de

38 APARTMAN DAİRESİ + 12 APARTMAN DAİRESİ = 50 APARTMAN DAİRESİ

ŞİŞLİDE

CADDEBOSTANDA

AYRICA

2.500.000 LİRALIK ÇEŞİTLİ PARA İKRAMİYELERİ

YAPI ve KREDİ BANKASI

T.R.B. - 191 — 4

ÖMÜR BOYUNCA AYLIK gelir

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

(Basın - 10289) — 5

İTALYAN ŞAHESERİ

Zoppas

BUZ DOLAPLARI

GELMİŞTİR. ANKARA ACENTASI

Gür Ticaret Ltd. Şti.

Bankalar Caddesi No. 14 Tel: 11 41 56 Heriş Reklâm

AKİS - Reklâm —

EN ÜSTÜN

ÖZELLİKLERİ TAŞIYAN

Dışı ayrı güzel, içi ayrı güzel, fevkalâde kullanışlı, son derece sağlam bu modern buzdolabının kalitesi hususunda en sağlam garanti ARÇELİK markasıdır.

EN İYİ

ŞARTLARLA SATILAN

B-2 tipi ARÇELİK Buzdolabının hacmi 10,2 ayak, yani 290 litredir. Bütün yiyecek ve içeceklerinizi **rahatça** barındırabilir. Buna rağmen, piyasadaki orta boy buzdolaplarının fiatına ve **5 yıllık kapalı sistem garantisi** ile satılmaktadır. Bir ARÇELİK Buzdolabı almakla en isabetli kararlarınızdan birini vererek ve daima "Ondan" *memnun* kalacaksınız.

FAAL s-136

BOL
YEDEK PARÇA
●
DAİMÎ OLARAK
HİZMETİNİZE
HAZIR
TEKNİK SERVİS

EN MÜKEMMEL

BUZDOLABI

B-2 TİPİ
10,2 AYAK

ARÇELİK

BUZDOLABI

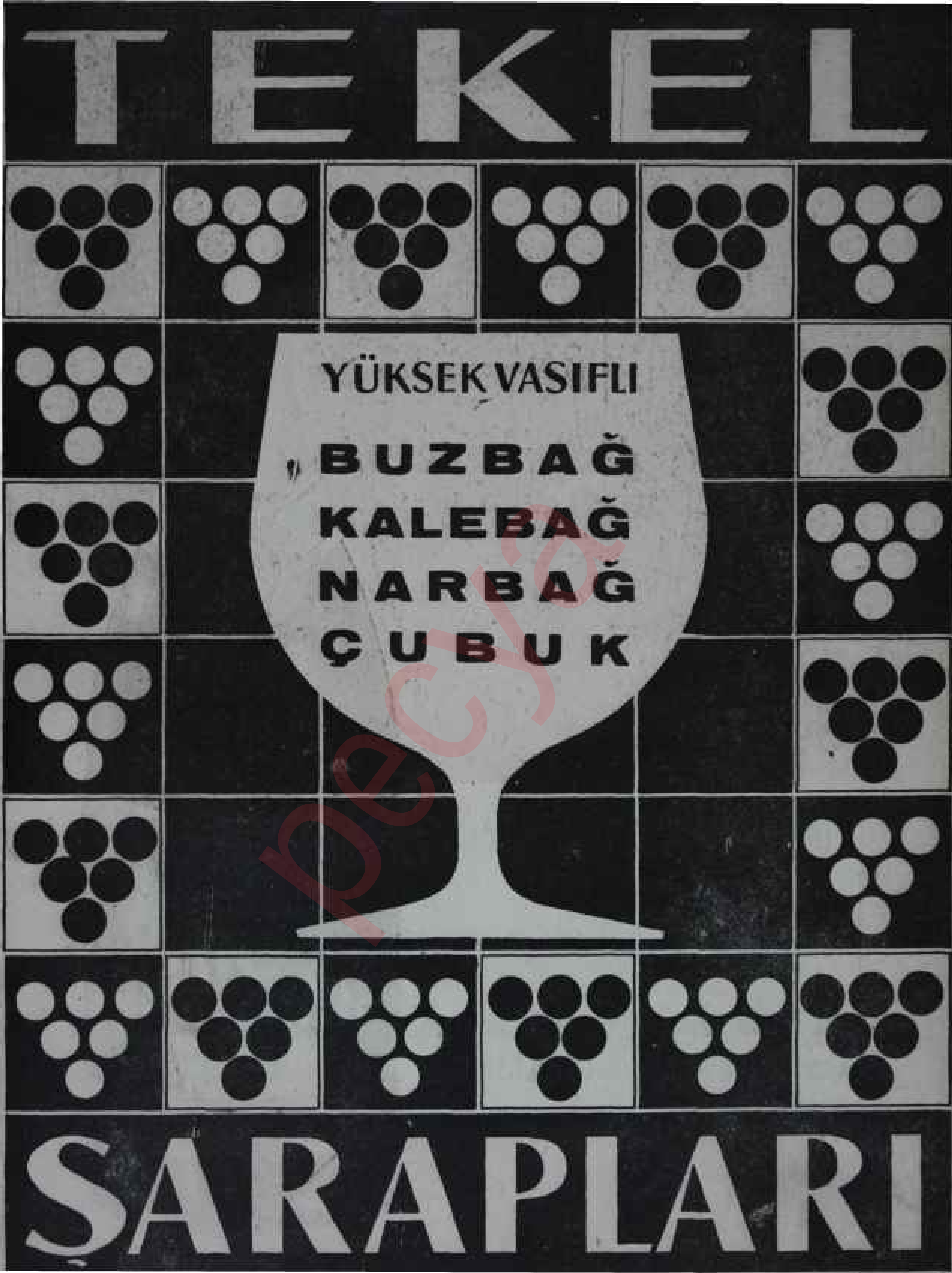
Genel Satıcıları:

BEKO Ticaret A. Ş.
İstiklâl Cad., No. 349
Beyoğlu-İstanbul,
Tel.: 49 35 60

BURLA Biraderler ve Şsi.
Hezaren Cad., No. 61-63
Galata-İstanbul,
Tel.: 44 47 20

ARÇELİK A. Ş.
Silâhtar, Karaağaç Cad., No. 2-4
Tel.: 49 44 09 (3 hat)
Telgraf: ARÇELİK-İstanbul

Faal - 212 — 7

TEKEL
YÜKSEK VASIFLI
BUZBAĞ
KALEBAĞ
NARBAĞ
ÇUBUK
ŞARAPLARI

KAVAKLIDERE
ALTIN KÖPÜK
KAVAKLIDERE
ŞARAPLARI LİMİTED ŞİRKETİ
ANKARA
Altın Köpük
Yahya Kemal Beyatlı Diyor ki:
İlk Türk Tabii Şampanyası
Biz veda etmek üzreyiz kedere
Getir ahbaba bir KAVAKLIDERE
AKİS - Reklâm — 9